

EFFEKTER AF SLÆGTSPLEJE

SLÆGTSANBRAGTE BØRN OG UNGES UDVIKLING SAMMENLIGNET MED
PLEJEBØRN FRA TRADITIONELLE PLEJEFAMILIER

11:20

LAJLA KNUDSEN
TINE EGELUND

11:20

EFFEKTER AF SLÆGTSPLEJE

SLÆGTSANBRAGTE BØRN OG UNGES UDVIKLING
SAMMENLIGNET MED PLEJEBØRN FRA
TRADITIONELLE PLEJEFAMILIER

LAJLA KNUDSEN
TINE EGELUND

KØBENHAVN 2011

SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

EFFEKTER AF SLÆGTSPLEJE. SLÆGTSANBRAGTE BØRN OG UNGES UDVIKLING
SAMMENLIGNET MED PLEJEBØRN FRA TRADITIONELLE PLEJEFAMILIER

Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk
Afdelingen for børn og familie

Undersøgelsens følgegruppe:

Ane Kirstine Christensen, Københavns Kommune
Maia Bang, Københavns Kommune
Marianne Folden, FABU
Charlotte Veilskov Friis, Ishøj Kommune
Geert Jørgensen, LOS
Susse Kolster, KL
Henrik Egelund Nielsen, Dansk Socialrådgiverforening
Julie Trøjborg, Socialministeriet

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-019-9

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Hedda Bank

Oplag: 600

Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2011 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.
Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's
publikationer, bedes sendt til centret.

INDHOLD

	FORORD	7
	RESUMÉ	9
1	PRÆSENTATION AF UNDERSØGELSEN	15
	Hovedresultater i den eksisterende forskning om slægtspleje	17
	Rapportens opbygning	19
2	DATA OG METODE	21
	Tilsagn	22
	Stikprøvens repræsentativitet	22
	Svarprocenter og bortfaldsanalyse	23
	Konsistens og validitet af svar fra forskellige respondenttyper	26
	Statistiske metoder	31
	Effektmålingsmetode	32

3	PLEJEBØRN OG PLEJEFORÆLDRES SYN PÅ DEN SAMME ANBRINGELSE	37
	Ophørte anbringelser	38
	Relationen mellem unge og deres plejefamilier	40
	Anbragte unges konflikter og forældrekontakt	44
	Venskaber	46
	Risikoadfærd	46
	Helbred	51
	Opsamling	51
4	ANBRINGELSESFORLØB	55
	Forholdene forud for anbringelsen	56
	Anbringelsessituationen i dag	56
	Ophørte anbringelser	61
	Anbringelsesophør og relationen mellem plejebarn og plejeforældre	65
	Sammenhæng mellem hvem der tog initiativ til iværksættelsen af en slægtsanbringelse og anbringelsesophør	66
	Anbringelsernes varighed	68
	Opsamling	69
5	RELATIONEN MELLEM PLEJEBARNET OG PLEJEFORÆLDRENE	73
	Plejebarnets opfattelse af sin nærmeste familie, integration i og relation til plejeforældrene	73
	Konflikter i dagligdagen på anbringelsesstedet	78
	Kontakten mellem tidligere plejebørn og deres plejeforældre	81
	Opsamling	82
6	SAMVÆR OG SAMARBEJDE MED FORÆLDRENE	85
	Tidligere og nuværende plejebørns kontakt med deres forældre	85
	Forældrenes accept af plejefamilien som anbringelsessted	90

	Samarbejdet mellem plejeforældre og forældre	93
	Opsamling	95
7	PLEJEBØRNEGENES HELBRED, PSYKOSOCIALE PROBLEMER, KAMMERATSKABER OG RISIKOADFÆRD	99
	Plejebørnernes generelle helbred	99
	Psykiske og sociale problemer	100
	Plejebørnernes kammeratskaber	102
	Kriminalitet og misbrug	103
	Opsamling	105
8	PLEJEBØRNEGENES SKOLEGANG, UDDANNELSE OG BESKÆFTIGELSE	107
	Plejebørnernes skoleuddannelse	107
	Uddannelse og beskæftigelse	110
	Opsamling	111
9	PLEJEFORÆLDRENE OG DEN STØTTE, DE MODTAGER	113
	Sammenhænge med udfaldet af anbringelserne	115
	Opsamling	121
10	EFFEKTER AF SLÆGTSPLEJE	125
	Opsamling	133
11	KONKLUSION OG VIDERE PERSPEKTIVER	135
	Metodiske muligheder og begrænsninger	135
	Undersøgelsens konklusioner	137
	Slægtspleje som socialpolitisk praksis	139

APPENDIX	143
LITTERATUR	153
SFI-RAPPORTER SIDEN 2010	157

FORORD

Dette er den tredje rapport i SFI's undersøgelse om anbringelse af børn i slægten, den første større danske undersøgelse af slægtsanbringelser.

I 2009 udgav Lajla Knudsen den første rapport baseret på kvantitative data om børn anbragt i henholdsvis slægtspleje og ordinær familiepleje. Undersøgelsen er en deskriptiv sammenligning af børnene, plejeforældrene og støtten til plejeforholdet i de to anbringelsesformer.

I 2010 udkom Tine Egelund, Turf Böcker Jakobsen & Lena Steens kvalitative rapport, der rummer de slægtsanbragte børns refleksioner om og vurderinger af deres slægtsplejeerfaringer.

Som det sidste skud på stammen kommer nu Lajla Knudsens kvantitative rapport om effekterne af slægtspleje for de anbragte børn sammenlignet med børn anbragt i ordinær familiepleje.

Med denne undersøgelse har vi fået et kundskabsgrundlag om en i Danmark ny anbringelsesform: slægtsplejen. Undersøgelsen er en pionerundersøgelse i den forstand, at den er den første på dette felt. Den er som sådan et første skridt, der stiller lige så mange spørgsmål, som den besvarer, men den er en værdifuld basis for socialpolitiske diskussioner om slægtsplejen og for yderligere dybtgående forskning.

Vi takker særligt alle de anbragte børn og deres plejeforældre, der velvilligt har udfyldt spørgeskemaer og ladet sig interviewe og

derved muliggjort en analyse af deres situation. En tak skal også rettes til professor Bo Vinnerljung, Stockholms Universitet, der gav værdifulde kommentarer til et udkast af rapporten. Rapporten er bestilt og finansieret af Socialministeriet.

København, maj 2011

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

Denne rapport er den anden og sidste kvantitative undersøgelse af slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje og er en del af en større evaluering af den anbringelsesreform, som Socialministeriet iværksatte i 2006. Rapporten er baseret på spørgeskemabesvarelser fra 196 plejeforældre eller undtagelsesvist forældre eller kontaktpædagoger til børn og unge, der var i slægtspleje eller traditionel familiepleje. Ligeledes indgår spørgeskemabesvarelser fra 127 15-24-årige, som 2 år tidligere var anbragt i en af disse plejefamilytyper. Endelig trækker vi på besvarelser fra disse børn og unges plejeforældre afgivet 2 år tidligere.

Rapportens primære fokus er at undersøge de relative effekter af slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje. Til det formål har vi anvendt *propensity score matching*, som korrigerer for de kendte forskelle mellem plejebørnene og deres forældre forud for anbringelsen. Vi gennemgår også, hvordan plejebørnenes situation har udviklet sig over den 2-årige undersøgelsesperiode, samt om der er systematiske forskelle mellem den måde, unge og deres tidligere eller nuværende plejeforældre opfatter den samme unges situation.

SLÆGTSANBRAGTE HAR ET BEDRE NETVÆRK

Når vi har korrigeret for de forudgående forskelle mellem børn og unge, der bliver anbragt i henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje,

finder vi, at de slægtsanbragte har et stærkere netværk under og efter anbringelsen. Børn og unge, der er eller har været i slægtspleje, har oftere kontakt med mindst én af deres forældre mindst en gang om måneden, og færre af disse børn og unge har slet ingen kontakt med deres forældre. Børnene og de unge ser også hyppigere andre familiemedlemmer end forældrene, og de har oftere en tæt relation til deres tidligere eller nuværende plejeforældre. Alt i alt har de slægtsanbragte unge dermed flere ressourcer at trække på i forhold til at starte et selvstændigt voksenliv efter anbringelsen.

SLÆGTSANBRINGELSER ER MEGET STABILE

I lighed med internationale studier finder vi, at slægtsanbringelserne har været meget stabile gennem undersøgelsesperioden. Det samme gør sig imidlertid også gældende for anbringelserne i traditionel familiepleje. Det kan muligvis skyldes, at anbringelser, der er brudt sammen meget hurtigt og dermed trækker den gennemsnitlige anbringelsesvarighed ned, ikke indgår i undersøgelsen.

På en lang række områder viser slægtspleje lige så gode – eller lige så dårlige – resultater som traditionel familiepleje. Det gælder i forhold til at sikre plejebarnets kammeratskaber samt det at forebygge eller afhjælpe kriminalitet, misbrug og uheldige netværk af kammerater med risikoadfærd. Generelt har næsten alle plejebørn en god ven at støtte sig til, og der er meget lidt misbrug blandt plejebørnene.

SLÆGTSANBRAGTE HAR FÆRRE PSYKISKE PROBLEMER, MEN DE SVAGESTE FASTHOLDES IKKE I UDDANNELSE OG BESKÆFTIGELSE

Slægtspleje adskiller sig ikke fra traditionel familiepleje i forhold til at forebygge eller forbedre generelle helbredsproblemer blandt plejebørnene. Til gengæld har børn og unge fra traditionelle plejefamilier oftere psykiske problemer i en grad, så eksterne parter som skole, arbejdsplads osv. har gjort opmærksom på det. Dette gælder vel at mærke, selvom der er korrigeret for de forskelle, der måtte være mellem plejebørn i slægtspleje og traditionel familiepleje forud for anbringelsen.

Når der alene fokuseres på at fastholde plejebørnene i ordinær uddannelse og beskæftigelse, klarer de to typer familiepleje sig lige godt. Inddrages de særligt støttede uddannelsesforløb og beskæftigelsestilbud,

som de svageste plejebørn har brug for, viser det sig imidlertid, at den traditionelle familiepleje er i stand til at fastholde en større del af plejebørnene i uddannelse og beskæftigelse.

UDSLUSNINGEN FRA SLÆGTSPLEJE OG TRADITIONEL FAMILIEPLEJE ER FORSKELLIG

Unge anbragt i traditionel familiepleje forbliver oftere anbragt, efter de er fyldt 18 år. De slægtsanbragte – særligt pigerne – flytter til gengæld oftere hjemmefra.

Slægtsplejeforhold, hvor barnets forældre forud for anbringelsen har kontaktet enten kommunen eller de senere plejeforældre og foreslået, at barnet kom i slægtspleje netop dér, er mindre hyppigt ophørt 2 år senere.

Inden for slægtsplejen har de tidligere anbragte unge og deres plejeforældre ofte meget divergerende opfattelser af, hvorfor anbringelsen ophørte. Plejeforældrene mener oftest, at det primært skyldes, at den unge blev 18 år, mens de unge ofte mener, det er sket på deres eget initiativ.

ANBRINGELSERNE ER OFTERE OPHØRT, HVIS DER VAR MANGE KONFLIKTER MED PLEJEBARNET ELLER DÅRLIGT SAMARBEJDE MED FORÆLDRENE

Slægtsanbragte unge opfatter oftere plejeforældrene som deres nærmeste familie, og de føler sig mere som en integreret del af den tidligere eller nuværende plejefamilie. Til gengæld oplever de flere konflikter i dagligdagen med plejeforældrene sammenlignet med unge i traditionel familiepleje, hvilket strider mod plejeforældrenes opfattelse af situationen. Generelt gælder det, at jo højere et konfliktniveau plejeforældrene angav at have i dagligdagen med plejebarnet to år tidligere, desto oftere er anbringelserne ophørt ved anden dataindsamling.

Anbringelserne i traditionel familiepleje er desuden oftere ophørt i løbet af undersøgelsesperioden, hvis plejeforældrene vurderede deres samarbejde med plejebarnets forældre negativt.

PLEJEBØRNS FAGLIGE SKOLEPRÆSTATIONER OG NIVEAU AF PSYKISKE OG SOCIALE PROBLEMER ER RELATIVT STABILT

De fleste plejebørn i skolealderen, der gik i normalklasser, gør det fortsat 2 år senere. Kun 1 ud af 7 plejeforældre til plejebørn i skolealderen vurderer, at plejebarnet klarer sig bedre i skolen, end de vurderede 2 år tidligere.

De fleste plejebørn har psykiske og sociale problemer på samme niveau som 2 år tidligere. Hvis der er sket forandringer, er der dog dobbelt så ofte tale om forbedringer som forværringer. Desto flere psykiske og sociale problemer et barn anbragt i traditionel familiepleje har, desto oftere er anbringelsen ophørt 2 år senere.

DEN FLERFACETTEREDE STØTTE TIL PLEJEFORÆLDRENE ER AFGØRENDE

Generelt er det summen af støtte på forskellige områder snarere end den enkelte støtteform, der synes at give plejeforældrene redskaber til at sikre plejebarnets positive udvikling. Vi finder således, at jo flere støttetyper i form af kurser, supervision og økonomiske ydelser over et vist niveau plejeforældrene har modtaget, desto oftere er plejebarnets niveau af psykiske og sociale problemer forbedret. I de traditionelle plejefamilier ser vi den samme tendens i forhold til forbedring af plejeforældrenes samarbejde med barnets forældre, mens forbedringer af forældresamarbejdet ved slægtsanbringelser snarere synes at være bestemt af plejeforældrenes personlige ressourcer.

Kontinuiteten af anbringelserne hænger sammen med plejeforældrenes vurdering af deres samarbejde med socialforvaltningen. Ved slægtsanbringelser er der således sket flere sammenbrud, hvis plejeforældrene vurderede deres samarbejde med forvaltningen som dårligt eller mangelfuldt. I de traditionelle plejefamilier er plejebarnet oftere flyttet 2 år senere, hvis plejeforældrene vurderede deres samarbejde med forvaltningen som dårligt eller mangelfuldt.

UNGE OG DERES PLEJEFORÆLDRE VURDERER DEN UNGES SITUATION PÅ NÆSTEN SAMME MÅDE

Et resultat, som måske primært er interessant fra et metodologisk perspektiv, er, at der er meget få systematiske forskelle på unges og deres tidligere eller nuværende plejeforældres vurdering af den unges situation.

De unge, som fortsat er anbragt uden for hjemmet, oplever dog at have større indflydelse på deres forældrekontakt, og at samarbejdet mellem deres mor og plejeforældrene er bedre, end plejeforældrene oplever. Unge, som ikke længere bor hos plejefamilien, oplever til gengæld i højere grad sig selv som en del af den tidligere plejefamilie, end plejeforældrene forventer. Endelig kender plejeforældre – som andre forældre – ikke alt til de unges normbrydende adfærd, da de unge angiver et lidt større forbrug af alkohol og hash samt mere pjæk, end plejeforældrene forventer. Det indikerer, at unge ikke modererer den normbrydende adfærd, de angiver ved spørgeskemabesvarelser.

PRÆSENTATION AF UNDERSØGELSEN

Dette er den tredje og sidste rapport om slægtspleje, der udkommer som led i den evaluering af anbringelsesreformen, som Socialministeriet iværksatte i 2006. Tidligere er udkommet *Børn og unge anbragt i slægten* (Knudsen, 2009) baseret på spørgeskemaoplysninger fra plejeforældre, og som denne rapport er en opfølgning på, samt interviewundersøgelsen ”*Det er jo min familie*” (Egelund, Jacobsen & Steen, 2010).¹ *Børn og unge anbragt i slægten* var en rent deskriptiv undersøgelse, hvor slægtsanbringelser blev sammenlignet med anbringelser i traditionel familiepleje, mens denne opfølgning vedrører de relative effekter af at være anbragt i slægtspleje frem for traditionel familiepleje. Fokus er hermed på, hvordan plejebørnene og deres situation har udviklet sig, når der tages højde for de forskelle, der allerede forud for anbringelsen fandtes mellem børnene. Disse forskelle blev dokumenteret i *Børn og unge anbragt i slægten*. Denne rapport indeholder dog også en betydelig mængde deskriptive analyser af, hvordan de to grupper af plejebørn har det aktuelt ved den anden spørgeskemaindsamling i slutningen af 2009, og hvordan deres situation har udviklet sig siden den første spørgeskemaindsamling 2 år

1. Evalueringen af anbringelsesreformen indeholder desuden undersøgelser af forebyggende foranstaltninger for unge (Bengtsson, Knudsen & Nielsen, 2009; Knudsen & Nielsen, 2010) og af anbragte børns sundhed og skolegang (Ottosen & Christensen, 2008).

tidligere. Rapporten indeholder modsat *Børn og unge anbragt i slægten* også de ældre plejebørns eget syn på anbringelsen og deres situation.

Anbringelsesreformen trådte i kraft 1. januar 2006 og havde til formål at styrke indsatsen over for udsatte børn og unge gennem blandt andet en øget inddragelse af slægt og netværk. Med denne reform blev slægts- og netværkspleje for første gang introduceret som anbringelsesform i Danmark. Med anbringelsesreformen blev det muligt at anbringe et barn eller en ung i en netværksplejefamilie uden en *generel godkendelse* til at være plejefamilie. Netværksanbringelsen er i stedet baseret på en *konkret godkendelse* til at tage netop det specifikke barn i pleje. Den konkrete godkendelse skal ikke – som den generelle plejefamiliegodkendelse – baseres på plejeforældrenes generelle kvalifikationer som plejeforældre, men på, at der allerede eksisterer en god kontakt og relation mellem barnet og de kommende plejeforældre forud for anbringelsen. I den konkrete godkendelse til at blive netværksplejefamilie indgår desuden en vurdering af, om plejeforældrene har de fornødne ressourcer til at varetage barnets behov, og om de er egnede til at være det. Hvis barnet har særlige behov, kan der dog suppleres med professionel støtte. Netværksplejeforældrene skal heller *ikke aflønnes* med plejevederlag, der fastsættes efter barnets vanskeligheder, som traditionelle plejefamilier. Netværksplejeforældrene kan dog få dækket deres omkostninger i forbindelse med at have plejebarnet boende på linje med traditionelle plejefamilier.

I serviceloven, der giver hjemmel for anbringelser af børn og unge uden for hjemmet, anvendes termen *netværkspleje* frem for slægtspleje for at fremhæve, at der ikke forudsættes et biologisk bånd – men blot en tilknytning – mellem plejebarnet og plejeforældrene (Socialministeriet, 2006). Da vi i den første indsamling af spørgeskemaer blandt plejeforældrene spurgte, hvordan de kendte plejebarnet forud for anbringelsen, stod det imidlertid klart, at kun en meget lille andel af besvarelserne omhandlede netværk, der ikke i bredeste forstand tilhørte barnets slægt. Disse besvarelser adskilte sig desuden tydeligt fra besvarelserne om slægtsanbringelser. Derfor valgte vi at udelukke de få netværksanbringelser fra undersøgelsen, så de ikke slørede billedet af slægtsanbringelserne, der udgjorde langt størsteparten af datamaterialet. Vi anvender derfor termen slægtspleje frem for netværkspleje.

HOVEDRESULTATER I DEN EKSISTERENDE FORSKNING OM SLÆGTSPLEJE

Slægtspleje er ikke noget nyt fænomen, men det er nyt, at der forskes i slægtspleje, og at anbringelsesformen har stor socialpolitisk bevågenhed. Så tidligt som i 1956 viste Berglind i en stor svensk pionerundersøgelse om plejebørn født 1919-1930, at op imod halvdelen (41 pct.) af børnene var anbragt hos slægtsmedlemmer. Udviklingen er gået i retning af, at det er en mindre andel af børn i pleje, der bliver anbragt hos familien. Nielsen (2002) peger på, at 10 pct. af familieplejeanbragte børn i Københavns kommune var placeret hos slægten. Af en britisk forskningsoversigt (Flynn, 2002) fremgår det, at 11 pct. af alle anbragte børn er anbragt i slægtspleje.

Generelt peger forskere fra en række lande på, at der har været og stadig er en skepsis over for at anbringe børn i slægten og især hos bedsteforældre, der ikke selv har haft succes med at opdrage barnets forældre til 'et normalt liv'. Tanken synes at være, at hvis ens egne børn er blevet afvigere, kan det ikke være en god ide, at man også opdrager børnebørn (Egelund, 1997; Havik & Backe-Hansen, 1998; Hessle & Vinnerljung, 1999; Linderot, 2006; Sinclair m.fl., 2007). Til denne skepsis over for slægtsanbringelser kan høre, at det er gennemgående, at slægtsplejeforældre på en række punkter er socialt dårligere stillet – og dermed formentlig har færre ressourcer – end ordinære plejeforældre (Holtan, 2004; Knudsen, 2009; Farmer & Moyers, 2008).

Jo mere forskning, der er gennemført om slægtspleje, jo mere er denne skepsis blevet problematiseret. En række undersøgelser har peget på en række potentielt positive virkninger af slægtsplejen sammenlignet med ordinær familiepleje:

- I de fleste undersøgelser ser det ud, som om børn i slægtspleje klarer sig udviklingsmæssigt lige så eller bedre end børn anbragt under andre plejeformer (Aldgate & McIntosh, 2006; Holtan, 2004; Hunt m.fl., 2008; Lindemann & Hestbæk, 2004; Strijker m.fl., 2003). Som flere undersøgelser peger på, kan det skyldes, at slægtsanbragte også har mindre alvorlige problemer end andre plejebørn, når de påbegynder deres slægtspleje (Holtan, 2004; Knudsen, 2009).
- Undersøgelser understreger, at kontakten til familien (inklusive forældrene) er mere stabil og eventuelt også uddybes under slægtsplejen

(Aldgate & McIntosh, 2006; Farmer & Moyers, 2008; Ford m.fl., 2007; Lernihan & Kelly, 2006). Enkelte forfattere taler om, at slægtsplejeanbragte opnår den 'familie for livet', som er lige så eftertragtet, som den er sjælden i anbringelsesforløb (Lernihan & Kelly, 2006).

- Slægtsanbringelser bryder sjældnere sammen end andre anbringelsesformer (Berridge & Cleaver, 1987; Vinnerljung m.fl., 2001).
- Slægtsanbringelser finder oftere sted i børnenes kendte nærmiljø, så de i højere grad kan følge samme skole, bevare kammerater mv. (Holtan, 2004; Vinnerljung, 1993).

Ifølge den eksisterende forskning ser det således ikke ud, som om bedsteforældre, hvis egne børn har udviklet sociale problemer, er uegnede til at tage vare på børn i slægten, når der er brug for det. Det samme gælder andre familiemedlemmer med en typisk ringere social baggrund end plejeforældre i almindelighed.

I nogle undersøgelser hæfter man sig ved, at slægtsplejeforældre til trods for deres ringere sociale kår får mindre støtte til at gennemføre plejen økonomisk og vejledningsmæssigt (fx Aldgate & McIntosh, 2006; Farmer & Moyers, 2008; Holtan, 2004; Knudsen, 2009; Torrill, 2007). Det er tilsyneladende gennemgående, at man socialpolitisk opfatter et barns familie som mere moralsk forpligtede end andre omsorgsgivere, på trods af at man uanset plejeform som omsorgsgiver udfører den samme samfundsopgave i forbindelse med anbringelsen.

Det er desuden gennemgående i flere undersøgelser, at varigheden af slægtspleje ofte er længere end varigheden af ordinær familiepleje, til trods for at slægtsplejeanbragte i almindelighed ser ud til at have lidt mindre alvorlige problemer (fx Aldgate & McIntosh, 2006, Lernihan & Kelly, 2006).

Endelig omtaler nogle få undersøgelser de konflikter, der kan opstå netop som følge af de tætte bånd mellem slægtsplejeforældre og forældre til det anbragte barn (Holtan, 2008; Ziminski, 2007). Det kan fx være konflikter i form af konkurrence om børnene. Amerikansk forskning peger specielt på, at slægtspleje ikke er den mest velegnede anbringelsesform, når barnet er anbragt på grund af forældres direkte overgreb mod barnet, idet det kan være vanskeligt for slægtsplejeforældre at sætte grænser og beskytte barnet. Dette er dog ikke et centralt tema i europæisk forskning.

RAPPORTENS OPBYGNING

I *kapitel 2* gennemgår vi undersøgelsens datagrundlag og metode. *Kapitel 3* er også til dels et metodekapitel, da vi her analyserer, hvordan unge, der er eller har været i pleje, og deres plejeforældre opfatter den unges aktuelle situation. *Kapitel 4* omhandler plejebørnenes anbringelsesforløb siden den første dataindsamling 2 år tidligere. I *kapitel 5* belyser vi relationen mellem plejebarnet og plejeforældrene både for plejebørn, der fortsat bor hos den samme plejefamilie som 2 år tidligere, og plejebørn, der ikke længere bor sammen med plejefamilien. *Kapitel 6* omhandler dels plejebørnenes kontakt med deres forældre, dels plejeforældrenes samarbejde med disse. *Kapitel 7* beskriver plejebørnenes helbred, psykiske og sociale problemer, kammeratskaber og eventuelle risikoadfærd. I *kapitel 8* undersøger vi plejebørnenes skolegang, uddannelse og beskæftigelse. *Kapitel 9* vedrører sammenhængen mellem karakteristika ved plejeforældre og den støtte, de modtager, og hvordan plejebarnets situation har udviklet sig siden første dataindsamling. *Kapitlerne 4-9* fokuserer alle både på den aktuelle situation og udviklingen siden den første dataindsamling 2 år tidligere. Endelig indeholder *kapitel 10* de egentlige analyser af de relative effekter af at være anbragt i slægtspleje frem for traditionel familiepleje. Til slut, i *kapitel 11*, rundes rapporten af med en opsamling af de vigtigste resultater og deres praktiske implikationer.

DATA OG METODE

Denne rapport er ligesom den første delrapport om slægtspleje, *Børn og unge anbragt i slægten* (Knudsen, 2009), baseret på spørgeskemadata indsamlet hos plejeforældre til børn og unge i henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje ultimo 2007. Til denne rapport har vi fulgt op på plejebørnenes situation 2 år senere og indsamlet nye data om de samme plejebørn ultimo 2009. Ved den anden dataindsamling var en del af plejebørnene ikke længere anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere. Vi valgte derfor at indsamle spørgeskemadata hos de voksne, som plejebarnet aktuelt boede sammen med, eller de voksne, plejebarnet sidst havde boet sammen med, hvis det i mellemtiden var flyttet hjemmefra. Det gjorde vi for at få de mest aktuelle og valide oplysninger om plejebarnets situation, men det er sket på bekostning af sammenlignelighed, da andre voksne kan vurdere plejebarnet ud fra andre kriterier. Desuden valgte vi denne gang at indsamle spørgeskemadata fra de ældste af plejebørnene – de nu 15-24-årige – via et webbaseret spørgeskema. Det gjorde vi dels for at få indblik i plejebørnenes egen oplevelse af situationen, dels for at opnå et mindre bortfald, da vi hermed havde større sandsynlighed for at få oplysninger om plejebørnene fra den første dataindsamling igen ved anden dataindsamling. Hermed havde vi to mulige respondenter, som kunne give oplysninger om den samme unge person, og vi forventede, at de unge i højere grad ville give tilsagn til, at vi måtte sende

et spørgeskema til deres forældre, hvis de også selv blev spurgt og så, hvad undersøgelsen gik ud på.

Spørgeskemaet, vi udsendte til plejeforældrene og de andre voksne respondenter, havde, bortset fra baggrundsspørgsmål, som vi indsamlede i 2007, stort set de samme spørgsmål som ved første dataindsamling for at opnå størst mulig sammenlignelighed. Det samme gjaldt spørgeskemaet til de unge, om end selve spørgsmålsformuleringen her i nogle tilfælde blev tilpasset et mere ungdommeligt sprogbrug.

TILSAGN

For de yngre plejebørn på 6-14 år har vi indhentet tilladelse hos en forældremyndighedsindehaver til at udsende spørgeskemaer til deres plejeforældre eller til deres kontaktpædagog, hvis barnet aktuelt var anbragt uden for hjemmet. For de ældre plejebørn på 15-24 år har vi indhentet tilladelse hos den unge selv til at udsende spørgeskemaer til de voksne, de bor eller sidst har boet sammen med. Hvis 6-17-årige tidligere plejebørn aktuelt boede hos en af deres forældremyndighedsindehavere (alt-overvejende én af deres forældre), sendte vi dog spørgeskemaet direkte hertil uden først at indhente tilsagn.

STIKPRØVENS REPRÆSENTATIVITET

Tilbage i 2007 udtrak vi samtlige 4-22-årige, der ifølge Ankestyrelsens anbringelsesregister var anbragt i slægts- og netværkspleje ved udgangen af 2006. Vi udtrak desuden en lidt større stikprøve af børn og unge, der var i traditionel familiepleje på samme tidspunkt og anbragt i samme alder som den slægtsanbragte.

Vi udsendte i slutningen af 2007 spørgeskemaer til børnenes plejeforældre. Hvis plejeforældrene på dette tidspunkt angav, at barnet eller den unge ikke længere var i pleje hos dem og heller ikke havde været det for nylig, udgik plejebarnet af undersøgelsen, medmindre det boede i en ny plejefamilie, som kunne besvare spørgeskemaet. At udsendelsen af spørgeskemaerne var baseret på registeroplysninger, som ikke var fuldstændigt aktuelle, medfører en vis skævhed i undersøgelsen. De mest kortvarige anbringelser indgår ikke, da disse plejebørn enten var hjemgi-

vet eller genanbragt, inden spørgeskemaerne kom ud. Vi kan altså ikke sammenligne effekten af anbringelser i slægtspleje og traditionel familiepleje helt generelt i denne undersøgelse. Vi kan derimod sammenligne effekten af anbringelser over en vis minimumsvarighed.

Vi har endvidere mulighed for at få indblik i størrelsen af skævheden mellem anbringelserne, som undersøgelsen er baseret på, og anbringelser i familiepleje generelt ved at sammenligne anbringelsernes gennemsnitlige varighed. Anbringelserne i slægtspleje eller traditionel familiepleje, som børnene og de unge var i ved den første dataindsamling ved udgangen af 2007, havde ved anden dataindsamling ifølge plejeforældrene eller de andre voksne, som barnet eller den unge nu bor sammen med eller sidst har boet sammen med, gennemsnitligt været 9,6 år.² Vi sonderer ikke her imellem afsluttede og igangværende anbringelser. Der er ikke statistisk signifikant forskel på varigheden af de igangværende slægtsplejeanbringelser og traditionelle familieplejeanbringelser. En særkørsel af data fra Danmarks Statistik vedrørende alle igangværende og afsluttede anbringelser i familieplejeformer for 7-24-årige (svarende til alderen blandt denne undersøgelses population) ved udgangen af 2008 viser, at disse anbringelser gennemsnitligt har været 3,4 år, altså betydeligt kortere end anbringelserne i denne undersøgelse.

SVARPROCENTER OG BORTFALDSANALYSE

Vi opnåede ved den første dataindsamling en svarprocent på 72 pct., hvilket må betragtes som acceptabelt. Svarprocenten var en smule højere, jo yngre plejebørnene var, ligesom det havde en positiv indvirkning på svarprocenten, hvis plejebarnet var en pige, eller hvis der var tale om en traditionel familiepleje. Ved anden dataindsamling udsendte vi kun spørgeskemaer vedrørende de plejebørn, vi fik oplysninger om ved den første dataindsamling.

Vi har indsamlet spørgeskemaoplysninger fra de tidligere eller nuværende plejebørn selv, som ved anden dataindsamling var 15 år eller derover. Hvis de unge gav tilladelse til det, udsendte vi ligeledes spørge-

2. I de tilfælde, hvor plejeforældrene hverken har angivet varigheden af en afsluttet anbringelse eller datoen for dens ophør, er varigheden estimeret ud fra en antagelse om, at anbringelsen er ophørt midt mellem de to dataindsamlinger.

skemaer til de voksne, de unge bor sammen med til dagligt. En del af de 15-24-årige unge var imidlertid flyttet hjemmefra, og i de tilfælde sendte vi spørgeskemaer til de voksne, som de unge sidst havde boet sammen med, hvis de gav tilladelse til det.

Vi fik mindst én besvarelse retur fra plejebarnet selv eller fra den relevante voksne i 146 svar vedrørende de 257 unge, hvis plejeforældre havde besvaret spørgeskemaet ved første dataindsamling i 2007/2008, og som var fyldt 15 år ved den anden dataindsamling i 2009/2010. Hermed foreligger der mindst én besvarelse vedrørende 57 pct. af de 15-24-årige. Ud af disse besvarelser omhandler de 59 unge, der var i slægtspleje ved første dataindsamling, og de 87 omhandler unge, der var i almindelig familiepleje. I 14 pct. af tilfældene foreligger der kun en besvarelse fra plejeforældrene eller andre voksne, den unge bor eller har boet sammen med. I 25 pct. af tilfældene er det kun den unge selv, der har svaret, og endelig har både den unge og en voksen svaret i 61 pct. af tilfældene. Der er ikke signifikant forskel på, hvilke besvarelser der foreligger for unge i henholdsvis slægtspleje og almindelig familiepleje.

BORTFALDSANALYSE FOR VOKSENBE SVARELSERNE

Vi har ved anden dataindsamling modtaget besvarelser fra plejeforældre, forældre eller kontaktpædagoger til 196 – eller 46 pct. – af de 428 børn og unge i slægtspleje eller traditionel familiepleje, hvis plejeforældre svarede ved den første dataindsamling 2 år tidligere.

Generelt er der få systematiske skævheder mellem de plejebørn og deres plejefamilier, som vi har oplysninger om fra begge dataindsamlinger, og de plejebørn og deres plejefamilier, hvor vi kun har oplysninger fra den første dataindsamling. Uanset plejefamilietype gælder det, at jo tættere en relation til plejebarnet plejeforældrene angav ved første dataindsamling, desto oftere foreligger der en besvarelse ved anden dataindsamling. For børn og unge i traditionel familiepleje er der desuden oftere svaret ved anden dataindsamling, jo yngre plejebarnet er, og jo yngre det var, da det blev anbragt i plejefamilien, ligesom det har betydning for antallet af besvarelser, hvis begge barnets forældre har dansk oprindelse, og hvis plejeforældrene angav, at barnet var stærkt integreret i plejefamilien. Disse skævheder i bortfaldet findes ikke for børn og unge i slægtspleje. Bortfaldsanalysen er uddybet i appendiks.

Tablet 2.1 præsenterer køn og alder for plejebørnene, hvor der også ved anden dataindsamling foreligger en voksenbesvarelse.

TABEL 2.1

7-24-årige tidligere og nuværende plejebørn, hvis plejeforældre, forældre eller kontaktpædagog har besvaret spørgeskemaet, opdelt efter køn og alder. Særskilt efter hvilken type familiepleje plejebarnet var anbragt i 2 år tidligere.

Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Piger	58	46
Drenge	42	54
7-12 år	22	31
13-17 år	41	36
18-24 år	38	32
Procentgrundlag	69	127

BORTFALDSANALYSE FOR UNGEBESVARELSERNE

Ud af de 257 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn svarede 127, hvilket er en svarprocent på 49. Bortfaldet inkluderer 7 unge, som vi af forskellige årsager ikke kunne identificere, fx fordi de er flyttet til udlandet, og som dermed aldrig har modtaget spørgeskemaet.

Uanset hvilken type familiepleje de unge var anbragt i 2 år tidligere, gælder det, at de oftere har besvaret spørgeskemaet, hvis deres plejeforældre angav en tættere relation mellem plejebarn og plejeforældre ved første dataindsamling, og hvis plejeforældrene følte sig i stand til at rumme og håndtere den unges problemer. Desuden gælder det også, at jo yngre de tidligere eller nuværende slægtsanbragte var, da de blev anbragt hos slægtsplejefamilien, og jo længere de har været anbragt der, desto oftere har de også svaret. Også denne del af bortfaldsanalysen er uddybet i appendiks.

TABEL 2.2

15-24-årige tidligere og nuværende plejebørn, som har besvaret spørgeskemaet, opdelt efter køn og alder. Særskilt efter hvilken type familiepleje den unge var anbragt i 2 år tidligere. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Piger	58	48
Drenge	42	52
15-17 år	40	37
18-20 år	56	51
21-24 år	4	12
Procentgrundlag	52	75

Tabel 2.2 præsenterer køns- og aldersfordeling for de unge, som har besvaret spørgeskemaet.

KONSISTENS OG VALIDITET AF SVAR FRA FORSKELLIGE RESPONDENTTYPER

Skemaerne udsendt til de voksne skulle besvares af de voksne, som barnet eller den unge aktuelt boede sammen med eller sidst havde boet sammen med, hvis den unge var flyttet hjemmefra (dog ikke af jævnaldrende venner eller kærester). Det vil sige, at skemaet principielt kunne besvares af:

- Plejeforældrene, der også svarede ved første dataindsamling
- Nye plejeforældre eller institutionspersonale, hvis barnet eller den unge fortsat var anbragt
- Forældre, hvis barnet eller den unge var blevet hjemgivet.

I praksis er 92 pct. af de returnerede voksenbesvarelser udfyldt af plejeforældre. De resterende skemaer er udfyldt af enten en af barnets forældre (eller undtagelsesvist en stedforælder) (4 pct.) eller af kontaktpædagoger eller andet personale på døgninstitutioner (4 pct.). Disse fordelinger er stort set identiske for spørgeskemaer, der omhandler børn i slægtspleje og børn i almindelig familiepleje.

Det er sandsynligt, at forældre, der har kendt barnet fra fødslen, plejeforældre og det mere professionelle institutionspersonale vurderer barnets aktuelle situation forskelligt. Da alle spørgeskemaer ved første dataindsamling blev besvaret af plejeforældre, giver det os mulighed for at undersøge, om børn, der ved første dataindsamling af lignende respondenter blev vurderet til at have en lignende belastningsgrad, bliver vurderet systematisk forskelligt ved anden dataindsamling, afhængigt af om det er forældre, plejeforældre eller institutionspersonale, der har afgivet svaret her. Det er dog forbundet med to problemer. Dels er der meget få besvarelser fra henholdsvis forældre og institutionspersonale, dels er det plausibelt, at der er systematiske forskelle på plejebørn, der henholdsvis er blevet hjemgivet til forældrene, anbragt på institution eller fortsat har været i familiepleje siden første dataindsamling, selvom deres plejeforældre på det tidspunkt angav, at børnene havde problemer af samme tyngde.

TABEL 2.3

Forskel på besvarelsen af de samme spørgsmål ved første og anden dataindsamling opdelt på respondentgrupper ved anden dataindsamling. Særskilt for spørgsmål vedrørende tidligere og nuværende plejebørns helbred, psykosociale problemer, indlæringsniveau og faglige skolepræstationer. Procent.

Spørgsmål	Ændring i besvarelse ift. første dataindsamling	Plejeforældre	Forældre	Institutionspersonale
Hvordan vil du alt i alt beskrive barnets/den unges helbred sammenlignet med jævnaldrende børns/unges helbred?	Forbedret	22	0	29
	Uændret	43	71	0*
	Forværret	35	29	71
	Total	100	100	100
Barnets niveau af psykosociale problemer ¹	Forbedret	22	33	0
	Uændret	67	67	100
	Forværret	12	0	0
	Total	101	100	100
Synes du, at barnets evne til indlæring er på niveau med jævnaldrende børns? ²	Forbedret	11	0	20
	Uændret	75	100	80
	Forværret	14	0	0
	Total	100	100	100
Hvorledes synes du alt i alt, at barnet klarer sig fagligt i skolen? ²	Forbedret	12	25	20
	Uændret	48	50	40
	Forværret	40	25	40
	Total	100	100	100
	N	91-164	3-7	5-7

Anm.: *P < 0,05. Andelen af henholdsvis forældre og institutionsansatte, der har angivet henholdsvis et forbedret, uændret eller forværret niveau på de enkelte spørgsmål i forhold til første dataindsamling, er hver for sig sammenlignet med den tilsvarende andel af plejeforældre, der har angivet det samme niveau vha. to-sidede Fisher's exact tests, en test, der ikke stiller krav til stikprøvestørrelsen.

1. Baseret på placering i normalområdet, grænseområdet eller uden for normalområdet på baggrund af SDQ-skalaens 25 spørgsmål. Disse spørgsmål er kun stillet vedrørende børn til og med 16 år.
2. Spørgsmålet er kun stillet vedrørende børn i skolealderen.

Tabel 2.3 viser, hvordan plejeforældre, forældre og institutionspersonale har besvaret en række centrale spørgsmål vedrørende børnene og de unges helbred, psykosociale problemer, indlæringsevne og faglige skolepræstationer i forhold til, hvordan det samme spørgsmål blev besvaret ved den første dataindsamling. Er besvarelsen uændret, har respondenter ved anden dataindsamling besvaret spørgsmålet identisk med besvarelsen ved første dataindsamling. Er situationen forbedret, er der ved anden dataindsamling angivet en bedre helbredstilstand, et bedre indlæringsniveau eller bedre skolepræstationer end ved første dataindsamling,

og omvendt hvis situationen er forværret. I forhold til barnets niveau af psykosociale problemer, der er baseret på besvarelsen af 25 spørgsmål, angiver en forbedring, at barnet ved anden dataindsamling har problemer inden for normalområdet eller grænseområdet, mens det havde problemer uden for normalområdet ved den første dataindsamling. Ligeledes kan det betyde, at barnet har problemer inden for normalområdet, mens det havde problemer i grænseområdet ved første dataindsamling. En forværring af de psykosociale problemer angiver en bevægelse den modsatte vej.

Tabellen viser forskellen i besvarelser fra første og anden dataindsamling for at tage højde for, at børnenes problembelastning var forskellig allerede ved første dataindsamling, og at dette er korreleret med, hvem der har besvaret spørgsmålet ved anden dataindsamling. Eksempelvis havde alle børn og unge, hvor spørgeskemaet ved anden dataindsamling blev besvaret af institutionspersonale, psykosociale problemer uden for normalområdet ved første dataindsamling. Det er altså ikke overraskende børn og unge med betydelige individuelle problemer, der er blevet anbragt på døgninstitution eller socialpædagogisk opholdssted efter den første dataindsamling.

Ved at se på ændringen i besvarelser frem for besvarelsen ved anden dataindsamling alene tager vi højde for, at børnenes problembelastning var forskellig ved første dataindsamling, og tabel 2.3 viser, at plejeforældre, forældre og institutionspersonale i det store hele angiver den samme udvikling i børnenes psykosociale problemer, indlæringsniveau og faglige skoleproblemer. Der er altså angivet en nogenlunde identisk udvikling, men fra forskellige udgangspunkter, så forskelle mellem børnenes absolutte problembelastning ikke (nødvendigvis) er udjævnet. Nogenlunde den samme andel fra hver af disse respondentgrupper har angivet en forbedret, uændret eller forværret situation i forhold til den første dataindsamling. I forhold til børnenes helbred ser vi imidlertid, at slet ingen blandt de institutionsansatte har angivet en uændret helbredstilstand, hvilket – på trods af den meget lille stikprøve – er signifikant færre end blandt plejeforældrene. Hovedparten af de institutionsansatte har angivet børnenes helbred dårligere, end det blev angivet at være ved første dataindsamling. Da børnene, hvor spørgeskemaet er besvaret af en institutionsansat, ikke adskiller sig fra de andre børn ved i højere grad at have handicap eller andre diagnoser, kan dette resultat indikere, at det professionelle institutionspersonale vurderer børnenes helbred mere

kritisk end plejeforældre og forældre. Tendensen gælder imidlertid ikke i forhold til børnenes psykosociale problemer, indlæringsniveau eller faglige skolepræstationer.

Generelt vurderer flertallet af de voksne respondenter (67-100 pct.) – uanset om det er plejeforældre, forældre eller institutionspersonale – at børnenes niveau af psykosociale problemer er uændret i forhold til situationen ved den første dataindsamling 2 år tidligere. Med hensyn til barnets faglige skolepræstationer har der været lidt mere mobilitet, da omkring halvdelen af de voksne (50-60 pct.) angiver, at disse har ændret sig i forhold til første dataindsamling. Ændringerne kan både være til det bedre og til det værre med en lille overvægt af forværringer af børnenes skolepræstationer.

Hovedtendensen er således, at der ikke er systematiske forskelle på plejeforældres, forældres og institutionspersonales besvarelser, når der er taget højde for forskellen i børnenes problembelastning ved første dataindsamling. Man skal dog holde sig for øje, at analysen er baseret på et meget spinkelt datagrundlag. På baggrund af de begrænsede systematiske forskelle på besvarelser fra forskellige grupper af voksne, sonderer vi i analyserne ikke mellem, om det er plejeforældre, forældre eller institutionspersonale, der har besvaret spørgeskemaet til de voksne ved anden dataindsamling. Givet de meget få besvarelser fra forældre og institutionspersonale ville vores eneste alternativ være helt at ekskludere disse fra undersøgelsen.

FORSKELLE MELLE M UNGE, HVOR DER OGSÅ FORELIGGER EN VOKSENBESVARELSE, OG UNGE, HVOR DER IKKE GØR

Det er en forudsætning for, at der kan foreligge en voksenbesvarelse, at den unge har givet tilsagn til, at der må udsendes et spørgeskema til de voksne, han/hun bor sammen med eller sidst har boet sammen med. Det er forventeligt, at unge, der har en konfliktfyldt eller på anden måde dårlig relation til deres plejeforældre eller de andre voksne, som de bor sammen med eller sidst har boet sammen med, er mindre tilbøjelige til at give deres tilsagn til, at disse voksne må indgå i undersøgelsen. Vi analyserer derfor, om de 89 unge, for hvem der også foreligger en voksenbesvarelse, adskiller sig signifikant fra de 38 unge, for hvem det ikke er tilfældet. Vi har i denne undersøgelse ikke mulighed for at sondre imellem, om den voksne ikke har fået tilsendt et skema, fordi den unge ikke

har givet tilsagn hertil, eller om den voksne ikke har besvaret et tilsendt spørgeskema.

Der er ingen signifikante forskelle på køn, alder og hvilken plejefamilietype den unge var i ved første dataindsamling 2 år tidligere, og om det kun er den unge selv, der har besvaret et spørgeskema, eller om en plejeforælder, forælder eller en eventuel kontaktpædagog også har besvaret et skema.

Hovedparten af de unge, som har besvaret skemaet, bor stadig hos plejefamilien, hvor de var anbragt 2 år tidligere (uden de nødvendigvis fortsat formelt er anbragt der). Det er dog signifikant mere udbredt blandt de unge, hvor der også foreligger en voksenbesvarelse (76 pct.), end blandt de unge, som kun selv har besvaret skemaet (58 pct.).

Blandt de unge, hvor anbringelsen i plejefamilien fra første dataindsamling er ophørt, var flytningen planlagt i ca. to tredjedele af tilfældene, mens der var tale om sammenbrud i anbringelsen i den resterende tredjedel af tilfældene. Der er ingen sammenhæng mellem sammenbrud i anbringelsen, og om en plejeforælder, forælder eller en eventuel kontaktpædagog også har besvaret et skema. Der er heller ingen sammenhæng mellem, hvor mange forskellige steder den unge samlet set har været anbragt, og om der foreligger et besvaret voksenskema.

Blandt de unge, som fortsat er anbragt, er der overraskende nok ingen sammenhæng mellem, om der foreligger en voksenbesvarelse eller ej, og det konfliktniveau, som de unge rapporterer fra dagligdagen på anbringelsesstedet. Der er heller ingen sammenhæng mellem det konfliktniveau, som de daværende plejeforældre rapporterede ved den første dataindsamling 2 år tidligere, og om der foreligger en voksenbesvarelse eller ej. Derimod er der en tendens til, at desto tættere en relation, den unge angiver til sine plejeforældre i den første dataindsamling, desto større er sandsynligheden for, at der også foreligger en besvarelse fra en plejeforælder, forælder eller en eventuel kontaktpædagog ved anden dataindsamling.

Alt i alt finder vi hermed, at plejeforældre, forældre eller en eventuel kontaktpædagog hyppigere har besvaret et spørgeskema vedrørende en ung, som også selv har besvaret et spørgeskema, hvis den unge fortsat bor hos den samme plejefamilie som 2 år tidligere, eller hvis den unge har angivet at have en nær relation til plejefamilien. Derimod er der ikke sammenhæng mellem nogen af de øvrige testede karakteristika ved anbringelserne, og om der foreligger et besvaret voksenskema.

Selvom vi ikke finder sammenhænge mellem konfliktniveauet eller sammenbrud i anbringelserne, og om der foreligger en besvarelse fra en plejeforælder, forælder eller en eventuel kontaktpædagog for de 15-24-årige ved anden dataindsamling, kan vi ikke med sikkerhed afvise, at de unge har været mindre tilbøjelige til at give tilsagn til at udsende spørgeskemaer til de voksne, de bor sammen med eller sidst har boet sammen med ved konfliktfyldte eller sammenbrudte anbringelser. Det skyldes, at vi ikke ved, om netop disse voksne har været mere motiverede til at besvare spørgeskemaet for at fortælle deres version af den konfliktfyldte eller sammenbrudte anbringelse. Man kan principielt forestille sig, at de voksne omkring en konfliktfyldt eller sammenbrudt anbringelse mindre hyppigt har fået tilsendt et spørgeskema pga. manglende tilsagn fra de unge, men at de, der har fået tilsendt et spørgeskema, til gengæld har svaret hyppigere end voksne omkring mindre konfliktfyldte eller mere stabile anbringelser.

Når vores analyser peger på, at det, der er afgørende for, om de voksne også har besvaret et spørgeskema, er, at de bor sammen med den unge til daglig eller har en nær relation til den unge, kan det imidlertid indikere, at det, at den unge og den voksne må forventes at have talt sammen om undersøgelsen, har påvirket de voksnes sandsynlighed for også at besvare et spørgeskema. Dette kan både skyldes, at unge, der har boet sammen med den voksne i mindst 2 år inden den sidste spørgeskemaundersøgelse, eller som har en nær relation til denne voksne, i højere grad føler sig trygge ved ham/hende og dermed er mere tilbøjelige til at give tilsagn til, at han/hun må deltage i undersøgelsen. Eller det kan skyldes, at den plejeforælder, der bor sammen med den unge eller måske jævnligt taler med den unge, hermed bliver mere tilbøjelig til at besvare det tilsendte spørgeskema.

STATISTISKE METODER

I kapitel 3, hvor henholdsvis unges og voksnes svar vedrørende de samme anbringelsesforløb sammenlignes, er der tale om *paired data* eller afhængige stikprøver, da svarene parvist omhandler det samme forløb. Signifikanstest af forskel på fordelingerne af de unges og de voksnes svar er i dette kapitel derfor baseret på særlige test for afhængige stikprøver, ligesom de anvendte test er velegnede ift. det ofte relativt begrænsede

datagrundlag bag analyserne i kapitlet, da de i så fald kan baseres på binomialfordelingen. Nærmere bestemt anvender vi den ikke-parametriske test *McNemar's symmetrietest* i forhold til variable med kun to værdier (fx 'ja'/'nej') og *The sign test* ift. variable, hvor værdierne kan rangordnes (ordinalt skalerede variable, som fx en skala gående fra 'i høj grad' til 'slet ikke').

I de øvrige deskriptive kapitler (4-9), hvor vi belyser forskelle på plejebørnenes situation, afhængigt af hvilken type plejefamilie de var anbragt i 2 år tidligere, analyserer vi henholdsvis plejeforældrenes og plejebørnenes besvarelser uafhængigt af hinanden, og alle besvarelser indgår, uanset at der kun foreligger en besvarelse fra enten plejeforældrene eller den unge. De 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn har ikke tidligere selv deltaget i undersøgelsen, så her kan vi alene analysere deres aktuelle oplevelse af deres situation. Plejeforældrene har derimod besvaret to spørgeskemaer med 2 års mellemrum, og i analysen af deres svar fokuserer vi på udviklingen siden den første dataindsamling. Der anvendes primært krydstabeller. Sammenhængens styrke og signifikans analyseres ved beregning af gamma-værdier, og signifikansen af forskelle mellem to andele analyseres ved anvendelse af to-sidede Fisher's exact test, som ikke er følsom over for meget skæve fordelinger.

EFFEKTMÅLINGSMETODE

De deskriptive analyser på baggrund af den første dataindsamling blandt plejeforældre ultimo 2007 viste, at der på dette tidspunkt og allerede ved iværksættelsen af anbringelserne var betydelige forskelle mellem børn og unge anbragt i henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje (Knudsen, 2009). Hvis vi uden at tage højde for disse forudgående forskelle analyserer enten de tidligere plejebørns aktuelle situation eller deres udvikling siden den første dataindsamling 2 år tidligere og tolker eventuelle forskelle som relative effekter af at være i slægtspleje sammenlignet med at være i traditionel familiepleje, ville vi opnå resultater med en betydelig bias. For bedst muligt at kompensere for, at det ikke er fuldstændigt tilfældigt, hvilke børn og unge der anbringes i henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje, benytter vi *propensity score matching*. Ved hjælp af denne metode kan vi sikre, at det enkelte plejebarn i slægtspleje alene sammenlignes med plejebørn i traditionel familiepleje, der i udgangs-

punktet lignede det med hensyn til de karakteristika, der kan forventes at have indflydelse på, hvordan det går plejebørnene på længere sigt.

BOKS 2.1

Karakteristika forud for anbringelsen, som plejebørn i henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje er matchet på.

- Alder
- Alder ved anbringelsen
- Køn
- Etnisk oprindelse¹
- Psykisk udviklingshæmmet
- Mindst en af barnets forældre er død²
- Forældre er gift eller samlevende²
- Tidligere anbragt
- Tvangsanbragt²
- Anbragt pga. skoleproblemer
- Anbragt pga. problemer i fritiden, med venskaber, netværk mm.
- Anbragt pga. barnets kriminalitets- eller misbrugsproblemer
- Anbragt pga. adfærds- eller tilpasningsproblemer
- Anbragt pga. barnets psykiske lidelser
- Anbragt pga. psykisk udviklingshæmning hos forældrene
- Anbragt pga. psykiske lidelser hos forældrene
- Anbragt pga. konflikter, voldsom disharmoni i hjemmet
- Anbragt pga. vold mellem forældrene
- Anbragt pga. misbrugsproblemer mellem forældrene
- Anbragt pga. kriminel adfærd hos forældrene
- Anbragt pga. grove omsorgssvigt, vanrøgt
- Anbragt pga. mishandling, seksuelle overgreb, incest, vold eller trusler om vold mod barnet eller søskende.

Anm.: Alle oplysninger er baseret på spørgeskemasvar fra barnets plejeforældre ved den første dataindsamling i 2007.

1. Operationaliseret ved om mindst én af barnets forældre er født i lande uden for Norden, EU og Nordamerika.
2. Baseret på den aktuelle situation ved den første dataindsamling i 2007.

Det er en forudsætning for en vellykket propensity score matching, at vi har oplysninger om alle de relevante forhold før anbringelsen, der kan forventes at spille ind på plejebørnenes videre udvikling. Det er naturligvis en næsten umulig forudsætning at opfylde, da vi dels ikke kender alle forhold, der påvirker børn og unges udvikling, dels ikke kan indsamle (spørgeskema-) oplysninger om dem alle. I denne undersøgelse har vi dog relativt udførlige oplysninger fra plejeforældrene om forhold vedrørende både forældrene og barnet forud for anbringelsen (særligt i form af

anbringelsesårsager), og dermed har vi i udgangspunktet gode muligheder for at opnå en god matching. Selv hvis der er væsentlige karakteristika, der ikke kan inkluderes i matchingen, vil skævheden i beregningen af effekten af at være anbragt i den ene type plejefamilie frem for den anden blive reduceret, når plejebørnene matches i forhold til andre væsentlige karakteristika.

Vi har matchet plejebørnene i henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje i forhold til de karakteristika, der opremses i boks 2.1.

I praksis udføres propensity score matchingen ved, at plejebarnets sandsynlighed for at være anbragt i slægtspleje frem for i traditionel familiepleje estimeres på baggrund af karakteristika fra tiden forud for anbringelsen.³ Herved får alle plejebørnene en sandsynlighed mellem 0 pct. og 100 pct.

En anden forudsætning for en vellykket matching er, at der er plejebørn i traditionel familiepleje, der faktisk ligner de slægtsanbragte børn med hensyn til de forudgående karakteristika og dermed har lignende sandsynligheder for at være anbragt i slægtspleje frem for traditionel familiepleje. Kun dermed kan vi opnå en sammenligningsgruppe, der kan forventes at have de samme udviklingsforudsætninger, bortset fra at de er anbragt i en anden plejefamilietype. Hvis alle plejebørn i traditionel familiepleje var kendetegnet af en meget tung problembelastning (og dermed havde lave sandsynligheder for at være i slægtspleje), og alle plejebørn i slægtspleje havde en relativt let problembelastning (og dermed en høj sandsynlighed for at være i slægtspleje), ville der være meget lidt overlap mellem de to gruppers propensity scores. I så fald ville vi ikke med rimelighed kunne sammenligne slægtsanbragte generelt med plejebørn i traditionelle plejefamilier generelt.

Denne forudsætning kan vi imidlertid teste empirisk, og den opfyldes tilfredsstillende i denne undersøgelse, idet der er overlap mellem propensity scores (*common support*) for plejebørn i slægtspleje og traditionel familiepleje over næsten hele spekteret af sandsynligheder for at være i slægtspleje frem for traditionel familiepleje. Nærmere bestemt er der

3. En umiddelbar ulempe ved matching er, at det ikke er muligt at tage højde for forhold, der indtræffer efter påbegyndelsen af den intervention (i dette tilfælde slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje), hvis effekt man ønsker at måle. Man antager imidlertid, at når den enkelte slægtsanbragte alene sammenlignes med plejebørn i traditionel familiepleje, der ligner den slægtsanbragte med hensyn til alle relevante forhold for anbringelsen, så har de også lige stor sandsynlighed for de hændelser, der kan indtræde efterfølgende.

common support i området fra 1 pct. til 87 pct.s sandsynlighed for at være i slægtspleje frem for traditionel familiepleje.

Når der anvendes propensity score matching, kan man anlægge forskellige kriterier for, hvem den enkelte slægtsanbragtes udvikling skal sammenlignes med. Vi har valgt at benytte en såkaldt radius-matching, hvor hver slægtsanbragt sammenlignes med gennemsnittet af alle anbragte i traditionel familiepleje, der har samme sandsynlighed for at være i slægtspleje – altså samme propensity score – som den slægtsanbragte +/- 5 pct. Alternativt kunne vi have valgt at sammenligne med plejebørn i traditionel familiepleje med lidt større variation i deres sandsynlighed for at være i slægtspleje: Fx den slægtsanbragtes propensity score +/- 10 pct. I vores tilfælde betyder den mere præcise sammenligning imidlertid ikke, at vi må udelukke slægtsanbragte fra effektundersøgelsen, da der i alle tilfælde findes mindst én anbragt i traditionel familiepleje, der har samme propensity score som den slægtsanbragte = +/- 5 pct. Det har med andre ord ikke resulteret i en reduktion af sammenlignelig data, at vi har foretrukket den mere præcise sammenligning.

PLEJEBØRN OG PLEJEFORÆLDRES SYN PÅ DEN SAMME ANBRINGELSE

Vi har som nævnt i metodekapitlet (kapitel 2) indsamlet spørgeskemaoplysninger fra de tidligere eller nuværende plejebørn selv, som ved anden dataindsamling var 15 år eller derover. I dette kapitel vil vi undersøge, om de unge og de voksne, de bor eller sidst har boet sammen med, har den samme opfattelse af anbringelsen og af den unges aktuelle situation, eller om der er systematiske forskelle i deres besvarelser af de samme spørgsmål. Vi analyserer her besvarelserne som afhængige stikprøver og undersøger, om den enkelte unge og hans eller hendes plejeforældre opfatter den unges situation signifikant forskelligt, mens vi i de øvrige kapitler sammenligner, hvordan de unge og plejeforældrene generelt oplever de unges situation. Dette kapitel baseres derfor alene på de 89 unge, hvor både den unge og en voksen har besvaret skemaet. Ud af besvarelserne fra de voksne er 90 pct. afgivet af tidligere eller nuværende plejeforældre, hvorfor gruppen som helhed omtales som plejeforældre.

I kapitlet analyserer vi først forskelle i de unges og deres plejeforældres opfattelse af, om plejefamilieanbringelsen er ophørt. Derefter sammenligner vi de unges og plejeforældrenes opfattelse af deres indbyrdes relation i dag, af deres kontakthypighed, hvis den unge er flyttet, i hvor høj grad de hver for sig opfatter den unge som en integreret del af plejefamilien, og hvem den unge opfatter som sin nærmeste familie i dag. Dernæst følger en undersøgelse af de unges og plejeforældrenes opfattelse af konfliktniveauet i dagligdagen for de unge, der fortsat er anbragt

uden for hjemmet, samt af deres kontakt til deres forældre og samarbejdet mellem anbringelsesstedet og forældrene. Endelig analyserer vi plejeforældrenes viden om de unges venskaber og risikoadfærd i forhold til erfaringer med rusmidler, kriminalitet og pjækkeri sammenlignet med de unges egen angivelse af deres erfaringer. Afslutningsvist sammenlignes deres vurdering af den unges helbred.

Da kun et fåtal af de 15-24-årige fortsat går i skole, afrapporteres forskelle mellem de unges og deres plejeforældres opfattelse af den unges skolepræstationer ikke. Pga. et for spinkelt datagrundlag afrapporterer vi ligeledes ikke, hvordan unge og deres tidligere plejeforældre har opfattet anbringelsesophør med hensyn til, om det var planlagt på forhånd, og hvad der var hovedårsagen til ophøret. I analyserne af undergrupper, som fx unge, hvis anbringelse er ophørt, eller unge, som stadig er anbragt uden for hjemmet, er datagrundlaget for småt til, at der kan sondres mellem unge, der har været i slægtspleje, og unge, der har været i traditionel familiepleje.

Det er en forudsætning for at indgå i analyserne i dette kapitel, at der foreligger en besvarelse fra både den unge og en voksen. Hvis den ene eller begge parter har svaret 'ved ikke', indgår de ikke i den enkelte analyse. Dette synes dog uproblematisk, da det maksimalt resulterer i et bortfald på 5 pct. i analyserne i kapitlet, bortset fra analyserne af de unges erfaringer med rusmidler, som op til 12 pct. af plejeforældrene ikke har kendskab til.

Kapitlet giver substantiel information om, hvordan unge plejebørn og deres plejeforældre opfatter den samme anbringelse, men det er samtidig et metodologisk bidrag, da det illustrerer forskellene på de svar, man får fra henholdsvis unge og voksne.

OPHØRTE ANBRINGELSER

Både de unge og de voksne, der har besvaret spørgeskemaet, oplyser, at størsteparten af de unge fortsat er anbragt i den samme plejefamilie, hvor de var anbragt 2 år tidligere. De unge mener dog lidt hyppigere end de voksne (67 vs. 61 pct.), at det fortsat er tilfældet. Der er dog ikke signifikant forskel på, om unge og deres plejeforældre opfatter anbringelsen som ophørt. Afvigelserne skyldes i ca. halvdelen af tilfældene øjensynligt, at den unge ikke sondrer mellem formelt at være anbragt i plejefamilien

og fortsat at bo der under andre vilkår, da det fremgår, at disse unge fortsat bor sammen med deres tidligere plejeforældre. For hovedparten af de resterende unge, der modsat deres plejeforældre angiver fortsat at være anbragt i den tidligere plejefamilie, er der tale om unge, som ifølge plejefamilien er flyttet hjemmefra eller anbragt andre steder. Også her spiller det ind, at en del unge tilsyneladende ikke sondrer mellem en formel anbringelse og at bo hos plejeforældrene i perioder. Grænsen, for hvornår den unge er flyttet hjemmefra, kan således være flydende. For eksempel bor en del af disse unge på forskellige typer af kostskoler (fx landbrugsskoler) i hverdagene, mens de tager en uddannelse, men de tilbringer weekenderne i den tidligere plejefamilie. Andre unge angiver at være ude at rejse, men betragter måske stadig plejefamilien som deres hjem og har derfor angivet stadig at være anbragt der. På grund af indsamlingen af tilsagn fra de unge før vi kunne kontakte de voksne, som de boede sammen med eller sidst havde boet sammen med, kan spørgeskemaer fra henholdsvis de unge og de voksne desuden være udfyldt med op til 2 måneders forskydning. Der er således også eksempler på, at den unge er flyttet hjemmefra eller blevet anbragt et andet sted i tidsrummet efter, at den unge har svaret, og før voksenbesvarelsen er udfyldt.

Endelig er der også enkelte eksempler på, at den unge ikke mener fortsat at være anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere, mens plejefamilien har angivet, at det stadig er tilfældet. Også her er der tale om unge, som går på forskellige typer af kostskoler, men kommer hjem til plejefamilien i ferier og weekender. Plejefamilien kan fortsat have kontrakt og være aflønnet som plejefamilie, men de unge opfatter dem altså ikke som deres (primære) anbringelsessted.

Selvom der er mindre uoverensstemmelser mellem de unge og de voksnes svar i forhold til den formelle anbringelsessituation, synes de alt i alt ganske meningsfulde, når man gennemgår disse cases enkeltvis. I det efterfølgende afsnit om anbragte unge er det dog de voksnes angivelse af, om den unge fortsat er anbragt eller ej, der anvendes, da de synes at lægge et mere klart kriterium, mens det kan være mere flydende for de unge.

RELATIONEN MELLEM UNGE OG DERES PLEJEFAMILIER

Alt i alt bor 37 pct. af de 15-24-årige, hvor der foreligger en besvarelse både fra den unge selv og fra plejeforældrene, ifølge plejeforældrene ikke længere i den samme plejefamilie som 2 år tidligere. Heraf har 16 pct. (svarende til 6 pct. af samtlige tidligere og nuværende plejebørn) ikke længere kontakt til den tidligere plejefamilie, og de unges og de voksnes besvarelser er fuldstændigt enslydende i forhold til dette. Også de unge, der fortsat har kontakt med deres tidligere plejeforældre, og de tidligere plejeforældre er næsten fuldstændig enige om, hvor ofte de er i kontakt med hinanden.

Alle tidligere eller nuværende plejeforældre, der fortsat har den unge boende, synes, at der for tiden er et tæt eller særdeles tæt forhold mellem den unge og både plejemor og plejefar. De unges opfattelse af deres aktuelle forhold til plejeforældre, som de fortsat bor sammen med, er ikke signifikant forskellig fra plejeforældrenes, om end 4 pct. af de unge synes, at de har et ikke særlig tæt eller et slet ikke tæt forhold til plejemor, og 8 pct. finder, at dette kendetegner forholdet til plejefar.

Blandt de tidligere plejeforældre, som ikke længere har den unge boende, men fortsat har kontakt til den unge, finder 81 pct., at forholdet mellem plejemor og den unge i dag er tæt eller særdeles tæt, mens de resterende 19 pct. finder, at forholdet er ikke særlig tæt eller slet ikke tæt. Alle de unge, hvis plejeforældre finder, at de aktuelt har et tæt eller særdeles tæt forhold til plejemor, er enige. Derimod synes ca. halvdelen af de unge, hvis plejeforældre finder, at det aktuelle forhold mellem den unge og plejemor er ikke tæt eller slet ikke tæt, at forholdet er tættere, end plejeforældrene har vurderet. Når den unge og plejeforældrene undtagelsesvist ikke er enige om, hvor tæt relationen mellem den unge og plejemor er, så er hovedtendensen, at de unge, som fortsat bor i plejefamilien, opfatter forholdet som mindre tæt, end plejeforældrene opfatter det. Hvorimod de unge, som ikke længere bor hos plejeforældrene, opfatter forholdet som mere tæt, end plejeforældrene opfatter det. Tidligere plejeforældre synes altså at være af relativt større betydning for de unge, end plejeforældrene selv tror, mens nuværende plejeforældre ikke altid er så betydningsfulde, som de selv forventer. En del af forklaringen herpå kan være, at unge umiddelbart efter en anbringelse føler behov for en pause fra plejefamilien, men de opfatter stadig deres relation til plejefamilien som en nær relation, de kan trække på, når de får behov for det.

Forskellene mellem de unges og deres plejeforældres vurdering af relationen mellem den unge og plejemor er dog ikke signifikant for hverken de unge, som fortsat bor i plejefamilien, eller for de unge, der er flyttet.

Med hensyn til relationen mellem tidligere plejefædre og unge, som ikke længere bor hos plejefamilien, mener 79 pct. af både de unge og plejeforældrene, at forholdet i dag er tæt eller særdeles tæt. De resterende 21 pct. af begge grupper mener, at forholdet i dag er ikke særlig tæt eller slet ikke tæt. Den unge og plejeforældrene er dog ikke nødvendigvis enige om, hvor tæt forholdet til den tidligere plejefar er. I 13 pct. af tilfældene opfatter den unge således forholdet til den tidligere plejefar som mere tæt, end plejeforældrene opfatter det, og tilsvarende er der 13 pct. af tilfældene, hvor plejeforældrene angiver et tættere forhold mellem den unge og den tidligere plejefar end den unge. Forskellene mellem de unges og deres plejeforældres vurdering af relationen mellem den unge og plejefar er dog ikke signifikant for hverken de unge, som fortsat bor i plejefamilien, eller for de unge, der er flyttet.

Alle unge, der fortsat bor sammen med plejefamilien, hvor de var anbragt 2 år tidligere, opfattes fuldstændigt eller næsten som en del af plejefamilien, både af dem selv og af plejeforældrene. Blandt de unge, som ikke længere bor i plejefamilien, føler 70 pct., at de fortsat i dag er en fuldstændigt integreret del af plejefamilien, og 17 pct. føler, at de næsten er en del af familien (tabel 3.1, nederste rækkesum). De resterende føler enten, at de i dag er lidt uden for i den tidligere plejefamilie (3 pct.), eller at de er fuldstændigt uden for og ikke en del af den tidligere plejefamilie (10 pct.).

TABEL 3.1

15-24-årige og deres tidligere plejeforældres vurdering af den unges nuværende plads i den plejefamilie, hvor han/hun var i pleje 2 år tidligere. Procent af totalen.

Voksen-besvarelse	Ungebesvarelse			
	Du er fuldstændigt en del af familien	Du er næsten en del af familien	Du er lidt uden for i familien	Du er fuldstændigt uden for og ikke en del af familien
Den unge er fuldstændigt en del af familien	40	7	0	0
Den unge er næsten en del af familien	20	3	3	0
Den unge er lidt uden for i familien	10	7	0	0
Den unge er fuldstændigt uden for og ikke en del af familien	0	0	0	10
I alt (antal)	70 (21)	17 (5)	3 (1)	10 (3)
				100 (30)

Anm.: I forhold til de samme unges situation vurderer de voksne, at den unge er signifikant mindre del af den tidligere plejefamilie, end de unge selv vurderer ($p = 0,057$, testet med the sign test baseret på binomialfordelingen for ordinalt skalerede variable i små afhængige stikprøver).

Plejeforældre opfatter generelt deres tidligere plejebørn som lidt mindre integrerede i plejefamilien, end plejebørnene selv gør. Tendensen er signifikant på 0,1-niveau. Ud af de plejeforældre, hvis tidligere plejebørn ikke længere bor hos dem, mener lidt under halvdelen (47 pct.) således, at de tidligere plejebørn fortsat er en fuldstændigt integreret del af plejefamilien (tabel 3.1, højre kolonnesum), mens 70 pct. af de tidligere plejebørn deler denne opfattelse. Til gengæld opfatter plejeforældrene oftere plejebørnene som en næsten integreret del af plejefamilien, da det er tilfældet blandt 27 pct. af plejeforældrene og 17 pct. af de tidligere plejebørn. Endelig mener 17 pct. af plejeforældrene, at den unge i dag er lidt uden for i sin tidligere plejefamilie, og 10 pct. mener, at den unge er fuldstændigt uden for og slet ikke en del af plejefamilien. I alle tilfælde, hvor den unge ikke føler sig som en del af sin tidligere plejefamilie, er de tidligere plejeforældre helt enige – og omvendt. Forklaringerne på, at de tidligere plejeforældre generelt føler, at plejebarnet i dag er en mindre integreret del af den tidligere plejefamilie sammenlignet med plejebørnernes egen opfattelse, kan være mange. Det kan eksempelvis afspejle, at de tidligere anbragte har et stærkt ønske om at høre til, eller at deres opfattelse af, hvordan man er en familie, kan være påvirket af deres erfaringer af eksempelvis ustabile forhold i hjemmet eller af mange skiftende omsorgsmiljøer og dermed anderledes end plejeforældrenes.

De unge opfatter oftest (59 pct.) den plejefamilie, hvor de var i pleje 2 år tidligere, som deres nærmeste familie, mens kun 11 pct. opfatter deres forældre som deres nærmeste familie. Det næstmest forekommende er, at de unge opfatter både plejeforældrene og forældre som deres nærmeste familie (23 pct.). Enkelte unge opfatter andre end plejeforældrene og forældre som deres nærmeste familie (7 pct.). Plejeforældrene har også angivet, hvem de tror, den unge for tiden opfatter som sin nærmeste familie, og deres svar er ikke signifikant forskellige fra de unges egne svar. Der er dog mindre uoverensstemmelser, når analysen opdeles i forhold til, om de unge stadig bor i plejefamilien eller ej. Unge, som ikke længere bor i plejefamilien, opfatter oftere, end deres tidligere plejeforældre tror, plejeforældre som deres nærmeste familie, mens det modsatte er tilfældet for de unge, som stadig bor i plejefamilien.

ANBRAGTE UNGES KONFLIKTER OG FORÆLDREKONTAKT

Blandt de unge, som fortsat er anbragt uden for hjemmet, mener ingen – hverken unge eller voksne, som i dette tilfælde er de nuværende plejeforældre eller i sjældne tilfælde personale på døgninstitutioner – at den unge har en meget konfliktfyldt dagligdag på anbringelsesstedet. Cirka tre fjerdedele af både unge og voksne vurderer, at den unge kun har få eller slet ingen konflikter i deres dagligdag på anbringelsesstedet. Der er et begrænset antal tilfælde (13 pct.), hvor den unge og den voksne ikke vurderer konflikterne til at have samme niveau, og i disse tilfælde er det lige så ofte den unge, der vurderer, at der er flere konflikter end den voksne, som det modsatte.

Stort set ingen (3 pct.) anbragte unge synes, at de er for meget sammen med deres forældre, og næsten heller ingen plejeforældre (3 pct.) mener, at der er for meget samvær mellem den unge og forældrene i forhold til, hvad der er passende for den unge. Til gengæld mener de anbragte unge langt oftere end deres plejeforældre, at de har for lidt samvær med deres forældre. Det er der således 36 pct. af de unge, der mener, mens det kun gælder for 19 pct. af de voksne. Forskellen er dog ikke signifikant pga. det relativt begrænsede antal anbragte 15-24-årige, som fortsat er anbragt uden for hjemmet, og hvor både den unge og en voksen har svaret.

Langt de fleste (82 pct.) af de anbragte unge er i høj eller meget høj grad tilfredse med kontakten til deres forældre, hvilket understøtter, at en del unge ønsker mere kontakt. Selvom plejeforældrene mindre hyppigt vurderer, at mere samvær vil være passende for den unge, har de et godt indblik i de unges tilfredshed med samværet, da en næsten tilsvarende stor andel af plejeforældrene (76 pct.) mener, at de unge i høj eller meget høj grad er tilfredse med deres forældrekontakt. Der er ikke signifikant forskel på den unges og den voksnes vurdering af den unges tilfredshed med sin forældrekontakt inden for de samme anbringelser.

De anbragte unge oplever at have betydelig større indflydelse på, hvor ofte de er sammen med deres forældre end plejeforældrene vurderer, de har. Hvor 90 pct. af de anbragte unge oplever, at de selv i høj eller meget høj grad er med til at bestemme, hvor ofte de er sammen med deres forældre, mener plejeforældrene kun, at det gælder for 76 pct. af de anbragte unge. I de tilfælde, hvor plejeforældrene angiver, at den unge i høj eller meget høj grad selv har været med til at bestemme omfanget af

kontakt med sine forældre, er den unge altid enig, men i 15 pct. af de tilfælde, hvor de unge synes, de har høj eller meget høj grad af medbestemmelse er plejeforældrene ikke enige. Denne forskel er signifikant på 0,1-niveau.⁴ Dette kan være et udtryk for en form for ønsketænkning hos de unge, som tror, de har eller ønsker større indflydelse på deres forældresamvær, end de faktisk har.

Da fædrene til en del af de anbragte unge enten er afdøde eller på anden vis slet ikke en del af de unges liv, har vi kun tilstrækkeligt mange observationer til at sammenligne de anbragte unges og deres plejeforældres opfattelse af morens accept af og samarbejde med anbringelsesstedet. Med hensyn til mødre forventer 80 pct. af de anbragte unge og 87 pct. af plejeforældrene, at moren har stor eller fuld accept af anbringelsesstedet, mens de resterende mener, at hun kun har delvis, ringe eller slet ingen accept af anbringelsesstedet. Der er kun få tilfælde, hvor den unge og plejeforældrene ikke har de samme forventninger til morens accept af anbringelsen. De anbragte unge er til gengæld signifikant mere positive i deres vurdering af samarbejdet mellem anbringelsesstederne og deres mødre, end plejeforældrene er. Blandt de unge, hvor der er kontakt til moren, synes 50 pct., at samarbejdet fungerer virkelig godt. Blandt plejeforældrene betegner 31 pct. samarbejdet med den unges mor som virkelig godt.⁵ Selvom mange plejeforældre hermed er lidt mere kritiske end deres plejebørn i deres opfattelse af samarbejdet med den unges mor, er de typisk kun lidt mere moderate i deres vurdering og betegner samarbejdet som enten godt eller nogenlunde. Stort set ingen plejeforældre eller anbragte unge finder, at samarbejdet med den unges mor er decideret mindre godt eller dårligt.

Analysen her er som nævnt ikke opdelt mellem traditionelle plejefamilier og slægtsplejefamilier. Den kvalitative interviewundersøgelse af unge i slægtspleje viste imidlertid, at der i hvert fald inden for denne plejefamilietype var eksempler på, at plejeforældre kunne lægge et mildt pres på plejebørnene til at opretholde et forældresamvær, som de var ængstelige i forhold til (Egelund, Jakobsen & Steen, 2010). I denne proces er det sandsynligt, at plejeforældrene over for plejebørnene fremstil-

4. $P = 0,063$, $n = 38$ (NcNemars test af symmetri i fordelingen i afhængige stikprover, eksakt signifikans baseret på binomialfordelingen).

5. $P = 0,063$, $n = 26$ (NcNemars test af symmetri i fordelingen i afhængige stikprover, eksakt signifikans baseret på binomialfordelingen).

ler forældrene som mere samarbejdsorienterede og dermed deres eget samarbejde med forældrene mere positivt, end de egentlig oplever det. Plejeforældrenes motiver til at lægge pres på plejebørnene kan være talrige; hvad end de frygter, at forældrene vil trække deres samtykke til anbringelsen tilbage, hvis samværet ophører, eller de har problemer med at sætte grænser i forhold til forældrene, som jo ofte er deres egne børn. Det skal dog fremhæves, at det ikke er hovedtendensen i interviewene med de slægtsanbragte unge, at slægtsplejeforældrene ikke magter at beskytte de unge mod grænseoverskridende forældresamvær (Egelund, Jakobsen & Steen, 2010).

VENSKABER

Næsten alle (93 pct.) de 15-24-årige, der har besvaret spørgeskemaet angiver, at de har mindst én god ven, som de er særligt knyttet til og er sammen med. Besvarelsen fra de voksne afviger ikke signifikant fra de unges på dette punkt. Når analysen opdeles på unge, der er i slægtspleje, og unge, der er i traditionel familiepleje, finder vi ikke større uoverensstemmelser mellem plejeforældrenes og de unges oplysninger. Det er dog ikke de samme afvigelser mellem unge- og voksenbesvarelser, der dominerer for henholdsvis traditionelle plejeforældre og slægtsplejeforældre. Når den unge og den voksne undtagelsesvist er uenige i forhold til, om den unge har mindst én god ven, så mener de traditionelle plejeforældre oftest, at det ikke er tilfældet, selvom den unge har angivet at have mindst én god ven. Slægtsplejeforældrene vurderer derimod den unges situation lysere og mener oftere, at den unge faktisk har mindst én god ven, selvom den unge ikke synes, det er tilfældet.

RISIKOADFÆRD

Vi har ligeledes bedt de unge og deres plejeforældre om at vurdere, i hvor høj grad den unge omgås kammerater med problemer med kriminalitet, alkohol, hash, vold osv. (tabel 3.1).

TABEL 3.1

15-24-årige og deres tidligere eller nuværende plejeforældres angivelse af, i hvor høj grad den unge omgås kammerater med problemer med kriminalitet, alkohol, hash, vold etc. Procent af total.

Voksen-besvarelse	Ungebesvarelse			
	I meget høj eller høj grad	I nogen eller mindre grad	Slet ikke	I alt (antal)
I meget høj eller høj grad	4	4	1	8 (7)
I nogen eller mindre grad	1	24	7	32 (27)
Slet ikke	4	13	43	60 (50)
I alt (antal)	8 (7)	41 (34)	51 (43)	100 (84)

Anm.: De voksne har ikke svaret signifikant mere positivt eller negativt end de unge om den samme unges forhold ($p = 0,424$, testet med the sign test for ordinale skalerede variable i afhængige stikprøver).

På dette punkt vurderer plejeforældrene lidt oftere, at det foregår i mindre udstrækning, end de unge selv angiver. Med hensyn til de unge, som angiver, at de i meget høj eller høj grad omgås kammerater med risikoadfærd (8 pct. af samtlige unge), angiver over halvdelen af deres plejeforældre eksempelvis, at det kun sker i nogen eller mindre grad eller slet ikke. Da de unge naturligvis kender deres kammerater bedst, afspejler det, at de tidligere eller nuværende plejeforældre næppe har fuldstændigt indblik i, hvad der foregår i den unges kammeratskabskreds. Det skal dog påpeges, at forskellen mellem de unges og plejeforældrenes vurdering er af begrænset størrelse og ikke statistisk signifikant.

Der er ikke større afvigelser mellem de unges og de voksnes besvarelser, afhængigt af om den unge har været i slægtspleje eller traditionel familiepleje. Det indikerer, at slægtsplejeforældre og traditionelle plejeforældre har samme niveau af viden – eller mangel på samme – om deres tidligere eller nuværende plejebørns omgang med kammerater med problemer med kriminalitet, rusmidler o.lign.

Der er ikke signifikant forskel på de unges og deres plejeforældres angivelse af, om den enkelte unge – alene eller sammen med andre – inden for de sidste 12 måneder har begået simpelt tyveri, butikstyveri, indbrud, hærværk, været i slagsmål eller været i kontakt med politiet i forbindelse med en lovovertrædelse. Den hyppigste af disse forseelser er ifølge de unge selv slagsmål, som 14 pct. angiver at have været involveret i inden for det sidste år. Plejeforældrene angiver derimod hyppigst (11 pct.), at den unge har begået simpelt tyveri i det forløbne år. Plejeforæl-

drene har generelt oftere end de unge angivet, at de unge har begået simpelt tyveri eller butikstyveri, mens de unge oftere end plejeforældrene har angivet, at de har været i slagsmål eller begået indbrud. Lige mange i begge respondentgrupper angiver, at den unge har begået hærværk eller været i kontakt med politiet i forbindelse med en lovovertrædelse. Hvis man undersøger svarene vedrørende den enkelte unge, angiver over halvdelen af de unge, hvis plejeforældre tror, at de har begået en forseelse, at det faktisk ikke er tilfældet i andre forhold end kontakt med politiet i forbindelse med en lovovertrædelse. Af de unge, der selv har angivet, at de har begået en af de nævnte forseelser inden for de sidste 12 måneder, er det højst en tredjedel eller færre – afhængigt af hvilken forseelse der fokuseres på – af plejeforældrene, der faktisk forventer, at det er tilfældet. Dette gælder alle forseelser undtagen simpelt tyveri og kontakt med politiet i forbindelse med en lovovertrædelse. Der er altså store, men ikke systematiske uoverensstemmelser mellem de unges og plejeforældrenes angivelse af den unges erfaringer med kriminalitet inden for det sidste år.

Når analyserne af de unges kriminelle handlinger inden for de sidste 12 måneder splittes op i forhold til, om den unge har været i slægtspleje eller i traditionel familiepleje, så er der ingen gennemgående tendenser til, at traditionelle plejeforældre oftere end slægtsplejeforældre tror, at den unge har begået noget kriminelt, som den unge ikke selv angiver – eller til det modsatte for den sags skyld.

Signifikant flere unge end forventet af deres plejeforældre har pjækket fra skole inden for de sidste 12 måneder.⁶ Plejeforældrene til 23 pct. af de unge har angivet, at den unge har pjækket inden for de sidste 12 måneder, men mere end dobbelt så mange af de unge angiver selv at have pjækket, da det er tilfældet for 49 pct. Ud af de unge, hvis plejeforældre ikke tror, at den unge har pjækket, har 45 pct. pjækket inden for det sidste år ifølge de unge selv. Plejeforældrene har ifølge de unge selv heller ikke altid ret, når de vurderer, at den unge har pjækket. Således angiver ca. en tredjedel (37 pct.) af de unge, hvis plejeforældrene mener, de har pjækket, at det ikke er tilfældet.

Tendensen, til at langt flere unge angiver at have pjækket sammenlignet med, hvad plejeforældrene tror, gælder både unge, der har været i slægtspleje, og unge, der har været i traditionel familiepleje. Det er desuden meget plausibelt, at dette også gælder ikke-anbragte unge, da

6. $P < 0,000$, $n = 84$ (McNemars test af symmetri i fordelingen i afhængige stikprover).

forældre næppe altid har indblik i de unges pjækkeri, hvis det ikke er så udbredt, at skolen har informeret om det.

Bortset fra en enkelt plejeforælder (1 pct.) mener ingen – hverken unge eller plejeforældre – at den unge aktuelt har et egentligt misbrug af alkohol, hash, narkotika, piller mv. Også i forhold til misbrug er der lidt flere unge end plejeforældre, der angiver, at den unge har haft en risikofyldt adfærd, om end det her begrænser sig til nu afsluttede misbrug. Hvor 11 pct. af de 15-24-årige plejebørn angiver tidligere at have haft et misbrug, er det således kun 5 pct. af plejeforældrene, der vurderer, at det er tilfældet. Forskellen er dog ikke statistisk signifikant. Hovedparten af både unge (89 pct.) og plejeforældre (94 pct.) angiver dog enslydende, at den unge aldrig har haft et egentligt misbrug af alkohol, hash eller andre rusmidler. Unge og voksne er ikke signifikant uenige i deres vurdering af den unges misbrugssituation. Opdeles analysen på unge, som har været i slægtspleje, og unge, som har været i traditionel familiepleje, viser det sig, at ingen unge, der har været i slægtspleje, angiver at have haft et decideret misbrug. Det vil sige, at alle de omtalte besvarelsesafvigelser, hvor den unge angav tidligere at have haft et misbrug, mens plejeforældrene vurderede, at det aldrig havde været tilfældet, omhandler unge, der har været i traditionel familiepleje.

I forhold til de unges aktuelle brug af rusmidler angiver ingen – hverken unge eller voksne – at den unge har et dagligt forbrug af hverken alkohol, hash/pot o. lign., narkotika og andre euforiserende stoffer eller af lightergas, lim o. lign. Særlig i forhold til narkotika og andre euforiserende stoffer, lightergas, lim o. lign. samt hash, pot o. lign. er der dog en del (7-12 pct.) plejeforældre, der har angivet, at de ikke kender den unges forbrug. Disse indgår ikke i de videre analyser af besvarelserne om de unges brug af rusmidler.

Stort set ingen unge eller plejeforældre har angivet, at den unge har erfaringer, der strækker sig ud over 1-2 forsøg med henholdsvis narkotika og andre euforiserende stoffer samt med at sniffe lightergas, lim o.lign. I forhold til disse stoffer, hvor de unges erfaringer er meget sparsomme, angiver de unge hverken signifikant hyppigere eller sjældnere at have prøvet stofferne sammenlignet med, hvad plejeforældrene tror.

I forhold til brug af de mere udbredte rusmidler alkohol og hash angiver de unge til gengæld et signifikant større forbrug, end deres plejeforældre tror, de har. Tabel 3.3 viser de unges og deres tidligere eller

nuværende plejeforældres angivelse af, hvor ofte den unge drikker alkohol.

TABEL 3.2

15-24-årige og deres tidligere eller nuværende plejeforældres angivelse af, hvor ofte den unge drikker alkohol. Procent af total.

Voksen-besvarelse	Ungebesvarelse				
	Aldrig	Har prøvet det 1-2 gange	Af og til	Ofte/ mindst hver uge	I alt (antal)
Aldrig	4	2	1	0	7 (6)
Har prøvet det 1-2 gange	1	8	7	0	17 (14)
Af og til	1	1	52	17	71 (59)
Ofte/ mindst hver uge	0	0	4	5	5 (4)
I alt (antal)	6 (5)	12 (10)	64 (53)	18 (15)	100 (83)

Anm.: De unge har signifikant oftere angivet et hyppigere forbrug end de voksne tror om de samme unge ($p = 0,003$, testet med the sign test for ordinalt skalerede variable i afhængige stikprøver).

Som tabellen viser, angiver både unge og plejeforældre oftest, at de 15-24-årige af og til drikker alkohol. Det har begge parter svaret i 52 pct. af tilfældene. Afvigelsen mellem deres bedømmelse af den enkelte unges forbrug består oftest i, at plejeforældrene enten tror, at den unge af og til drikker alkohol, mens den unge har angivet, at det er sket ofte eller mindst hver uge, eller at plejeforældrene tror, at den unge har prøvet at drikke alkohol 1-2 gange, mens det ifølge den unge sker af og til. Der er altså sjældent tale om, at plejeforældrene slet ikke er bekendt med den unges erfaringer med alkohol, men mange plejeforældre tror, at de unge indtager alkohol lidt mindre hyppigt, end det faktisk er tilfældet. Mønsteret er det samme i forhold til de unges erfaringer med at ryge hash/pot o.lign., hvor en del plejeforældre tror, at de unge aldrig har prøvet dette, men ifølge de unge selv har de prøvet det 1-2 gange, eller de gør det af og til.⁷ Tendensen, til at plejeforældrene undervurderer den unges forbrug af alkohol og hash, er den samme for unge, der har været i slægtspleje og traditionel familiepleje.

7. $P = 0,027$, $n = 75$, testet med the sign test for ordinalt skalerede variable i afhængige stikprøver, baseret på binomialfordelingen.

I forhold til hvor ofte de unge ryger almindelig tobak, finder vi ingen signifikant tendens til, at plejeforældrene hverken under- eller overestimerer de unges rygning. Både blandt unge og plejeforældre angiver 41 pct., at den unge ryger dagligt.

HELBRED

I forhold til at give en vurdering af de unges helbred sammenlignet med jævnaldrenes helbred er der enkelte unge (2 pct.) – men ingen plejeforældre – der ikke vidste, hvor de skulle placere den unges helbred på en fempunktsskala gående fra dårligt til meget godt. Blandt de unge og voksne, der har besvaret spørgsmålet om den unges helbred sammenlignet med jævnaldrende, er der relativ stor variation. Faktisk har de oftere vurderet den samme unges helbred forskelligt (58 pct.) end på samme niveau (42 pct.). Der er dog ingen systematik i retning af, at de unge vurderer deres helbred signifikant bedre end plejeforældrene eller omvendt. Dette gælder både for unge, der har været i slægtspleje, og for unge, der har været i traditionel familiepleje.

OPSAMLING

Generelt er der få forhold, hvor de unge og deres tidligere eller nuværende plejeforældre vurderer den unges situation signifikant forskelligt. Vi finder dog signifikante tendenser til, at de unge, der fortsat er anbragt uden for hjemmet, oplever at have *større indflydelse på omfanget af kontakt til deres forældre*, end deres plejeforældre mener, de har. Hvis der er konflikter mellem plejeforældre og forældre, formår parterne tilsyneladende også i betydeligt omfang at undgå at inddrage de unge i konflikten, da de anbragte unge signifikant hyppigere end plejeforældrene opfatter *samarbejdet mellem moren og plejeforældrene* som virkelig godt. Alt i alt har de anbragte unge altså et mere positivt syn på forældrekontakten og samarbejdet under anbringelsen end plejeforældrene.

Andre signifikante forskelle findes mellem unge og deres tidligere eller nuværende plejeforældres angivelse af den unges *brug af rusmidler*. Her angiver de unge både et hyppigere forbrug af alkohol og af hash, pot o.lign., end deres plejeforældre tror. Afvigelserne mellem de unges og

plejeforældrenes angivelse af, hvor ofte den unge drikker alkohol eller ryger hash, har dog oftest karakter af, at den unge angiver et lidt hyppigere forbrug, end plejeforældrene tror. Kun i sjældne tilfælde er der tale om, at plejeforældrene slet ikke kender til, at de unge, som angiver et forbrug af enten alkohol eller hash, har erfaringer med disse rusmidler. Endnu mere tydeligt er det, at plejeforældrene ikke altid kender til de unges mere eller mindre normbrydende adfærd, når der spørges til, om den unge har *pjækket* inden for de sidste 12 måneder, hvilket dobbelt så mange unge som forventet af deres plejeforældre angiver. Af de plejeforældre, der tror, at den unge faktisk har pjækket, er der dog også en betydelig andel (37 pct.), der ifølge den unge tager fejl. Analyserne af de unges risikoadfærd giver et billede af, at plejeforældrene ikke ved alt, hvad den unge foretager sig, men det giver også et billede af, at de unge generelt har svaret meget ærligt på spørgeskemaerne, da de faktisk selv har angivet den mere normbrydende del af deres adfærd. Man kan selvfølgelig sagtens forestille sig, at de unge ved besvarelsen har modereret deres angivelse af rusmiddelforbrug, pjæk osv., men hvis niveauet reelt var betydeligt højere, end de har angivet, bliver det mindre sandsynligt, at plejeforældrene ikke kender til det.

Endelig finder vi, at de unge, der ikke længere bor i plejefamilie, hvor de var i pleje 2 år tidligere, i signifikant højere grad *oplever sig selv som en del af den tidligere plejefamilie*, end plejeforældrene gør. Det forekommer dog aldrig, at den unge føler sig som en helt eller delvist integreret del af plejefamilien, mens plejeforældrene mener, at den unge er helt uden for og slet ikke en del af familien. I de tilfælde, hvor de tidligere plejeforældre vurderer, at den unge slet ikke er en del af deres familie i dag, er den unge altid enig – og omvendt. Denne tendens til, at de fraflyttede tidligere plejebørn føler et større tilhørsforhold til den tidligere plejefamilie, end plejeforældrene oplever eller tror, bekræftes af flere andre resultater, om end disse ikke er statistisk signifikante. For det første er der en tendens til, at unge, som ikke længere bor sammen med plejefamilien, hvor de var i pleje 2 år tidligere, opfatter relationen til den tidligere plejemor som lidt tættere, end plejeforældrene har angivet, mens det modsatte er tilfældet for unge, som stadig bor i plejefamilien. For det andet finder vi en tendens til, at de fraflyttede tidligere plejebørn oftere opfatter den tidligere plejefamilie som deres nærmeste familie sammenlignet med, hvad de tidligere plejeforældre tror. De unge, som stadig bor sammen med plejefamilien, opfatter derimod sjældnere plejefamilien som deres

nærmeste familie, end plejeforældrene tror. Der kan være flere årsager til, at forhenværende plejebørn i højere grad end de tidligere plejeforældre har en oplevelse af, at de er en integreret del af den tidligere plejefamilie og har en tættere relation til den tidligere plejemor, og oftere betragter den tidligere plejefamilie som deres nærmeste familie. Det kan eksempelvis afspejle, at de tidligere plejebørn har et stærkt ønske om at høre til, eller at de i kraft af ofte at have oplevet ustabile forhold i hjemmet og skiftende omsorgsmiljøer har et andet grundlag for deres subjektive vurdering af, hvad der skal til, for at man er en del af en familie, eller hvornår en relation er mere eller mindre tæt.

Vi fandt desuden et mindre antal uoverensstemmelser mellem de unges og de voksnes angivelse af, om den unge stadig er anbragt i den samme plejefamilie 2 år tidligere. Uoverensstemmelserne består altoversvejende i, at den unge mener fortsat at være anbragt, mens plejeforældrene angiver, at det ikke er tilfældet. Når disse cases gennemgås mere minutiøst, synes de dog at afspejle, at de *unge ikke sonderer mellem formelt at være anbragt i plejefamilien og fortsat at bo der under andre vilkår*. Ligesom grænsen for, hvornår man er flyttet hjemmefra og dermed ikke længere anbragt i plejefamilie, kan være flydende for de unge.

Endelig finder vi hverken flere eller færre afvigelser mellem den unges og plejeforældrenes svar, afhængigt af om den unge har været anbragt i slægtspleje eller traditionel familiepleje. Det gør sig heller ikke gældende, at den ene type plejeforældre frem for den anden konsekvent er mere positiv eller negativ i vurderingen af deres plejebørns situation end plejebørnene selv. Det skal ikke forstås sådan, at der ikke kan være systematiske forskelle på unge, der har været i slægtspleje, og unge, der har været i traditionel familiepleje. Men de traditionelle plejeforældres vurdering af deres tidligere eller nuværende plejebørns situation svarer lige så godt – eller dårligt – til plejebørnenes egen vurdering, som det er tilfældet for slægtsplejeforældrene.

På baggrund af de relativt få systematiske afvigelser mellem tidligere eller nuværende plejebørn og deres plejeforældres vurdering af plejebørnenes situation anvender vi i effektanalyserne besvarelsene under et. Nærmere bestemt anvender vi ungebesvarelsen, hvis der ikke foreligger en besvarelse fra plejeforældre eller andre voksne. Det gør vi for at få det størst mulige datagrundlag, da det ville blive meget begrænset, hvis vi i stedet havde lavet særskilte undersøgelser af henholdsvis besvarelsene fra de unge og fra plejeforældrene.

ANBRINGELSESFORLØB

I dette kapitel gennemgår vi det videre anbringelsesforløb indtil udgangen af 2009 for børnene og de unge i undersøgelsen, der alle var i enten slægtspleje eller almindelig familiepleje i 2007.

I kapitlet analyseres, hvor stor en del af børnene og de unge der fortsat er anbragt, og hvor stor en del heraf der enten fortsat er anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere eller anbragt på et nyt anbringelsessted. Blandt de børn og unge, der ikke længere er anbragt, undersøger vi, om de er hjemgivet til forældrene eller flyttet hjemmefra samt årsagerne til anbringelsernes ophør, og om de var planlagte på forhånd. Desuden undersøger vi, om der er sammenhæng mellem anbringelsesophør, og om barnet eller den unge er anbragt hos bedsteforældre eller anden familie, og om der er sammenhæng mellem, hvem der tog initiativ til en slægtsanbringelse, og om den er ophørt efter yderligere 2 års anbringelse. Endelig undersøger vi varigheden af henholdsvis de afsluttede og de fortløbende anbringelser. I alle analyser sammenlignes forløbene for børn og unge, der var i slægtspleje og traditionel familiepleje ved første dataindsamling. Desuden inddrages betydningen af barnets eller den unges køn og alder, samt om anbringelsen er baseret på tvang eller frivillighed.

Først giver vi dog et lille resumé af vores fund fra den første delundersøgelse om de forløb, der lå forud for den aktuelle anbringelse i

enten slægtspleje eller traditionel familiepleje ved den første dataindsamling i 2007.

FORHOLDENE FORUD FOR ANBRINGELSEN

I den første delundersøgelse fandt vi, at børn og unge anbragt i slægtspleje gennemsnitligt var anbragt senere i livet og havde været anbragt hos deres aktuelle plejefamilie i kortere tid end jævnaldrende børn og unge i traditionel familiepleje. Halvdelen af de slægtsanbragte havde imidlertid boet hos plejefamilien i en eller flere perioder, før anbringelsen formelt blev godkendt. Vi fandt også, at slægtsanbringelsen oftere var barnets eller den unges første anbringelse uden for hjemmet sammenlignet med anbringelserne i traditionelle plejefamilier. Ligesom de slægtsanbragte børn og unge, som tidligere havde været anbragt uden for hjemmet, oftere også ved den/de tidligere anbringelser havde været anbragt i deres aktuelle plejefamilie sammenlignet med tidligere anbragte plejebørn i traditionelle plejefamilier. Hermed havde de slægtsanbragte børn og unge generelt måttet forholde sig til færre omsorgsmiljøer og omsorgspersoner gennem livet end plejebørn i traditionelle plejefamilier (for uddybning se Knudsen, 2009).

ANBRINGELSESSITUATIONEN I DAG

Som det fremgik af sammenligningen af unges og voksnes besvarelser vedrørende de samme unges forhold (kapitel 3), så har de unge en mere flydende opfattelse af, hvorvidt anbringelsen er ophørt eller ej. Derfor er denne del af analyserne alene baseret på voksenbesvarelser. Analysen opdeles efter de tidligere eller nuværende plejebørns alder, da deres videre anbringelsesforløb afhænger af de muligheder, der følger af deres alder. Ligeledes kan vi gennem en opdeling efter alder korrigere for den lille overrepræsentation af yngre børn, som bortfaldsanalysen viste blandt besvarelserne vedrørende børn og unge, der var i traditionel familiepleje ved første dataindsamling (kapitel 2).

Uden at skele til plejefamilietyper viser tabel 4.1, om plejebørnene efter 2 år fortsat er anbragt i den samme plejefamilie som ved den første dataindsamling, om de er blevet anbragt et nyt sted, eller om de

ikke længere er anbragt uden for hjemmet. Tabellen viser, at de yngre plejebørn altovervejende har haft fuldstændig stabile anbringelsesforløb i undersøgelsesperioden, idet 95 pct. af de 7-12-årige fortsat er anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere. Ingen fra denne aldersgruppe er blevet hjemgivet til forældrene, da de resterende 5 pct. alle er anbragt på andre anbringelsessteder. Anbringelsesstatus for de 13-17-årige tidligere eller nuværende plejebørn adskiller sig ikke væsentligt fra de yngre børns anbringelsesstatus. Også blandt de endnu ikke myndige teenagere er langt hovedparten (89 pct.) fortsat anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere. En mindre del (7 pct.) af de 13-17-årige har skiftet anbringelsessted inden for de sidste 2 år, og i denne aldersgruppe er der også enkelte (4 pct.), der ikke længere er anbragt uden for hjemmet, hvad end de er hjemgivet til forældrene eller flyttet hjemmefra. Det fremgår ikke af tabellen, men de relativt få 7-17-årige plejebørn, der er blevet anbragt et nyt sted i løbet af de 2 år mellem dataindsamlingerne, er som oftest blevet anbragt på døgninstitutioner eller på socialpædagogiske opholdssteder.

TABEL 4.1

Anbringelsesstatus for 7-24-årige, der 2 år tidligere var anbragt i slægtspleje eller traditionel familiepleje, særskilt efter alder. Procent.

	7-12 år	13-17 år	18-24 år
Anbragt i den samme plejefamilie som i 2007	95	89	42
Anbragt på et andet anbringelsessted	5	7	12
Ikke længere anbragt uden for hjemmet	0	4	46
I alt	100	100	100
Procentgrundlag (antal)	55	74	65

Endelig viser tabel 4.1, at den aktuelle anbringelsesstatus for de 18-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn adskiller sig væsentligt fra de yngre børns og unges. Det er ikke overraskende, idet de unge voksne har nået en alder, hvor det er normalt at flytte for sig selv, ligesom de formelle anbringelser ophører, når den unge fylder 18 år, om end den unge som en efterværnsforanstaltning kan forblive anbragt indtil det 23. år. Der indgår imidlertid kun to unge i undersøgelsen, som er 23 eller 24 år og dermed formelt ikke længere kan være anbragt uden for hjemmet. Blandt de 18-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn finder vi, at lidt under halvdelen (46 pct.) ikke længere er anbragt uden for hjemmet, mens en næsten lige så stor andel (42 pct.) fortsat er anbragt – dvs. i udslusnings-

forløb – i den plejefamilie, hvor de var anbragt 2 år tidligere. De resterende 12 pct. er blevet anbragt på et nyt anbringelsessted inden for de sidste 2 år.

I tabel 4.1 sondres ikke mellem børn og unge, der henholdsvis var i slægtspleje eller traditionel familiepleje ved første dataindsamling. Det skyldes, at der for både de 7-12-årige og de 13-17-årige stort set ikke er nogen forskel på de to gruppers aktuelle anbringelsesstatus. Det samme er imidlertid ikke tilfældet for de 18-24-årige. Afhængigt af hvilken type familiepleje de var anbragt i 2 år tidligere, viser tabel 4.2, hvor de 18-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn aktuelt bor eller er anbragt i udslusning.

TABEL 4.2

Bo- eller anbringelsessted for 18-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn, særskilt efter hvilken type plejefamilie de var anbragt i 2 år tidligere. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Anbragt i den samme plejefamilie som i 2007	31	49
Anbragt på et andet anbringelsessted	12	13
Bor hos mor og/eller far	4	5
Bor hos plejefamilien fra 2007 uden formelt at være anbragt der	12	5
Flyttet hjemmefra	42	28
I alt	101	100
Procentgrundlag (antal)	26	39

Cirka halvdelen (49 pct.) af de unge voksne, som 2 år tidligere var anbragt i traditionel familiepleje, er fortsat anbragt der, mens det samme kun er tilfældet for ca. en tredjedel (31 pct.) af de unge voksne, som har været anbragt i slægtspleje. Til gengæld bor de tidligere slægtsanbragte unge lidt oftere fortsat hos plejefamilien, uden at der formelt set er tale om en anbringelse. Bopælsforholdet for disse unge er altså ikke længere en foranstaltning understøttet af det offentlige system, men derimod et rent privat arrangement. De 18-24-årige tidligere slægtsanbragte adskiller sig derimod ikke fra de jævnaldrende tidligere plejebørn i traditionelle plejefamilier i forhold til andelen, der enten er blevet anbragt på et nyt anbringelsessted inden for de sidste 2 år, eller som er flyttet hjem til en eller begge forældre. Derimod er der en betydelig større andel af de tidligere slægtsanbragte, som i dag er flyttet hjemmefra sammenlignet med plejebørnene i traditionelle plejefamilier (42. pct. vs. 28 pct.). Grundet

det begrænsede datagrundlag, når der alene fokuseres på de 18-24-årige, er forskellene dog ikke statistisk signifikante.

Samlet set er 43 pct. af de 18-24-årige, der var i slægtspleje 2 år tidligere, fortsat anbragt uden for hjemmet sammenlignet med 62 pct. af de 18-24-årige, der var i traditionel familiepleje. Der kan være mange årsager til denne forskel. Én forklaring kan være, at de slægtsanbragte i kraft af den generelt lidt mindre problembelastning, som den deskriptive analyse af plejebørnene efter første dataindsamling viste (Knudsen, 2009), oftere er modne til at stå på egne ben i 18-24-års-alderen. En anden forklaring kan være, at de mere professionelle plejeforældre i de traditionelle plejefamilier bedre har været i stand til at sikre den unges fortsatte anbringelse efter det fyldte 18. år. Denne forklaring bakkes op af et norsk studie, der netop påpeger, at det kan være en kamp at opnå efterværnsforanstaltninger, og derfor er det ikke nødvendigvis de mest trængende, men måske nærmere de bedst argumenterende, der tilbydes efterværnsforanstaltninger (Bakketeig & Backe-Hansen, 2008). At forhandle om en fortsættelse af anbringelsen efter det fyldte 18. år forudsætter, at plejefamilien og/eller den unge selv er orienteret om, at muligheden findes. Da traditionelle plejeforældre oftere har erfaring fra andre plejebørn og oftere er tilknyttet Socialpædagogernes Landsforbund og lign. organisationer, hvorfra de kan modtage relevant information, er det også sandsynligt, at de generelt er bedre bekendt med servicelovens muligheder for efterværn.

Resultaterne af analysen af plejebørnenes anbringelsesforløb er overraskende, set i lyset af at flere internationale studier har vist, at slægtspleje er en mere stabil anbringelsesform end traditionel familiepleje (fx Berridge & Cleaver, 1987; Lernihan & Kelly, 2006; Vinnerljung, Sallnäss & Kyhle-Westermarck, 2001). Indtil de anbragte unge fylder 18 år, fremstår slægtspleje dog også overordentlig stabilt i denne undersøgelse. Det overraskende består i, at de traditionelle plejefamilieanbringelser i denne undersøgelse også er overordentlig stabile i løbet af undersøgelsesperioden, og det på trods af at den tidligere delundersøgelse viste, at ca. dobbelt så stor en andel af plejebørnene havde været anbragt før, og at de tidligere anbringelser for plejebørnene i traditionelle plejefamilier oftere var i andre omsorgsmiljøer. Endelig er det overraskende, at udslusningen efter anbringelsen forgår meget forskelligt for de to grupper plejebørn. Unge, der har været i traditionel familiepleje, forbliver oftere anbragt i plejefamilien, efter de fylder 18 år, hvorimod unge, der har

været anbragt i slægtspleje, oftere flytter hjemmefra i 18-24-års-alderen. Unge, der har været i slægtspleje, ser altså ud til at få et mere begrænset efterværn og må derfor oftere klare sig selv, når de fylder 18 år.

Alle børn og unge i undersøgelsen, der var tvangsanbragt i traditionel familiepleje ved den første dataindsamling (12 pct.), er fortsat anbragt i den samme plejefamilie 2 år senere. Det samme er ikke tilfældet blandt de børn og unge, der var tvangsanbragt i slægtspleje (8 pct.). Blandt de slægtsanbragte i undersøgelsen synes forhold som anbringelse baseret på tvang eller frivillighed ikke at influere på anbringelsesforløbet, men der er for få observationer af tvangsanbragte i slægtspleje til, at vi kan konkludere, at der er tale om en generel tendens.

PIGERNE FLYTTER TIDLIGERE HJEMMEFRA

Når analysen opdeles efter plejebørnenes køn og kontrolleres for deres alder, finder vi ingen signifikante kønsforskelle blandt de 7-17-årige. Blandt de 18-24-årige finder vi, at pigerne generelt flytter tidligere hjemmefra end drengene; en tendens, der også findes blandt ikke anbragte unge. Hvor 21 pct. af drengene i denne aldersgruppe i undersøgelsen er flyttet hjemmefra, gælder det samme for 48 pct. af pigerne.⁸ Mens andelen af 18-24-årige drenge, der er flyttet hjemmefra, er den samme uanset plejefamilietyper, er det særligt piger, der har været i slægtspleje, der står på egne ben i 18-24-års-alderen. For 56 pct. af disse gælder det, at de er flyttet hjemmefra, mens det samme kun gør sig gældende for 40 pct. af de piger, der har været i traditionel familiepleje. At pigerne i slægtspleje oftere er flyttet hjemmefra afspejler til dels, at der blandt de 18-24-årige slægtsanbragte unge er en tendens til, at drenge oftere end piger fortsat er anbragt uden for hjemmet (50 pct. vs. 37 pct.). Dette er en tendens, der ikke findes blandt 18-24-årige, der har været i traditionel familiepleje, hvor 62 pct. uanset køn fortsat er anbragt uden for hjemmet. Tendensen blandt de unge, der har været i slægtspleje, er dog ikke statistisk signifikant. Uanset plejefamilietyper ser vi endvidere, at det oftere er unge mænd end unge kvinder, der bliver boende i plejefamilien, selvom anbringelsen formelt er ophørt. Undersøgelsen indeholder dog relativt få observationer af unge, der fortsat bor hos en tidligere plejefamilie, så vi kan ikke fastslå, om dette er en generel tendens.

8. $P = 0,021$, $n = 65$ (tosidet Fisher's exact test).

OPHØRTE ANBRINGELSER

Som beskrevet har de yngre plejebørn i undersøgelsen uanset plejefamilietype haft meget stabile anbringelsesforløb gennem den 2-årige undersøgelsesperiode. Kun fem af børnene i undersøgelsen under 15 år er ikke længere anbragt i den plejefamilie, hvor de boede 2 år tidligere. I alle tilfælde er den primære årsag til disse anbringelsers ophør ifølge de voksne, som barnet nu bor sammen med, enten at plejefamilien ikke længere kunne have eller magte plejebarnet, eller at plejebarnet havde behov for et andet tilbud. Hovedparten af disse børn er i dag anbragt på døgninstitutioner.

Generelt er ingen anbringelser ophørt, fordi plejefamilien overgik til at være et uformelt opholdssted, eller – hvad der måske er mere slående – fordi formålet med anbringelsen er ophørt.⁹

TABEL 4.3

15-24-årige tidligere slægtsanbragte plejebørns og deres tidligere plejeforældres¹ angivelse af den vigtigste grund til, at anbringelsen i slægtsplejefamilien, hvor den unge var anbragt 2 år tidligere, ophørte. Procent.

	Unge	Plejeforældre
Mor/far bad om at få den unge hjem	13	6
Den unge fyldte 18 år	19	53 (*)
Den unge havde behov for et andet tilbud	6	12
Plejefamilien kunne ikke længere have/magte den unge	0	6
Den unge ville ikke længere være i plejefamilien eller trak sit samtykke tilbage	31	0 *
Anden årsag	31	24
Procentgrundlag (antal)	16	17

Anm.: (*) $p < 0,1$, * $p < 0,05$ (tosidet Fisher's exact test).

1. Spørgeskemaet er besvaret af de voksne, den unge aktuelt bor sammen med eller sidst har boet sammen med. 8 pct. af skemaerne vedrørende 15-24-årige er besvaret af andre end plejeforældre; det være sig enten forældre eller institutionspersonale.

9. Det er sandsynligt, at en stor del af anbringelserne fra et forvaltningsperspektiv er ophørt, fordi formålet er opnået, men at denne formulering ikke svarer til de unges og plejeforældrenes oplevelse af situationen, eller at det kun har været en mere sekundær årsag til anbringelsesophøret. Til sammenligning var det ifølge de unges sagsbehandlere i en anden nyere dansk undersøgelse en bidragende årsag til halvdelen af anbringelsesophørene for 14-17-årige, at formålet med anbringelsen var helt eller delvist opnået (Knudsen & Nielsen, 2010).

De unge, der har været i traditionel familiepleje, og deres tidligere plejeforældre har ikke signifikant forskellige opfattelser af, hvad der var den primære årsag til disse anbringelsers ophør. Som det fremgår af tabel 4.3, er de relativt få unge, der har været i slægtspleje, og deres tidligere plejeforældre til gengæld ikke altid enige om, hvorfor anbringelsen er ophørt.

Tidligere slægtsanbragte unge og deres tidligere plejeforældre har stærkt divergerende opfattelser af den unges andel i anbringelsens ophør. Næsten en tredjedel (31 pct.) af de unge mener således, at anbringelsen er ophørt, fordi de ikke længere ønskede at være i plejefamilien eller mere formelt trak deres samtykke til anbringelsen tilbage. Ingen af de tidligere slægtsplejeforældre deler denne opfattelse, hvilket er en signifikant forskel. Lige over halvdelen (53 pct.) af de tidligere slægtsplejeforældre hælder derimod til, at anbringelsen primært er ophørt, fordi den unge fyldte 18 år, hvilket er en opfattelse, som kun en femtedel (19 pct.) af de unge deler. Enkelte både unge og slægtsplejeforældre har desuden angivet, at anbringelsen primært er ophørt, fordi forældrene bad om at få den unge hjem, fordi den unge havde behov for et andet tilbud, eller fordi plejeforældrene ikke kunne have/magte den unge. Endelig er der både blandt tidligere slægtsanbragte og tidligere slægtsplejeforældre en relativt stor andel, som blandt de givne kategorier ikke har kunnet indplacere den vigtigste grund til, at netop deres anbringelse ophørte, idet henholdsvis 31 pct. og 24 pct. af de to grupper har angivet, at anbringelsen er ophørt pga. en 'anden årsag'.

Sammenligner man svarene fra de unge, som har været i slægtspleje, med svarene fra de unge, som har været i traditionel familiepleje, så har de to grupper meget lignende opfattelser af den primære årsag bag deres anbringelsesophør, og der er ingen signifikante forskelle.

Sammenligner man i stedet de relativt få besvarelser fra de tidligere slægtsplejeforældre og fra de tidligere traditionelle plejeforældre, så divergerer disse til gengæld en del (tabel 4.4). Særligt fordi næsten halvdelen (47 pct.) af traditionelle plejeforældre mener, at den vigtigste grund til anbringelsens ophør er, at de unge ikke længere ønskede at være i plejefamilien, mens ingen slægtsplejeforældre mener, at det er grunden til, at deres tidligere plejebarn nu ikke længere er anbragt.¹⁰ Slægtsplejeforældre er til gengæld mere tilbøjelige til at mene, at anbringelsen er ophørt, fordi

10. $P = 0,0012$, $n = 35$, (tosidet Fisher's exact test).

den unge fyldte 18 år eller af en anden udefineret årsag, om end disse forskelle ikke er signifikante.

TABEL 4.4

Tidligere plejeforældres angivelse af den vigtigste grund til, at anbringelsen af det nu 15-24-årige plejebarn, de havde i pleje 2 år tidligere, ophørte. Særskilt for slægtsplejeforældre og traditionelle plejeforældre.¹ Procent.

	Slægts- plejeforældre	Traditionelle pleje- forældre
Mor/far bad om at få den unge hjem	6	0
Den unge fyldte 18 år	53	37
Den unge havde behov for et andet tilbud	12	5
Plejefamilien kunne ikke længere have/magte den unge	6	5
Den unge ville ikke længere være i plejefamilien eller trak sit samtykke tilbage	0	47**
Anden årsag	24	5
Procentgrundlag (antal)	17	19

Anm.: (*)p < 0,1, *p < 0,05, **p < 0,01 (tosidet Fisher's exact test).

1. Spørgeskemaet er besvaret af de voksne, den unge aktuelt bor sammen med eller sidst har boet sammen med. 8 pct. af skemaerne vedrørende 15-24-årige er besvaret af andre end plejeforældre; det være sig enten forældre eller institutionspersonale.

Umiddelbart giver tabel 4.4 et billede af, at der ligger meget forskellige årsager bag ophøret af unges anbringelser i henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje. Det faktum, at unge, der tidligere var anbragt i enten slægtspleje eller traditionel familiepleje, ikke angiver årsager til deres anbringelses ophør, og at disse ikke divergerer signifikant som plejeforældrenes, kan dog også indikere, at forskellen til dels skyldes, at henholdsvis slægtsplejeforældre og traditionelle plejeforældre opfatter lignende situationer forskelligt. Særligt synes slægtsplejeforældre ikke at anerkende betydningen af, at den unge ikke længere ønsker at være i plejefamilien, selvom næsten en tredjedel af de tidligere slægtsanbragte unge angiver dette som den primære årsag til ophøret af deres anbringelse.

Trods de relativt få ophørte anbringelser i undersøgelsen finder vi blandt de tidligere anbragte i traditionel familiepleje en signifikant tendens til, at særligt de unge piger mener, at anbringelsen primært er ophørt, fordi de ikke længere ønskede at være i plejefamilien. Det er tilfældet for to tredjedele (67 pct.), mens kun en fjerdedel (25 pct.) af de unge mænd, der har været i traditionel familiepleje, mener, at dette var

årsagen til ophøret af deres anbringelse.¹¹ Vi finder ingen tilsvarende kønsforskel i årsagerne til anbringelsernes ophør blandt de tidligere slægtsanbragte.

SAMMENBRUD I ANBRINGELSER

Ophør af anbringelser uden for hjemmet kan være planlagt gennem længere tid, eller der kan være tale om sammenbrud af anbringelsen. Blandt de meget få børn under 15 år, der ikke længere er anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere, angiver næsten alle de voksne, som børnene nu bor sammen med, at den tidligere plejefamilieanbringelse ophørte uden forudgående planlægning. Vi kan dog ikke vide, om det er en generel tendens, da der er tale om meget få observationer. Blandt de unge 15-24-årige, som 2 år tidligere var anbragt i traditionel familiepleje, men ikke er det længere, er 19 pct. af de unge i tvivl, om anbringelsesophøret var planlagt eller ej, mens alle tidligere slægtsanbragte har kunnet besvare spørgsmålet. Hverken blandt de tidligere slægtsplejeforældre eller blandt de tidligere traditionelle plejeforældre er der tvivl om, hvorvidt anbringelsesophørene var planlagte eller ej. Næsten halvdelen (47 pct.) af de ophørte anbringelser af unge i traditionel familiepleje er ifølge de unges besvarelser brudt sammen, mens det er tilfældet for ca. en fjerdedel (24 pct.) af slægtsplejeanbringelserne – altså halvt så stor en andel. Forskellen er dog ikke statistisk signifikant, da den er baseret på de kun 34 ophørte anbringelser, hvor den unge har haft kendskab til, om ophøret var planlagt.

Plejeforældre, der 2 år tidligere har haft 15-24-årige i pleje (doværende 13-22-årige), men ikke har det længere, tegner i lighed med de unge et billede af, at ophørte anbringelser i traditionel familiepleje langt hyppigere end ophørte slægtsanbringelser skyldes sammenbrud. Blandt de traditionelle plejeforældre angiver 45 pct., at anbringelsen af den unge ophørte uden forudgående planlægning, mens 20 pct. af slægtsplejeforældrene angiver det samme. Heller ikke denne forskel er dog statistisk signifikant pga. det begrænsede antal ophørte anbringelser ($n = 35$). Sammenhængen bestyrkes af den internationale forskning, da adskillige studier har påvist en lavere risiko for sammenbrud ved slægtsanbringelser end ved andre anbringelsesformer (fx Sallnäs, Vinnerljung &

11. $P = 0,087$, $n = 21$ (tosidet Fisher's exact test).

Westermarck, 2004; Webster, Barth & Neddle, 2000; Winokur, Holtan & Valentine, 2009).

Uanset plejefamilytypen foregår der langt flere uplanlagte ophør blandt anbringelser af unge mænd end ved anbringelser af unge kvinder. Ifølge de tidligere plejeforældre eller de voksne, som de unge nu bor sammen med eller sidst har boet sammen med, er 50 pct. af de ophørte anbringelser blandt de 15-24-årige unge mænd i undersøgelsen sket uden forudgående planlægning. Blandt de ophørte anbringelser af unge kvinder i samme aldersgruppe, er kun 18 pct. sket uden forudgående planlægning.¹² Mønsteret er det samme i de unges egne besvarelser; også her angiver flere unge mænd end unge kvinder, at deres anbringelse brød sammen, om end forskellen her er mindre og ikke statistisk signifikant. En dansk undersøgelse af sammenbrud i anbringelser af unge finder ingen sammenhæng mellem den unges køn og sandsynligheden for at opleve sammenbrud i anbringelsen (Egelund m.fl., 2010). Denne undersøgelse var dog ikke begrænset til at omhandle anbringelser i slægtspleje og traditionel familiepleje.

ANBRINGELSESOPHØR OG RELATIONEN MELLEM PLEJEBARN OG PLEJEFORÆLDRE

Når vi undersøger sammenhængen mellem relationen mellem plejebarnet og de plejeforældre, det var anbragt hos i 2007, og om anbringelserne er ophørt 2 år senere, finder vi ingen signifikante forskelle, når vi kontrollerer for plejebørnenes alder (tabel 4.5).

Generelt er meget få 7-14-årige anbragt i slægtspleje hos anden familie end bedsteforældre (det vil som oftest sige hos en af deres forældres søskende). De få yngre plejebørn, der faktisk er anbragt i slægtspleje hos andre end bedsteforældre, har til gengæld alle haft fuldstændig stabile anbringelser. Generelt synes anbringelser hos bedsteforældre i højere grad at ligne anbringelser i traditionel familiepleje end anbringelser hos anden familie med hensyn til anbringelsesophør inden for 2 år. Det skal dog fremhæves, at fordelingerne i tabel 4.5 ikke er kontrolleret for, om der er systematiske forskelle på plejebørnenes problemprofil. Forskelle i

12. $P = 0,075$, $n = 35$ (tosidet Fisher's exact test).

fordelingerne kan således ikke betragtes som effekter af relationen mellem plejeforældre og plejebarn.

TABEL 4.5

Ophørte og fortsatte anbringelser i plejefamilie efter 2 år opdelt efter relationen mellem plejeforældre og plejebarn. Særskilt for plejebørn, der nu er 7-14 år, og plejebørn, der nu er 15-24 år. Procent.

Plejeforældres relation til plejebarnet	7-14 år			15-24 år		
	Fortsatte anbringelser	Ophørte anbringelser	Total (pct.)	Fortsatte anbringelser	Ophørte anbringelser	Total (pct.)
Bedsteforældre	88	13	16 (101)	57	43	23 (100)
Anden familie	100	0	7 (100)	50	50	36 (100)
Ikke i familie	93	7	59 (100)	57	43	89 (100)

Anm.: Der er ikke statistisk afhængighed mellem relationen mellem plejeforældre og plejebarn, og hvorvidt anbringelsen fortsat forløber, eller om den er ophørt, for hverken 7-14-årige eller 15-24-årige. Fordelingen er baseret på svar fra de voksne, som barnet eller den unge bor sammen med eller sidst har boet sammen med, eller besvarelse fra de 15-24-årige plejebørn selv, hvis der ikke foreligger en besvarelse fra de nævnte voksne.

SAMMENHÆNG MELLEM HVEM DER TOG INITIATIV TIL IVÆRKSÆTTELSEN AF EN SLÆGTSANBRINGELSE OG ANBRINGESESOPHØR

Inden for gruppen af børn og unge, der var i slægtspleje ved den første dataindsamling, finder vi stærk statistisk afhængighed mellem, hvem der tog initiativ til, at barnet eller den unge blev anbragt i den senere slægtsplejefamilie, og om barnet eller den unge fortsat er anbragt i den samme slægtsplejefamilie. Barnet eller den unge er oftere fortsat anbragt i slægtsplejefamilien 2 år senere, hvis barnets forælder/forældre forud for anbringelsen bad hjemkommunen om, at barnet kom i pleje hos den senere slægtsplejefamilie. Blandt de børn og unge, hvis forælder/forældre forud for anbringelsen bad hjemkommunen om dette, er 76 pct. stadig anbragt i slægtsplejefamilien ved anden dataindsamling, mens det samme er tilfældet for 38 pct. af de børn og unge, hvis forældre ikke tog dette initiativ forud for anbringelsen.¹³ Plejebørn, hvis forældre forud for an-

13. $P = 0,004$, $n = 65$ (tosidet Fisher's exact test).

bringelsen og før inddragelsen af kommunen forhørte sig, om de senere slægtsplejeforældre ville tage barnet eller den unge i pleje, er også hyppigere anbragt i slægtsplejefamilien 2 år senere. For denne gruppe gælder det, at 80 pct. stadig er anbragt i slægtsplejefamilien ved anden dataindsamling, mens det er 45 pct. af de børn og unge, hvor der ikke har været en sådan forudgående forespørgsel fra forældrene.¹⁴

Det synes at betyde mindre for stabiliteten af anbringelsen, hvis det er de kommende slægtsplejeforældre, der har taget initiativ til anbringelsen. Der er således ikke signifikant statistisk afhængighed mellem de senere slægtsplejeforældres eventuelle henvendelse til barnets kommune forud for anbringelsen for at gøre opmærksom på, at de gerne ville tage barnet i pleje, og om barnet eller den unge fortsat er anbragt i slægtsplejefamilien ved anden dataindsamling. Har de senere slægtsplejeforældre før inddragelsen af kommunen gjort barnets forælder/forældre opmærksomme på, at de gerne ville tage barnet i pleje, finder vi dog en svagt signifikant tendens til, at anbringelserne oftere er ophørt 2 år senere, end hvis slægtsplejeforældrene ikke har taget dette initiativ forud for anbringelsen. Blandt børn og unge, hvis senere slægtsplejeforældre forud for anbringelsen gjorde barnets forældre opmærksomme på, at de gerne ville tage barnet i pleje, er 47 pct. stadig anbragt i slægtsplejefamilien ved anden dataindsamling, mens den tilsvarende andel blandt børn og unge, hvis slægtsplejeforældre ikke tog dette initiativ, er 72 pct.¹⁵

Der er ingen statistisk afhængighed mellem, om barnet eller den unge uopfordret havde ytret ønske om at komme i pleje hos den senere slægtsplejefamilie, før det officielt kom på tale, og om barnet eller den unge fortsat er anbragt i slægtsplejefamilien 2 år senere.

For hverken slægtsanbragte eller anbragte i traditionelle plejefamilier er der afhængighed mellem barnets eller den unges eventuelle skoleskift eller nærmiljøskift i forbindelse med anbringelsen, og om anbringelsen er ophørt ved anden dataindsamling.

14. $P = 0,005$, $n = 66$ (tosidet Fisher's exact test).

15. $P = 0,069$, $n = 69$ (tosidet Fisher's exact test).

ANBRINGELSERNES VARIGHED

De *igangværende* anbringelser i undersøgelsen har ifølge plejeforældrene været mellem 2,25 år og 20 år. Disse anbringelser har i gennemsnit været 9,5 år, uanset om der er tale om slægtspleje eller traditionel familiepleje. Desto ældre plejebarnet er, desto længere har det typisk været anbragt i plejefamilien.¹⁶ Der er ingen sammenhæng mellem plejebarnets køn og anbringelsens varighed. Hvorvidt anbringelsen er baseret på tvang eller frivillighed betyder heller ikke noget for varigheden.¹⁷

De meget få *afsluttede* plejefamilieanbringelser af børn, som er under 15 år ved anden dataindsamling, og som vi har oplysninger om, har ifølge de voksne, som børnene i dag bor sammen med, været mellem 1,5 år og 8 år. For de tidligere plejebørn på 15-24 år angiver plejeforældrene, at anbringelsen gennemsnitligt varede 9,7 år, mens de unge selv angiver, at anbringelsen gennemsnitligt varede 7,1 år. De unge og de voksne udtaler sig her ikke nødvendigvis om de samme anbringelser, og der er betydeligt flere svar fra plejeforældrene end fra de unge selv på dette spørgsmål (32 voksensvar vs. 20 ungesvar). Forskellen afspejler sandsynligvis, at tidligere plejeforældre til unge, som har boet i familien i mange år, enten har følt sig særligt tilskyndet til at svare, eller at disse unge oftere end andre unge har givet tilsagn til, at deres plejeforældre måtte besvare skemaet pga. et tillidsforhold opbygget over mange år – også selvom de unge ikke nødvendigvis selv ønskede at besvare skemaet. Der er positiv sammenhæng mellem de unges alder og varigheden af den nu afsluttede anbringelse uanset plejefamilietype.¹⁸ Tendensen er dog stærkest blandt de unge, der har været i traditionel familiepleje. Der er ingen sammenhæng mellem den unges køn, og hvor længe han eller hun var anbragt i traditionel familiepleje eller slægtspleje. Kun en enkelt af de nu afsluttede anbringelser var baseret på tvang ved første dataindsamling, så vi kan ikke analysere effekten heraf på de afsluttede anbringelsers varighed.

16. Pearson's $r = 0,517$, $p < 0,0001$, $n = 141$.

17. Nogen anbringelser har ændret status fra tvang til frivillighed eller omvendt. Beregningen her er baseret på grundlaget for anbringelsen ved første dataindsamling.

18. Pearson's $r = 0,375$, $n = 32$, $p < 0,05$.

OPSAMLING

Ved den første dataindsamling, hvor plejebørnene gennemsnitligt var 14 år, fandt vi, at de slægtsanbragte generelt havde haft mere stabile anbringelsesforløb og færre omsorgsmiljøer at forholde sig til. Slægtsanbringelsen var oftere deres første anbringelse uden for hjemmet, og blandt de plejebørn, der tidligere havde været anbragt uden for hjemmet, havde en større del af de slægtsanbragte også ved tidligere anbringelser været anbragt i deres aktuelle plejefamilie. Da kontinuitet er afgørende for anbragte børns muligheder for at udvikle sig (Newton, Litrownik & Landsverk, 2000), synes de slægtsanbragte børn og unge hermed at have bedre udviklingsmuligheder ved den første dataindsamling. Forskellen i stabiliteten af anbringelsesforløbene er imidlertid ikke forøget i de efterfølgende 2 år frem til anden dataindsamling; i hvert fald ikke blandt de plejebørn, der fortsat er under 18 år. Blandt de nu 7-17-årige plejebørn har vi set overordentligt stabile anbringelser siden den første dataindsamling, uanset plejefamilietyper. Blandt de 7-12-årige er 95 pct. stadig anbragt i den samme plejefamilie, og blandt de 13-17-årige er 89 pct. stadig anbragt i den samme plejefamilie 2 år senere. Særligt stabiliteten blandt teenageanbringelserne er slående, da denne gruppe i andre undersøgelser har vist sig at være udsat for relativt hyppige sammenbrud i deres anbringelser (Egelund m.fl., 2010).

Blandt de plejebørn, der ved sidste dataindsamling var 18-24 år, finder vi, at *udslusningen fra de to plejefamilietyper generelt synes at forløbe ganske forskelligt*. Resultaterne her er dog lidt usikre og ikke statistisk signifikante pga. det begrænsede antal 18-24-årige i undersøgelsen. Formelt er det muligt for denne gruppe at forblive anbragt som en efterværnsforanstaltning, indtil den unge fylder 23 år. Vi så i den første dataindsamling, at børn og unge anbragt i traditionel familiepleje gennemsnitligt var blevet anbragt uden for hjemmet i en yngre alder end børn og unge anbragt i slægtspleje (Knudsen, 2009). Ved anden dataindsamling ser vi en lignende tendens i den anden ende af anbringelsen, da en større del af de unge, der var anbragt i traditionel familiepleje, forbliver anbragt uden for hjemmet i 18-24-års alderen. Tilsvarende finder vi i tiden efter anbringelsen en svag spejling af tendensen til, at de slægtsanbragte til gengæld oftere havde boet hos den senere plejefamilie i en eller flere perioder, før anbringelsen formelt blev iværksat (ibid.), for det gør de også hyppigere, efter anbringelsen formelt er afsluttet. Om end det kun er en mindre del

af de ikke længere anbragte, der bliver boende hos den tidligere slægtsplejefamilie. Uanset plejefamilietypen er det i øvrigt altovervejende unge mænd, der bliver boende hos plejefamilien, efter den formelle anbringelse er ophørt. Den mest slående forskel i forhold til plejebørnenes udslusning fra anbringelsen er imidlertid, at en betydeligt større del af de *slægtsanbragte piger er flyttet hjemmefra i 18-24-års-alderen* sammenlignet med jævnaldrende piger anbragt i traditionelle plejefamilier. Dette er en forskel, der ikke findes blandt de unge mænd, der generelt flytter senere hjemmefra end de unge kvinder, uanset plejefamilietypen. Blandt de yngre plejebørn er der ingen sammenhæng mellem barnets køn og anbringelsesforløb.

Da der er meget få ophørte anbringelser blandt de 7-14-årige plejebørn i undersøgelsen, fokuserer vi alene på de ophørte anbringelser blandt de 15-24-årige. Herved har vi mulighed for at sammenligne besvarelserne fra plejeforældrene med besvarelserne fra de unge selv. De unge angiver nogenlunde de samme *årsager til anbringelsernes ophør*, uanset plejefamilietypen. Inden for den traditionelle familiepleje er der heller ikke signifikante forskelle på, hvad de tidligere plejeforældre og den unge angiver som den vigtigste grund til, at anbringelsen er ophørt. Inden for slægtspleje er de unges og deres tidligere plejeforældres opfattelse af den vigtigste grund til anbringelsens ophør derimod stærkt divergerende. Over halvdelen af de tidligere slægtsplejeforældre mener, at anbringelsen primært ophørte, fordi den unge fyldte 18 år, hvilket kun en femtedel af de unge tilslutter sig. En tredjedel af de tidligere slægtsanbragte unge mener derimod, at anbringelsen primært er ophørt på deres eget initiativ, idet de ikke længere ville være i plejefamilien eller decideret trak deres samtykke til anbringelsen tilbage. Ingen af de tidligere slægtsplejeforældre deler denne opfattelse. Den manglende opfattelse af, at anbringelsen er ophørt på den unges initiativ, deles ikke af traditionelle plejeforældre, da næsten halvdelen af denne gruppe angiver den unges manglende vilje til at være i plejefamilien eller tilbagetrækning af sit samtykke til anbringelsen som den vigtigste årsag til ophøret af anbringelsen. Ifølge plejeforældrene, er det de tidligere plejebørn selv og særligt pigerne i traditionel familiepleje, der ikke længere ville være i plejefamilien, eller som trak deres samtykke til anbringelsen tilbage. Dette er en kønsforskel, der ikke findes blandt de tidligere slægtsanbragte.

Vi finder ingen sammenhæng mellem, om barnet eller den unge var anbragt hos bedsteforældre, anden familie eller helt uden for famili-

en, og om anbringelsen er ophørt ved anden dataindsamling, når der kontrolleres for barnets eller den unges alder. Blandt gruppen af slægtsanbragte er anbringelserne derimod mindre hyppigt ophørt efter yderligere 2 års anbringelse, hvis *barnets forældre forud for den formelle iværksættelse af anbringelsen kontaktede henholdsvis sin kommune og de senere slægtsplejeforældre* for at bede om eller forhøre sig om mulighederne for, at barnet kom i pleje netop der. Det betyder mindre, hvis de senere slægtsplejeforældre forud for anbringelsen gjorde opmærksom på, at de gerne ville tage barnet i pleje. Hvis de derimod har henvendt sig til barnets forældre med dette ønske forud for anbringelsen, er der en svag tendens til, at det øger sandsynligheden for, at anbringelsen er ophørt efter den 2-årige undersøgelsesperiode. Uopfordrede ytringer om ønske om at komme i pleje hos den senere slægtsplejefamilie fra plejebarnets side påvirker ikke anbringelsens stabilitet, og det samme gælder nærmiljø- og skoleskift.

Anbringelser kan bryde sammen, eller ophøret kan være planlagt. Vi finder, at næsten halvdelen af de ophørte anbringelser af 15-24-årige i traditionel familiepleje er sammenbrud, mens disse udgør en fjerdedel af de ophørte anbringelser i slægtspleje for samme aldersgruppe. Uanset plejefamilytypen er der foregået langt flere sammenbrud i anbringelserne af unge mænd sammenlignet med unge kvinder.

Undersøgelsen er baseret på gennemsnitligt relativt lange anbringelser. Uanset plejefamilytypen har de fortsat anbragte plejebørn gennemsnitligt været anbragt i 9,5 år hos deres nuværende plejefamilie. De tidligere plejebørn på 15-24 år, der nu har afsluttet deres anbringelse i familiepleje, nåede ifølge de tidligere plejeforældre gennemsnitligt at være anbragt der i 9,7 år, og heller ikke her er der forskel på plejefamilytyperne.

Der er relativt få tvangsbaseerede anbringelser i undersøgelsen. Disse synes at være meget stabile. Der er imidlertid ingen statistisk sammenhæng mellem anbringelsens varighed, og om den er baseret på tvang eller frivillighed.

RELATIONEN MELLEM PLEJEBARNET OG PLEJEFORÆLDRENE

I dette kapitel gennemgår vi udviklingen i relationen mellem plejebarn og plejeforældre siden den første dataindsamling. Relationen mellem plejebarn og forældre dækker over, hvem plejebarnet opfatter som sin nærmeste familie, i hvor høj grad plejebarnet er en integreret del af plejefamilien, hvor det var anbragt 2 år tidligere, og hvor tæt en relation der i dag er mellem plejebarnet og henholdsvis den plejemor og den plejefar, som det var anbragt hos. Desuden analyserer vi udviklingen i niveauet af konflikter i dagligdagen for de plejebørn, der fortsat er anbragt, og vi undersøger kontakthypigheden mellem plejebarnet og de tidligere plejeforældre for de plejebørn, der ikke længere er anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere. Resultaterne kontrolleres for forskelle mellem anbringelser i slægtsplejefamilier og traditionelle plejefamilier.

PLEJEBARNETS OPFATTELSE AF SIN NÆRMESTE FAMILIE, INTEGRATION I OG RELATION TIL PLEJEFORÆLDRENE

I de deskriptive analyser efter den første dataindsamling fandt vi, at ca. to tredjedele af plejeforældrene uanset plejefamilytype vurderede, at plejebarnet opfattede dem som sin nærmeste familie. Ud af de resterende plejeforældre vurderede ca. halvdelen, at barnet opfattede sine forældre som sin nærmeste familie, og den anden halvdel vurderede, at barnet i

lige høj grad opfattede de to forældrepar som sin nærmeste familie (Knudsen, 2009).

Ligesom ved første dataindsamling forventer meget få (2 pct.) plejeforældre uanset plejefamilietypen, at det tidligere eller nuværende plejebarn opfatter andre end enten plejeforældrene selv, forældrene eller begge forældrepar i lige høj grad som sin nærmeste familie. Blandt de øvrige plejeforældre gælder det for 74 pct. af både slægtsplejeforældre og traditionelle plejeforældre, at vurderingen af, hvem det tidligere eller nuværende plejebarn oplever som sin nærmeste familie, ikke har ændret sig mellem de to dataindsamlinger. De resterende plejeforældre har nogenlunde lige hyppigt ændret vurdering mellem de to dataindsamlinger i retning af, at barnet opfatter plejeforældrene eller begge forældrepar som sin nærmeste familie (12 pct.) og i retning af, at barnet opfatter sine forældre eller begge forældrepar som sin nærmeste familie (14 pct.). Der er ikke statistisk signifikant sammenhæng mellem plejefamilietypen, og om plejeforældrene har tillagt sig selv større eller mindre betydning i forhold til forældrene, når de vurderer, hvem plejebarnet oplever som sin nærmeste familie ved anden dataindsamling sammenlignet med 2 år senere.

Som det præsenteres i tabel 5.1, betragter 15-24-årige, der er eller inden for de sidste 2 år har været i slægtspleje, oftere plejefamilien som deres nærmeste familie sammenlignet med jævnaldrende, der er eller har været i traditionel familiepleje (67 vs. 47 pct.).

TABEL 5.1

15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn fordelt efter deres opfattelse af, hvem der er deres nærmeste familie, opdelt efter hvilken type plejefamilie de var anbragt hos 2 år tidligere. Procent

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Plejefamilien, hvor den unge var anbragt 2 år tidligere ¹	67	47 *
Forældrene	6	15
Begge forældrepar lige meget	18	24
Andre	8	14
Total (pct.)	49 (99)	74 (100)

Anm.: * $p < 0,05$ (tosidet Fisher's exact test).

1. Flertallet af de unge er fortsat anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere.

Til gengæld opfatter unge, der er eller har været i traditionel familiepleje, hyppigere henholdsvis deres forældre, forældrene og de tidligere eller

nuværende plejeforældre i lige høj grad eller nogle helt andre som deres nærmeste familie. Disse forskelle er dog ikke statistisk signifikante.

Ved den første dataindsamling fandt vi, at 90 pct. af slægtsplejeforældrene og 71 pct. af de traditionelle plejeforældre vurderede, at deres plejebarn var fuldstændigt integreret som en del af plejefamilien, og stort set alle de øvrige vurderede, at plejebarnet næsten var som en del af plejefamilien (Knudsen, 2009). Også ved anden dataindsamling har vi bedt de tidligere eller nuværende plejeforældre angive, om plejebarnet er 'fuldstændig som en del af plejefamilien', 'næsten som en del af plejefamilien', 'lidt uden for i plejefamilien' eller 'fuldstændigt uden for og ikke en del af plejefamilien'. Ved den anden dataindsamling finder vi – særligt blandt slægtsplejeforældrene – en stor stabilitet i plejeforældrenes vurdering af det tidligere eller nuværende plejebarns plads i plejefamilien, hvor det var i pleje 2 år tidligere (tabel 5.2).

TABEL 5.2

Tidligere eller nuværende plejebørn fordelt efter udvikling i deres plejeforældres vurdering af deres plads i plejefamilien fra 2007 til 2009, opdelt efter hvilken type plejefamilie de var anbragt hos 2 år tidligere. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Reduceret integration i plejefamilien	4	18
Uændret integration i plejefamilien	91	75
Øget integration i plejefamilien	4	6
Total (pct.)	68 (99)	125 (99)

Anm.: Gamma = -0,378, $p < 0,05$.

Der er en signifikant tendens til, at plejeforældre til børn eller unge, der er eller har været anbragt i traditionel familiepleje 2 år tidligere, oftere end slægtsplejeforældre vurderer, at plejebarnet har en mindre integreret plads i plejefamilien, end de vurderede 2 år tidligere.

Ved anden dataindsamling har vi ligeledes bedt de 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn vurdere deres plads i plejefamilien, hvor de var anbragt 2 år tidligere. Ligesom blandt plejeforældrene opfatter de tidligere eller nuværende slægtsanbragte unge sig som mere integrerede i plejefamilien end unge, som 2 år tidligere var i traditionel familiepleje (tabel 5.3).

TABEL 5.3

15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn fordelt efter deres opfattelse af deres plads i den plejefamilie, hvor de var anbragt 2 år tidligere, opdelt efter plejefamilietype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Den unge er fuldstændig som en del af plejefamilien	90	74
Den unge er næsten som en del af plejefamilien	10	12
Den unge er lidt uden for i plejefamilien	0	3
Den unge er fuldstændigt uden for og ikke en del af plejefamilien	0	11
Total (pct.)	50 (100)	74 (100)

Anm.: Gamma = 0,534, $p < 0,01$.

Alle unge, der er eller har været i slægtspleje, synes 2 år senere, at de næsten eller fuldstændigt er en del af plejefamilien. Hovedparten (86 pct.) af de unge, som er eller har været i traditionel familiepleje, deler denne opfattelse, men blandt denne gruppe findes også en mindre andel, som synes, de er lidt uden for i plejefamilien (3 pct.), eller at de er fuldstændigt uden for og ikke en del af plejefamilien (11 pct.).

I analyserne foretaget på baggrund af den første dataindsamling fandt vi ingen sammenhæng mellem plejeforældrenes vurdering af det aktuelle forhold mellem plejeforældrene og plejebarnet og plejefamilietypen. De centrale plejeforældre, der havde udfyldt spørgeskemaet ved første dataindsamling, vurderede i 60 pct. af tilfældene, at der var en særdeles tæt relation mellem dem selv og plejebarnet, mens 48 pct. vurderede, at der var en særdeles tæt relation mellem deres partner og plejebarnet (Knudsen, 2009). Da det ikke nødvendigvis er den samme plejeforælder, der har udfyldt spørgeskemaet ved anden dataindsamling som ved den første dataindsamling, analyserer vi her udviklingen i relationen mellem barnet/den unge og henholdsvis plejemor og plejefar, som barnet/den unge var anbragt hos 2 år tidligere, frem for at opdele i den centrale plejeforælder og dennes partner. Vi finder ingen stærke forbedringer i relationen mellem slægtsplejefædre og deres tidligere eller nuværende plejebørn i løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode.¹⁹ Ligeledes

19. Med stærke eller betydelige ændringer menes, at plejeforældrene ved de to besvarelser ikke har angivet umiddelbart tilstødende svarkategorier. Det vil sige, at plejeforældrenes vurdering af plejebarnets plads i familien i løbet af de 2 år har ændret sig fra 'han/hun er fuldstændig som en del af familien' til 'han/hun er lidt uden for i familien' eller 'han/hun er fuldstændigt uden for og ikke

ser vi kun i et enkelt tilfælde, at relationen mellem en slægtsplejemor og hendes tidligere plejebarn er blevet stærkt forringet (fra en særdeles tæt kontakt i 2007 til en ikke tæt kontakt i 2009). Blandt de traditionelle plejeforældre er der derimod 11 pct., der angiver en betydelig ringere relation eller slet ingen kontakt mellem plejebarnet og henholdsvis plejefar og plejemor ved anden dataindsamling sammenlignet med 2 år tidligere. Alligevel er der overordnet set ingen signifikant statistisk sammenhæng mellem plejefamilietyper og udviklingen i relationen mellem hverken plejefar eller plejemor og det tidligere eller nuværende plejebarn siden første dataindsamling. Det skyldes hovedsageligt, at størstedelen af plejeforældrene (62-74 pct.) fra begge plejefamilietyper har angivet den samme (tætte eller særdeles tætte) relation til plejebarnet ved begge dataindsamlinger.

Selvom vi ikke fandt en signifikant sammenhæng mellem plejefamilietyper og relationen mellem plejebarnet og plejeforældrene på baggrund af plejeforældrenes svar ved den første dataindsamling, tegner der sig et lidt andet billede, når vi ved anden dataindsamling spørger plejebørnene selv. I forhold til den aktuelle relation til den plejemor og den plejefar, som den unge var anbragt hos 2 år tidligere, synes de 15-24-årige slægtsanbragte generelt, at de har et tættere forhold, end de jævnaldrende i traditionel familiepleje. Tabel 5.4 viser de unges opfattelse af relationen til plejefar.

TABEL 5.4

15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn, fordelt efter hvor tæt de synes forholdet til plejefar i plejefamilien, hvor de var anbragt 2 år tidligere, er for tiden, opdelt efter plejefamilietype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Særdeles tæt	54	41
Tæt	34	31
Ikke særlig tæt	8	18
Ikke tæt	2	3
Ingen kontakt	2	7
Total (pct.)	50 (100)	74 (100)

Anm.: Gamma = 0,291, $p < 0,05$.

en del af familien', eller vurderingen har ændret sig fra 'han/hun er næsten en del af familien' til 'han/hun er fuldstændig uden for og ikke en del af familien' eller omvendt.

Tendensen er den samme for de unges opfattelse af det aktuelle forhold til den tidligere eller nuværende plejemor, om end den er en anelse mindre signifikant ($p = 0,053$), og lidt flere (7-8 procentpoint) unge – slægtsanbragte såvel som anbragte i traditionelle plejefamilier – angiver, at de har en særdeles tæt relation til plejemor.

KONFLIKTER I DAGLIGDAGEN PÅ ANBRINGELSESTEDET

Analyserne af plejeforældrenes besvarelser ved første dataindsamling viste, at slægtsplejeforældrene generelt havde en mindre konfliktfyldt dagligdag med deres plejebarn sammenlignet med traditionelle plejeforældre. Blandt de plejebørn, der ved anden dataindsamling var 7-12 år, 13-17 år og 18-24 år, er der en tendens til, at jo mere konfliktfyldt deres daværende plejeforældre ved første dataindsamling angav dagligdagen med plejebarnet til at være, desto sjældnere er de fortsat anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere. Sammenhængen er dog stærkest og kun statistisk signifikant blandt de 18-24-årige (tabel 5.5).

TABEL 5.5

18-24-årige plejebørn, fordelt efter om de fortsat er anbragt hos den samme plejefamilie som 2 år tidligere, opdelt efter plejeforældrenes opfattelse af deres konfliktniveau i dagligdagen med plejebarnet, som de afrapporterede 2 år tidligere. Procent.

	Fortsat anbragt i den samme plejefamilie	Ikke længere anbragt i den samme plejefamilie	Total (pct.)
Sjældent/aldrig konflikter i dagligdagen	56	44	32 (100)
Få konflikter i dagligdagen	37	63	35 (100)
Nogle konflikter i dagligdagen	29	71	14 (100)
En del konflikter i dagligdagen	20	80	5 (100)
En meget konfliktfyldt dagligdag	0	0	0 (100)

Anm.: Gamma = 0,389, $p < 0,05$.

Sammenhængen mellem konfliktniveauet ved første dataindsamling, og om plejebarnet fortsat er anbragt i plejefamilien 2 år efter, er ikke signifikant blandt børn og unge anbragt i traditionelle plejefamilier, når analy-

sen opdeles efter plejefamilietype. Blandt de slægtsanbragte er sammenhængen signifikant på 0,1-niveau og betydeligt stærkere end blandt de anbragte i traditionelle plejefamilier.

Når vi undersøger udviklingen i konfliktniveauet i dagligdagen med plejebarnet blandt de plejeforældre, der fortsat har plejebarnet anbragt ved anden dataindsamling, finder vi en tendens til, at der oftere er kommet flere konflikter i dagligdagen i slægtsplejefamilierne, mens der er kommet færre konflikter i de traditionelle plejefamilier (tabel 5.6). Der er således 30 pct. af slægtsplejeforældrene, der har angivet et reduceret dagligt konfliktniveau, mens 45 pct. af de traditionelle plejeforældre angiver dette. Heraf er der ingen af slægtsplejeforældrene, der angiver, at konfliktniveauet er betydeligt reduceret.

TABEL 5.6

Plejebørn fordelt efter udviklingen fra 2007 til 2009 i deres plejeforældres vurdering af, hvor konfliktfyldt deres dagligdag med plejebarnet er, opdelt efter plejefamilietype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Betydeligt reduceret konfliktniveau i dagligdagen ¹	0	6
Let reduceret konfliktniveau i dagligdagen	30	39
Uændret konfliktniveau i dagligdagen	43	39
Let øget konfliktniveau i dagligdagen	20	15
Betydeligt øget konfliktniveau i dagligdagen	8	1
Total (pct.)	40 (101)	85 (100)

Anm.: Gamma = -0,307, $p < 0,05$.

1. 'Let' reduktion eller forøgelse dækker over små bevægelser mellem de to besvarelser, dvs. fra sjældent/aldrig konflikter til få konflikter, fra få konflikter til nogle konflikter, fra nogle konflikter til en del konflikter, fra en del konflikter til en meget konfliktfyldt dagligdag eller omvendt. 'Betydelig' reduktion eller forøgelse dækker over større bevægelser.

Det øgede konfliktniveau i dagligdagen i slægtsplejefamilierne sammenlignet med de traditionelle plejefamilier skal ses i lyset af, at slægtsplejefamilierne generelt havde færre konflikter med deres plejebarn i udgangspunktet. Med hensyn til konflikter mellem plejebarn og plejeforældre har hverdagslivet i slægtsplejefamilierne og de traditionelle plejefamilier altså nærmet sig hinanden i løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode. Generelt finder vi fortsat de mindst konfliktfyldte oplevelser af dagligdagen med plejebarnet blandt slægtsplejeforældrenes besvarelser fra anden dataindsamling, men forskellen på de to plejefamilietyper er ikke længere signifikant på dette område.

Når vi spørger de ældste plejebørn selv, tegner der sig imidlertid et ganske andet billede. Ganske vist er der slet ingen af de 15-24-årige i undersøgelsen, der fortsat er anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere, der angiver, at de aktuelt har en del konflikter på anbringelsesstedet, eller at deres dagligdag dér er meget konfliktfyldt. Men selvom det alene drejer sig om variationer inden for et lavere konfliktniveau, så er der en signifikant tendens til, at de slægtsanbragte unge oplever deres dagligdag på anbringelsesstedet som mere konfliktfyldt end de unge i traditionel familiepleje (tabel 5.7). Der er eksempelvis 31 pct. af de unge slægtsanbragte, der oplever, at de har 'nogle konflikter i hverdagen', mens det kun gælder 9 pct. af de unge i traditionel familiepleje.

TABEL 5.7

15-24-årige plejebørn fordelt efter deres vurdering af hvor konfliktfyldt deres dagligdag i plejefamilien, hvor de har været anbragt i mindst 2 år, er, opdelt efter plejefamilietype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Sjældent/aldrig konflikter i dagligdagen	31	56
Få konflikter i dagligdagen	38	35
Nogle konflikter i dagligdagen	31	9
En del konflikter i dagligdagen	0	0
En meget konfliktfyldt dagligdag	0	0
Total (pct.)	16 (100)	34 (100)

Anm.: Gamma = -0,486, $p < 0,05$.

Forklaringen på denne forskel mellem plejeforældres og unges svar kan vi kun gisne om på baggrund af vore spørgeskemaoplysninger. En del af forklaringen kan være, at unge anbragt i slægtspleje nedtoner en del uenigheder om fx hjemkomsttider, da de er taknemmelige for de afsavn, slægtsplejeforældrene har for deres skyld, eller de er overbærende i forhold til, at eksempelvis bedsteforældre i kraft af deres alder har andre normer (Egelund, Jacobsen & Steen, 2010). Unge i slægtspleje oplever altså uoverensstemmelser, som de ikke nødvendigvis giver udtryk for, hvorfor deres plejeforældre opfatter konfliktniveauet som lavere end de unge selv.

KONTAKTEN MELLEM TIDLIGERE PLEJEBØRN OG DERES PLEJEFORÆLDRE

Vi har spurgt henholdsvis de tidligere plejeforældre og de 15-24-årige plejebørn, som ikke længere er anbragt i den plejefamilie, hvor de var anbragt 2 år tidligere, hvor ofte der er kontakt mellem plejebarnet og den tidligere plejefamilie. Både de tidligere plejeforældre og de tidligere plejebørn angiver en hyppigere kontakt, hvis der var tale om slægtspleje, end hvis der var tale om traditionel familiepleje. Sammenhængen er dog kun svagt signifikant i plejeforældrenes besvarelser, der dækker plejebørn i alderen 7-24 år ($\Gamma = 0,392$, $p = 0,086$), mens den er stærkt signifikant i de 15-24-årige egne besvarelser, som vises i tabel 5.8.

TABEL 5.8

15-24-årige tidligere plejebørn, fordelt efter deres kontakt til plejefamilien, hvor de var anbragt 2 år tidligere, opdelt efter plejefamilietype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Den unge bor stadig hos sin tidligere plejefamilie	6	0
Mindst hver uge	59	33
Mindst hver måned	24	19
Mindst hver 3. måned	6	5
Mindst hvert halve år	0	10
Mindst en gang om året	6	5
Ingen kontakt	0	29
Total (pct.)	17 (101)	21 (101)

Anm.: $\Gamma = 0,606$, $p < 0,01$.

Hvor 9 ud af 10 tidligere slægtsanbragte unge angiver at have kontakt til deres tidligere plejeforældre mindst en gang om måneden, er det samme kun tilfældet for omkring halvdelen af de unge, der har været i traditionel familiepleje. Mest slående er det dog, at 29 pct. af de unge, der har været i traditionel familiepleje, 2 år senere ikke har kontakt til de tidligere plejeforældre, hvorimod alle tidligere slægtsanbragte efterfølgende har kontakt til plejeforældrene.

OPSAMLING

Unge, der er eller har været anbragt i slægtspleje, *opfatter oftere plejefamilien som deres nærmeste familie* sammenlignet med unge, der er eller har været i traditionel familiepleje. Hermed adskiller de unges opfattelse af deres nærmeste familie sig fra plejeforældrenes vurdering heraf, som vi analyserede i den første delrapport. Dengang fandt vi, at slægtsplejeforældre og traditionelle plejeforældre ikke havde forskellige forventninger til, hvem barnet opfattede som sin nærmeste familie (Knudsen, 2009). Uanset plejefamilytypen har plejeforældrene da også som oftest den samme vurdering af den unges familieopfattelse som 2 år tidligere, og eventuelle ændringer går i lige så høj grad mod, at de vurderer, at plejeforældrene spiller en større rolle, som mod at forældrene spiller en større rolle for plejebarnet.

Derimod er de unge på linje med plejeforældrene, når de *slægtsanbragte generelt føler sig mere integrerede i deres tidligere eller nuværende plejefamilier* sammenlignet med unge i traditionel familiepleje. De traditionelle plejeforældre angiver oven i købet ofte en lavere grad af integration i plejefamilien for deres tidligere eller nuværende plejebarn i forhold til situationen 2 år tidligere.

Analyserne viser ingen signifikante sammenhænge mellem plejefamilytypen og ændringer mellem plejeforældrenes opfattelse af, hvor tæt en relation der er mellem henholdsvis plejefar og plejebarn og plejemor og plejebarn i den 2-årige undersøgelsesperiode. Plejeforældrene fra begge plejefamilytyper mener som oftest fortsat, at relationen er tæt eller særdeles tæt. De unge i slægtspleje opfatter derimod *relationen til plejeforældrene* – særligt plejefaren – som tættere end de unge, der er eller har været i traditionel familiepleje. I relation til dette finder vi også, at unge, der ikke længere er anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere, har *hyppigere kontakt med deres tidligere plejeforældre*, hvis de har været i slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje. Slægtspleje synes hermed at være bedre til at opbygge eller sikre varige relationer, hvilket er af afgørende betydning, da andre undersøgelser har påvist, at unge, når de skal i gang med et selvstændigt voksenliv efter en anbringelse, ofte har et meget sparsomt netværk og sikkerhedsnet (Bakketeig & Backe-Hansen, 2008; Nielsen, 2005).

Undersøgelsen viser, at anbringelser, hvor plejeforældrene har angivet et relativt *højt konfliktniveau i dagligdagen med plejebarnet* ved den

første dataindsamling, oftere er ophørt 2 år senere sammenlignet med anbringelser kendetegnet af et lavere konfliktniveau mellem plejebarn og plejeforældre. Denne tendens er dog stærkest og kun statistisk signifikant blandt de ældste plejebørn, ligesom tendensen er stærkere ved slægtsanbringelser end anbringelser i traditionel familiepleje. Generelt angav slægtsplejeforældrene færre konflikter i dagligdagen med plejebarnet ved den første dataindsamling sammenlignet med traditionelle plejefamilier. Efterfølgende har dagligdagen i de to typer plejefamilier dog nærmet sig hinanden i de tilfælde, hvor barnet eller den unge fortsat er anbragt 2 år efter, idet slægtsplejeforældrene angiver en øget konflikthyppeghed ved anden dataindsamling, mens de traditionelle plejeforældre angiver en reduceret konflikthyppeghed. Der er dog *fortsat flest konflikter i dagligdagen i de traditionelle plejefamilier*, men forskellen til slægtsplejefamilierne er ikke længere signifikant. Overraskende nok ser de anbragte unge helt anderledes på konfliktniveauet i dagligdagen i plejefamilierne, da de *slægtsanbragte unge angiver, at de har flere konflikter med deres plejeforældre* end de unge i traditionel familiepleje. Grundlæggende angiver unge fra begge plejefamilietyper dog et begrænset antal konflikter i dagligdagen i plejefamilien.

SAMVÆR OG SAMARBEJDE MED FORÆLDRENE

I det følgende kapitel analyserer vi henholdsvis plejebarnets samvær med sine forældre og plejeforældrenes samarbejde med barnets forældre. Indledningsvist undersøger vi udviklingen i besøgskontakt mellem barn og forældre, hvorefter vi fokuserer på de unges egen opfattelse af kontakten til deres forældre. Derefter ser vi nærmere på forældresamværet blandt børn og unge, som ikke længere er anbragt uden for hjemmet. Slutteligt analyserer vi henholdsvis forældrenes accept af plejefamilien som barnets bo- og anbringelsessted og plejeforældrenes samarbejde med forældrene.

TIDLIGERE OG NUVÆRENDE PLEJEBØRNS KONTAKT MED DERES FORÆLDRE

Ved den første dataindsamling i 2007 fandt vi, at en meget hyppig besøgskontakt, hvor mor og barn ses mindst en gang om ugen, var langt mere udbredt for slægtsanbragte børn og unge end for børn og unge i traditionel familiepleje, og det gjaldt både besøg i plejefamiliens hjem og besøg i morens hjem. Sammenhængen mellem hyppigheden af besøgskontakten mellem far og barn var derimod ikke entydig. Andelen af plejebørn helt uden besøgskontakt til henholdsvis mor eller far varierede ikke med plejefamilietypen. Når man ser bort fra børn, hvis forældre var

afdøde, så så en ottendedel af plejebørnene aldrig deres mødre, mens to femtedele aldrig så deres fædre (Knudsen, 2009).

I majoriteten af anbringelser er der sket ændringer i hyppigheden af plejebarnets samvær med sine forældre efter yderligere 2 års anbringelse, og dette gælder både samvær med mor og far og samvær i forældrens hjem og i plejefamiliens hjem. Ændringerne dækker både små ændringer, hvor plejebarnet eksempelvis er gået fra at have besøg af sin mor eller far eller besøge dem en gang hver 14. dag til at gøre det en gang om måneden eller omvendt, og store ændringer, hvor barnet eller den unge er gået fra en hyppig besøgskontakt til kun sjældne besøg eller omvendt. Der er enkelte eksempler på plejebørn, der er gået fra aldrig at besøge deres mor eller far til at gøre det ca. hver 14. dag, ligesom der er eksempler på plejebørn, der er gået fra at besøge eller have besøg af deres mor eller far hver uge eller 14. dag til aldrig at have det. Ingen plejebørn er derimod gået fra aldrig at have besøg af mor eller far i plejefamilien til at have det mere end en gang om måneden.

Blandt de plejebørn, der stadig er anbragt i den samme plejefamilie, finder vi ved anden dataindsamling ingen sammenhæng mellem plejefamilietyper og udviklingen i hyppigheden, hvormed barnet får besøg af sin mor i plejefamiliens hjem efter endnu 2 års anbringelse. Derimod er de slægtsanbragte børn og unge generelt begyndt at besøge deres mødre hyppigere i hendes hjem, end de gjorde 2 år tidligere, mens børn og unge, der fortsat er anbragt i traditionelle plejefamilier sjældnere besøger deres mødre i disses hjem (tabel 6.1).

TABEL 6.1

Plejebørn fordelt efter udvikling i hyppighed af besøgskontakt med deres mødre i disses hjem fra 2007 til 2009, opdelt efter plejefamilietype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Sjældnere besøg	37	51
Uændret besøghyppighed	17	28
Hyppigere besøg	47	21
Total (pct.)	30 (101)	78 (100)

Anm.: Gamma = -0,364, $p < 0,05$. Plejebørn, hvis mødre er afdøde, og plejebørn, der ikke længere bor i den samme plejefamilie som 2 år tidligere, indgår ikke.

Tabellen viser, at ca. halvdelen (51 pct.) af børn og unge anbragt i traditionel familiepleje besøger deres mor mindre hyppigt, end de gjorde 2 år tidligere. Også blandt de slægtsanbragte er hyppigheden af besøg hos

barnets mor faldet for en relativt stor andel (37 pct.) efter yderligere 2 års anbringelse, men for denne gruppe er det dog mere almindeligt, at hyppigheden af besøg hos moren er steget i løbet af undersøgelsesperioden (47 pct.).

I forhold til hyppigheden af plejebørnenes besøgskontakt med deres fædre, så finder vi både i forhold til farens besøg i plejefamilien og barnets besøg i farens hjem en tendens til, at denne oftere er steget for de slægtsanbragte børn og unge end for børn og unge anbragt i traditionelle plejefamilier.²⁰ Cirka to tredjedele af de slægtsanbragte har hyppigere besøgskontakt med deres fædre ved den anden dataindsamling end ved den første, mens det samme er tilfældet for ca. en tredjedel af de anbragte i traditionelle plejefamilier, uanset om der fokuseres på besøg i plejefamilien eller besøg i farens hjem.

Den første dataindsamling viste, at næsten 4 ud af 5 plejeforældre uanset plejefamilytypen vurderede, at det daværende omfang af samvær mellem barnet og dets forældre var passende for barnet, og de resterende plejeforældre vurderede oftere, at der var for lidt end for meget samvær (Knudsen, 2009). Hvis vi sammenholder plejeforældrenes vurdering af plejebarnets samvær med sine forældre med udviklingen i plejebarnets besøgskontakt med forældrene i løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode for de børn og unge, der fortsat er anbragt i den samme plejefamilie, så er det en tendens til udvikling i den retning, som plejeforældrene vurderede var bedst for plejebarnet. Både i forhold til besøg af og besøg hos henholdsvis barnets mor og far er der en tendens til, at de er blevet hyppigere, hvis plejeforældrene vurderede, at der var for lidt samvær, og de er blevet sjældnere, hvis plejeforældrene vurderede, at der var for meget samvær. Tendensen er dog stærkest i forhold til barnets eller den unges besøg hos sin mor, idet den kun her er statistisk signifikant (tabel 6.2).

Tabel 6.2 viser, at blandt de plejebørn, hvis plejeforældre vurderede, at plejebarnet havde for lidt samvær med sine forældre, er 33 pct. 2 år senere begyndt hyppigere at besøge deres mødre. Den tilsvarende andel blandt de plejebørn, hvis plejeforældre vurderede, at der var for meget samvær, er kun 14 pct. Modsat er 49 pct. af plejebørnene, hvis

20. Besøgskontakt med far i plejefamiliens hjem: Gamma = -0,455, $p < 0,05$, $n = 99$. Besøgskontakt med far i hans hjem: Gamma = -0,487, $p < 0,01$, $n = 99$. Plejebørn med afdøde fædre indgår ikke.

plejeforældre vurderede, at de havde for meget samvær med deres forældre, 2 år senere begyndt at besøge deres mødre mindre hyppigt. Det samme gælder kun for 8 pct. af de plejebørn, hvis plejeforældre vurderede, at de havde for lidt samvær med deres forældre. Det kan enten tolkes i retning af, at plejeforældrene faktisk kender plejebørnenes behov allerbedst, eller det kan indikere, at det er vanskeligt at få forældresamvær til at udvikle sig imod plejeforældrenes præferencer. Også i gruppen af plejebørn, hvis plejeforældre vurderede, at deres samvær med forældrene havde et passende omfang, er der dog som oftest sket ændringer i hyppigheden af barnets besøg hos sin mor. Det kan både være i retning af sjældnere og hyppigere besøg.

TABEL 6.2

Plejebørn fordelt efter udvikling i hyppighed af besøgskontakt med deres mødre i disses hjem fra 2007 til 2009, opdelt efter plejeforældrenes vurdering af omfanget af samvær i 2007. Procent.

Udvikling i hyppigheden af plejebarnets besøg hos sin mor fra 2007 til 2009	Plejeforældres vurdering af omfanget af samvær mellem plejebarnet og dets forældre i 2007		
	For lidt kontakt	Passende kontakt	For meget kontakt
Sjældnere besøg	8	53	49
Uændret besøgs-hyppighed	58	19	27
Hyppigere besøg	33	28	14
Total (pct.)	12 (99)	86 (100)	7 (100)

Anm.: Gamma = -0,381, $p < 0,05$. Plejebørn, hvis mødre er afdøde, og plejebørn, der ikke længere bor i den samme plejefamilie, som 2 år tidligere, indgår ikke.

Sammenhængen mellem plejeforældrenes vurdering af samværet og udviklingen i besøgskontakt til moren findes både i slægtspleje og traditionel familiepleje. Når analysen opdeles efter plejefamilietype, er der derimod alene sammenhæng mellem udviklingen i plejeforældrenes vurdering af samværet og udviklingen af plejebarnets besøgskontakt med sin far blandt de anbragte i traditionel familiepleje, ikke blandt de slægtsanbragte.

DE UNGES OPFATTELSE AF FORÆLDREKONTAKT OG SAMVÆR

Vi finder ingen signifikant sammenhæng mellem plejeforældrenes vurdering af, i hvilken udstrækning plejebarnet var tilfreds med kontakten til

sine forældre, og den efterfølgende udvikling i hyppigheden af dets besøgskontakt med hverken moren eller faren blandt de børn og unge, som stadig er anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere.

Vi finder heller ingen signifikant sammenhæng mellem de 15-24-åriges egen opfattelse af, om de er for lidt eller for meget sammen med deres forældre, og hvilken type plejefamilie de har været anbragt i i de sidste 2 år eller længere. De slægtsanbragte unge har til gengæld mere indflydelse på omfanget af deres forældrekontakt end unge i traditionel familiepleje. Alle unge i slægtspleje angiver, at de selv i høj eller meget høj grad er med til at bestemme, hvor tit de er sammen med deres forældre. Det samme gælder 86 pct. af de unge i traditionel familiepleje, og i denne gruppe er der 11 pct., der angiver, at de slet ikke eller kun i mindre grad selv har indflydelse på, hvor hyppigt de er sammen med forældrene (tabel 6.3).

TABEL 6.2

15-24-årige plejebørn, der har været i pleje i den samme plejefamilie i mindst 2 år, fordelt efter i hvor høj grad de selv er med til at bestemme, hvor tit de er sammen med deres forældre, opdelt efter plejefamilietype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
I høj eller meget høj grad	100	86
I nogen eller mindre grad	0	3
Slet ikke	0	11
Total (pct.)	16 (100)	36 (100)

Anm.: Baseret på de unges egne besvarelser.

Gamma = 1,000, $p < 0,05$.

På trods af at de unge i slægtspleje selv oplever, at de har større indflydelse på omfanget af deres samvær med forældrene, og på trods af at de i samme grad som unge i traditionel familiepleje fandt, at forældresamværet havde et passende omfang eller var for lidt eller for meget, er de unge i slægtspleje generelt lidt mindre tilfredse med kontakten til deres forældre. Sammenhængen er dog kun signifikant på 0,1-niveau. Overordnet set er de fleste unge i familiepleje godt tilfredse med kontakten til deres forældre, da 69 pct. af 15-24-årige i slægtspleje og 89 pct. af 15-24-årige i traditionel familiepleje har angivet, at de er tilfredse 'i meget høj grad' eller i 'høj grad'.

BØRN OG UNGE, DER IKKE LÆNGERE ER ANBRAGT

Kun otte børn og unge i undersøgelsen bor hos en af eller begge deres forældre ved anden dataindsamling. Disse var generelt ikke kendetegnet ved en hyppigere besøgskontakt med en eller begge forældre ved første dataindsamling sammenlignet med andre plejebørn. Enkelte af de tidligere plejebørn, der i dag bor sammen med en af deres forældre eller dem begge to, havde slet ingen eller kun meget sjældent besøgskontakt med forældrene 2 år tidligere.

Blandt de relativt få 15-24-årige plejebørn, der er flyttet hjemmefra ved anden dataindsamling, angiver de unge, som var i slægtspleje 2 år tidligere, generelt, at de hyppigere både besøger og har besøg af deres mødre, og at de hyppigere besøger deres fædre, end det er tilfældet for unge, der har været anbragt i traditionel familiepleje.²¹ Den øgede forældrekontakt efter anbringelsen er et positivt karakteristika ved slægtsanbringelserne, da tidligere undersøgelser netop har peget på, at unge står meget alene med tynde netværk, når de skal i gang med voksenlivet og stå på egne ben efter et anbringelsesforløb (Biehal & Wade, 1996).

Blandt de unge, som er flyttet hjemmefra efter at have været i traditionel familiepleje ved første dataindsamling, synes kontakt til henholdsvis forældre og tidligere plejeforældre at erstatte hinanden. Der er således negative sammenhænge mellem hyppigheden af den unges kontakt til sine tidligere plejeforældre og kontakten til henholdsvis moren og faren, en sammenhæng, der ikke ses blandt de tidligere slægtsanbragte. Resultatet er dog baseret på meget få observationer (n = 16-19), hvorfor vi ikke med sikkerhed kan fastslå, at der er tale om en generel tendens.

FORÆLDRENES ACCEPT AF PLEJEFAMILIEN SOM ANBRINGELSESSTED

Analyserne efter den første dataindsamling viste, at ca. 60 pct. af plejeforældrene uanset plejefamilytype forventede, at henholdsvis mødrene og fædrene fuldt ud accepterede plejefamilien som bo- og anbringelsessted for barnet eller den unge. Ringe eller helt fraværende accept fore-

21. Besøg af mor: Gamma = -0,474, $p < 0,1$, n = 28. Besøg hos mor: Gamma = -0,410, $p < 0,1$, n = 29. Besøg hos far: Gamma = -0,484, $p < 0,1$, n = 26. Plejebørn med henholdsvis afdøde mødre eller fædre indgår ikke.

kom derimod en smule hyppigere ved anbringelse i en traditionel plejefamilie end i en slægtsplejefamilie (Knudsen, 2009).

Der er ingen sammenhæng mellem plejeforældrenes vurdering af hverken plejebarnets mors eller fars accept af anbringelsesstedet, og om barnet eller den unge fortsat er anbragt i den samme plejefamilie 2 år senere.

Fokuserer vi på udviklingen i forældrenes accept af anbringelsesstedet i løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode, som plejeforældrene vurderer den, finder vi en tendens til, at accepten af anbringelsesstedet oftere er reduceret blandt mødre til børn og unge anbragt i slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje. Sammenhængen er illustreret i tabel 6.4.

TABEL 6.3

Plejebørn fordelt efter udvikling i deres mødres accept af plejefamilien som deres bo- og anbringelsessted fra 2007 til 2009, opdelt efter plejefamilietype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Reduceret accept	33	7
Uændret accept	53	75
Øget accept	13	18
Total (pct.)	30 (99)	73 (100)

Anm.: Baseret på plejeforældrenes svar. Kun plejebørn, der fortsat efter de 2 år er anbragt i den samme plejefamilie, indgår. Plejebørn, hvis mødre er afdøde, indgår ikke.
Gamma = 0,470, $p < 0,05$.

Tabellen viser, at tre fjerdedele af de traditionelle plejeforældre ikke har ændret deres vurdering af mødrenes accept af anbringelsesstedet mellem de to dataindsamlinger, mens det samme er tilfældet for ca. halvdelen af slægtsplejeforældrene. Slægtsplejeforældrene vurderer til gengæld markant hyppigere end de traditionelle plejeforældre, at plejebarnets mor i mindre grad accepterer plejefamilien som barnets eller den unges bo- og anbringelsessted ved den anden dataindsamling end ved den første 2 år tidligere. Mødre til plejebørn i traditionel familiepleje har ifølge plejeforældrene hyppigere øget end reduceret deres grad af accept af anbringelsesstedet i løbet af yderligere 2 års anbringelse, mens det modsatte er tilfældet for mødre til børn og unge i slægtspleje. Vi kan ikke fastslå, hvorfor en tredjedel af mødre til børn og unge i slægtspleje ifølge plejeforældrene har mindre accept af plejefamilien end 2 år tidligere.

En del af forklaringen kan imidlertid ligge i, at forholdsvis mange af de slægtsanbragte børn allerede forud for anbringelsen havde boet hos plejefamilien i perioder (Knudsen, 2009). Det er hermed sandsynligt, at en del af mødrene til slægtsanbragte børn har haft en forventning om, at anbringelsen skulle være en midlertidig og relativt kortvarig foranstaltning, og de bliver skuffede, når det viser sig ikke at være tilfældet. En anden forklaring på, at slægtsanbringelser udvikler sig til at blive mere konfliktfyldte over tid, kan være, at barnet gradvist knytter sig mere og mere til slægtsplejeforældrene, hvilket sætter dets relation til moren i perspektiv, og gør det uklart, hvad der er den primære relation. Ligeledes kan det være et udtryk for, at slægtsplejeforældrene over tid sætter flere grænser for moren fx i forhold til kontakt med barnet. Den negative udvikling i mødrenes accept af slægtsplejefamilierne fremhæver, at der er et kontinuerligt behov for samarbejdssamtaler og lignende.

En tilsvarende sammenhæng mellem plejefamilietype og udviklingen i fædrenes accept af anbringelsesstedet findes ikke. Uanset plejefamilietype har hovedparten af fædrene ifølge barnets eller den unges plejeforældre den samme grad af accept over for plejefamilien som 2 år tidligere, og hvis farens accept er ændret, er den oftere forøget frem for reduceret. Ændringer i forældrenes accept dækker her både større og mindre ændringer. Der er dog ingen hverken mødre eller fædre, der ifølge plejeforældrene er gået fra fuldt ud at acceptere plejefamilien som bo- og anbringelsessted for plejebarnet til slet ikke at acceptere plejefamilien eller omvendt.

Ligesom plejeforældrene vurderer heller ikke de anbragte 15-24-årige selv deres mødres accept af plejefamilien som anbringelsessted forskelligt, afhængigt af om der er tale om slægtspleje eller traditionel familiepleje. Generelt vurderer de anbragte unge dog mødrenes accept af anbringelsesstedet mere positivt end plejeforældrene. Hele 83 pct. af de unge i undersøgelsen vurderer således, at deres mødre har fuld accept af den plejefamilie, hvor de har været anbragt i mindst 2 år, som anbringelsessted. Ingen af de unge, der fortsat er anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere, vurderer, at deres mor slet ingen accept har af plejefamilien som deres anbringelsessted, og seks pct. vurderer, at moren kun har en ringe accept. De resterende 11 pct. vurderer, at mødrene har delvis eller stor accept af anbringelsesstedet.

De 15-24-åriges vurdering af deres fædres accept af plejefamilien som anbringelsessted er derimod stærkt afhængig af, hvilken type pleje-

familie, den unge har været anbragt i de sidste 2 år eller mere. Mens stort set alle (95 pct.) unge anbragt i traditionel familiepleje vurderer, at deres far fuldt ud accepterer anbringelsesstedet, så er det samme kun tilfældet for under halvdelen (45 pct.) af de slægtsanbragte unge (tabel 6.5).

TABEL 6.4

15-24-årige plejebørn, fordelt efter deres vurdering af deres fædres accept af plejefamilie, hvor de var anbragt i mindst 2 år, som anbringelsessted, opdelt efter plejefamilietype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Fuld accept	45	95
Stor accept	27	0
Delvis accept	9	0
Ringe accept	18	5
Slet ingen accept	0	0
Total (pct.)	11 (99)	20 (100)

Anm.: Plejebørn, hvis fædre er afdøde eller ukendte, indgår ikke.
Gamma = -0,854, $p < 0,01$.

De unge i traditionel familiepleje vurderer således deres fædres accept af anbringelsesstedet mere positivt end deres plejeforældre, mens unge i slægtspleje generelt vurderer deres fædres accept af anbringelsesstedet mere negativt end slægtsplejeforældrene.

SAMARBEJDET MELLEML PLEJEFORÆLDRE OG FORÆLDRE

Vores analyser af spørgeskemadata indsamlet i 2007 viste, at slægtsplejeforældre generelt opfattede deres samarbejde med barnets forældre lidt dårligere, end de traditionelle plejeforældre gjorde. Når vi undersøger udviklingen i plejeforældrenes opfattelse af deres samarbejde med forældrene til de plejebørn, som de fortsat har i pleje 2 år senere, så finder vi ingen entydig sammenhæng mellem plejefamilietypen, og om plejeforældrene oplever samarbejdet som forbedret, uændret eller forværret. Dette uanset om vi fokuserer på den forælder, hvor samarbejdet fungerer bedst i 2009, eller den forælder, hvor det fungerer dårligst.²²

22. Vi sondrede ved dataindsamlingen i 2007 ikke mellem samarbejdet med henholdsvis moren og faren, hvilket vi har valgt at gøre ved den senere dataindsamling.

I de traditionelle plejefamilier er der sammenhæng mellem plejeforældrenes vurdering af deres samarbejde med barnets eller den unges forældre ved den første dataindsamling, og hvorvidt han/hun fortsat er anbragt i den samme plejefamilie 2 år senere. Desto bedre plejeforældre betegnede deres samarbejde med barnets eller den unges forældre, desto større er sandsynligheden for, at han/hun fortsat er anbragt i den samme plejefamilie 2 år senere (tabel 6.6).

TABEL 6.5

Tidligere eller nuværende plejebørn i traditionelle plejefamilier, fordelt efter om de fortsat er anbragt hos den samme plejefamilie som 2 år tidligere, opdelt efter plejeforældrenes opfattelse af deres samarbejde med barnets/den unges forældre 2 år tidligere. Procent.

	Fortsat anbragt i den samme plejefamilie	Ikke længere anbragt i den samme plejefamilie	Total (pct.)
Virkelig godt	85	15	41 (100)
Godt	83	17	41 (100)
Nogenlunde	50	50	24 (100)
Mindre godt	67	33	3 (100)
Dårligt	50	50	6 (100)
Ingen forældrekontakt	45	55	11 (100)

Anm.: Plejebørn, hvor begge forældre er afdøde, indgår ikke.

Gamma = 0,504, $p < 0,001$ (hvis plejebørn uden forældrekontakt ikke inkluderes fås: Gamma = 0,484, $p < 0,01$, $n = 115$).

Blandt børn og unge i slægtspleje findes der ingen tilsvarende signifikant sammenhæng mellem plejeforældrenes oplevelse af deres samarbejde med barnets forældre og sandsynligheden for, at barnet fortsat er anbragt i den samme plejefamilie 2 år senere. Et dårligt forældresamarbejde synes altså ikke at øge sandsynligheden for, at slægtsanbringelser ophører.

Blandt de 15-24-årige, som fortsat er anbragt i den samme plejefamilie som 2 år tidligere, angiver ca. 30 pct. uanset plejefamilietypen, at de ikke har kontakt med deres fædre (i en del tilfælde, fordi de er døde). Når vi ser bort fra denne gruppe, finder vi på trods af et begrænset datagrundlag en relativt stærk tendens til, at unge i slægtspleje opfatter samarbejdet mellem deres plejeforældre og deres far signifikant dårligere end unge anbragt i traditionel familiepleje (tabel 6.7).

TABEL 6.6

15-24-årige plejebørn fordelt efter deres vurdering af samarbejdet mellem deres far og plejefamilien, hvor de har været anbragt i mindst 2 år, opdelt efter plejefamilietype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Virkelig godt	11	48
Godt	44	29
Nogenlunde	11	14
Mindre godt	22	10
Dårligt	11	0
Total (pct.)	9 (99)	21 (101)

Anm.: Unge uden kontakt til deres fædre indgår ikke.

Gamma = -0,554, $p < 0,05$.

Ingen af de 15-24-årige unge, der fortsat er anbragt i slægtspleje, angiver, at de ikke har kontakt til deres mor, eller at hun er død, mens det gælder 20 pct. af de unge i traditionel familiepleje. De unge i familiepleje, som har kontakt til deres mor, oplever ikke samarbejdet mellem moren og plejefamilien forskelligt, afhængigt af hvilken type plejefamilie de er anbragt hos.

OPSAMLING

Hypigheden af *besøgskontakt med henholdsvis moren og faren* er oftere ændret end uændret i løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode. Der er en tendens til, at børn og unge anbragt i slægtspleje oftere besøger både deres mødre og fædre i disses hjem, og de får oftere besøg af deres fædre i plejefamiliens hjem end 2 år tidligere sammenlignet med børn og unge anbragt i traditionel familiepleje. Både for slægtsanbringelser og traditionelle familieplejeanbringelser viser det sig, at hypigheden af plejebarnets samvær med sin mor i hendes hjem har ændret sig i den retning, som plejeforældrene vurderede var passende for barnet/den unge ved den første dataindsamling. Hvis plejeforældrene vurderede, at der generelt var for lidt samvær mellem plejebarnet og forældrene, er der tendens til, at plejebarnet har øget frekvensen af besøg hos sin mor 2 år senere. Tilsvarende er der tendens til en reduceret besøgsfrekvens, hvis plejeforældrene vurderede, at der var for meget samvær.

Alle unge i slægtspleje oplever, at de selv i høj eller meget høj grad er *med til at bestemme, hvor ofte de er sammen med deres forældre*, mens en

mindre del af unge i traditionel familiepleje føler, at dette i større eller mindre grad er ude af deres hænder. De to grupper af unge adskiller sig dog ikke med hensyn til deres vurdering af, om omfanget af deres forældresamvær er passende, for lidt eller for meget. Grundlæggende er de fleste unge i familiepleje godt tilfredse med kontakten til deres forældre, om end der er lidt mere utilfredshed blandt de unge i traditionel familiepleje end blandt de slægtsanbragte.

Blandt de tidligere plejebørn, der er flyttet hjemmefra, besøger de unge, der har været i slægtspleje, oftere henholdsvis deres mødre og deres fædre, ligesom de oftere får besøg af deres mødre, sammenlignet med unge, der har været i traditionel familiepleje.

Ved den første dataindsamling fandt vi ingen sammenhæng mellem plejefamilytypen og plejeforældrenes vurdering af henholdsvis mødrenes og fædrenes accept af plejefamilien som barnets bo- og anbringelsessted. I løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode er der imidlertid en tendens til, at *plejeforældrenes vurdering af mødrenes accept oftere er reduceret i slægtsplejefamilierne* end i de traditionelle plejefamilier. De unge selv vurderer generelt i højere grad, at deres mødre accepterer anbringelsesstedet, end plejeforældrene vurderer, og de unges vurdering af morens accept varierer ikke med plejefamilytypen. Under halvdelen af unge i slægtspleje vurderer derimod, at deres fædre accepterer plejefamilien fuldt ud som deres bo- og anbringelsessted, mens stort set alle unge i traditionel familiepleje mener, deres far har fuld accept af plejefamilien.

Overordnet set angav slægtsplejeforældrene, at deres *samarbejde med barnets forældre* var lidt dårligere ved første dataindsamling, end de traditionelle plejeforældre gjorde. Efterfølgende er der ingen entydig sammenhæng mellem plejefamilytypen, og om samarbejdet er forbedret, uændret eller forværret i de plejefamilier, hvor barnet stadig er anbragt 2 år senere. Unge i slægtspleje oplever samarbejdet mellem plejeforældrene og deres fædre signifikant ringere end unge i traditionel familiepleje, mens der ikke er sammenhæng mellem plejefamilytypen og den unges oplevelse af samarbejdet mellem plejeforældrene og deres mødre.

Hvorvidt plejebarnet stadig er anbragt i den samme plejefamilie efter yderligere 2 års anbringelse, afhænger ikke af henholdsvis morens eller farens accept af anbringelsesstedet, som plejeforældrene vurderede den. Derimod er der i de traditionelle plejefamilier en tendens til, at jo ringere plejeforældrene vurderede deres samarbejde med barnets foræl-

dre, desto oftere er anbringelsen ophørt 2 år senere – en sammenhæng, som ikke ses ved slægtspleje.

PLEJEBØRNENES HELBRED, PSYKOSOCIALE PROBLEMER, KAMMERATSKABER OG RISIKOADFÆRD

I det følgende kapitel gennemgår vi, hvordan plejebørnenes generelle helbredstilstand har udviklet sig siden første dataindsamling, og hvordan de unge selv vurderer den. Vi undersøger, hvordan de anbragte børns daglige udfordringer i form af psykiske og sociale problemer har udviklet sig, og om der er sammenhæng mellem plejebarnets niveau af psykiske og sociale problemer, og hvorvidt det fortsat er anbragt i den samme plejefamilie 2 år senere. Derefter belyser vi plejebørnenes kammeratskaber og deres eventuelle uheldige netværk af kammerater med misbrugs- og kriminalitetsproblemer. Slutteligt undersøger vi forekomsten af kriminalitet og misbrug blandt de unge. Alle analyser gennemføres med fokus på forskelle mellem slægtspleje og traditionel familiepleje.

PLEJEBØRNENES GENERELLE HELBRED

Ved den første indsamling af spørgeskemaoplysninger beskrev den alt-dominerende del af plejeforældrene deres plejebørns generelle helbred som 'godt' til 'usædvanlig godt'. Kun 7 pct. af slægtsplejeforældrene og 6 pct. af de traditionelle plejeforældre mente, at deres plejebarn alt i alt havde et 'jævnt' eller 'dårligt' helbred sammenlignet med jævnaldrene børn/unge (Knudsen, 2009). Størstedelen (86 pct.) af plejeforældrene eller de voksne, som plejebarnet nu bor sammen med eller sidst har boet

sammen med, har 2 år senere vurderet plejebarnets helbred fuldstændig på samme niveau, som de gjorde 2 år tidligere, eller med kun små ændringer.²³ I de tilfælde, hvor vurderingen af den unges helbred er ændret væsentligt, er det som oftest blevet forringet (12 pct.) snarere end forbedret (2 pct.). Denne udvikling er dog ikke nødvendigvis specifik for plejebørn, da en større dansk undersøgelse har påvist, at der blandt danske børn og unge i almindelighed er en tendens til, at andelen med forskellige helbredsproblemer stiger op gennem ungdommen (Ottosen m.fl., 2010). Der er ingen sammenhæng mellem plejefamilietyper, og om barnets/den unges helbred har ændret sig i positiv eller negativ retning. Om end kun halvt så stor en andel af de 15-24-årige, der er eller har været i slægtspleje som i traditionel familiepleje (10 pct. vs. 20 pct.), alt i alt beskriver deres eget helbred som 'jævnt' eller 'dårligt', er der heller ikke signifikant sammenhæng mellem de unges plejefamilietype og deres egen helbredsbedømmelse.

Enkelte børn og unge har fået konstateret nye langvarige sygdomme eller handicap af læger eller psykologer mellem de to dataindsamlinger; særligt andelen med DAMP/ADHD er vokset. Der er dog ikke tale om signifikante stigninger, og nye diagnoser ses både blandt børn og unge, der eller har været i slægtspleje og i traditionel familiepleje.

PSYKISKE OG SOCIALE PROBLEMER

Vi har ved begge dataindsamlinger benyttet det internationalt validerede screeningsredskab *The Strengths and Difficulties Questionnaire* (SDQ) (Goodman, 1997). På baggrund af 20 spørgsmål om, i hvor høj grad forskellige udsagn om hverdagssituationer passer på barnet, indplaceres barnets niveau af psykosociale problemer som enten inden for normalområdet, i grænseområdet eller uden for normalområdet. I beregningen af SDQ-scoren indgår emotionelle problemer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet og kammeratskabsproblemer, mens en underskala vedrørende

23. Med små ændringer i vurderingen af plejebørnenes helbred menes, at vurderingen af barnets eller den unges helbred sammenlignet med jævnaldrenes helbred er gået fra 'usædvanlig godt' til 'meget godt', fra 'meget godt' til 'godt', fra 'godt' til 'jævnt', fra 'jævnt' til 'dårligt' eller omvendt mellem de to dataindsamlinger.

prosocial adfærd ikke indgår i selve skalaen. Skalaen kan anvendes til børn i alderen 4-16 år.

Ved den første dataindsamling fandt vi en stærkt signifikant sammenhæng mellem plejefamilytype og de 4-16-årige plejebørns niveau af psykosociale problemer. Slægtsanbragte børn befandt sig oftest inden for normalområdet (70 pct.), mens lige så mange plejebørn i traditionelle plejefamilier havde psykosociale problemer helt uden for normalområdet (43 pct.) som inden for normalområdet (44 pct.) (Knudsen, 2009).

På baggrund af plejeforældrenes svar på de 20 spørgsmål, der ligger til grund for SDQ-scoren, opnår 66 pct. af plejebørnene, der ved den anden dataindsamling endnu var under 17 år, den samme SDQ-score som 2 år tidligere. 12 pct. opnår en SDQ-score, der angiver, at de har flere psykosociale problemer i hverdagen end 2 år tidligere, og 22 pct. opnår en SDQ-score, som angiver, at de har færre psykosociale problemer end 2 år tidligere. Plejebørnenes niveau af psykosociale problemer har altså været relativt stabilt over den 2-årige undersøgelsesperiode, men hvis der er sket ændringer, er det dobbelt så hyppigt forbedringer som forværringer. Dette mønster adskiller sig ikke for børn og unge i slægtspleje og traditionel familiepleje.

Blandt de plejebørn, der ved første dataindsamling var 4-16 år og anbragt i traditionel familiepleje, er der tendens til, at plejebørn med højere niveauer af psykiske og sociale problemer i dagligdagen sjældnere fortsat er anbragt i den samme plejefamilie 2 år senere (tabel 7.1).

TABEL 7.1

6-18-årige plejebørn, fordelt efter om de fortsat er anbragt hos den samme traditionelle plejefamilie som 2 år tidligere, opdelt efter deres niveau af psykosociale problemer 2 år tidligere.¹ Procent.

	Normal- området	Grænse- området	Uden for normalområdet
Fortsat anbragt i den samme plejefamilie	93	86	78
Ikke længere anbragt i den samme plejefamilie	7	14	22
Total (pct.)	45 (100)	14 (100)	41 (100)

Anm.: Gamma = 0,488, $p < 0,05$.

1. Niveaue af psykosociale problemer er beregnet ud fra plejebarnets score på SDQ-skalaen på baggrund af plejeforældrenes spørgeskemabesvarelse 2 år tidligere.

De plejebørn, som 2 år senere ikke er anbragt i den samme traditionelle plejefamilie, er som oftest anbragt på et nyt anbringelsessted, hvis de havde en SDQ-score i grænseområdet eller uden for normalområdet, mens de som oftest ikke længere er anbragt uden for hjemmet, hvis de havde en SDQ-score i normalområdet. Blandt de slægtsanbragte børn og unge finder vi ingen signifikant sammenhæng mellem deres niveau af psykosociale problemer, og hvorvidt de 2 år senere er anbragt i den samme slægtsplejefamilie.

PLEJEBØRNENES KAMMERATSKABER

Plejeforældrene angav ved den første dataindsamling, at 80 pct. af plejebørnene i slægtspleje og 75 pct. af plejebørnene i traditionel familiepleje havde mindst én god ven, som de var særligt knyttet til og sammen med (Knudsen, 2009). Lidt flere plejebørn fra både slægtsplejefamilier og traditionelle plejefamilier har fået en sådan ven i løbet af undersøgelsesperioden (14 pct.), end andelen, der har mistet deres særlige ven (7 pct.). Der er hermed tale om en svag positiv udvikling, idet et netværk kan udgøre en beskyttelsesfaktor for udsatte børn og unge (Werner & Smith, 2001).

De 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn fra både slægtsplejefamilier og traditionelle plejefamilier mener kun sjældent selv, at de ikke har mindst én god ven, som de er særligt knyttet til og sammen med, da det kun er tilfældet for 6 pct.

Kammeratskaber er imidlertid ikke altid entydigt positive, hvis kammeraterne har problemer med kriminalitet, rusmidler, vold osv. Her viser vores analyser, at de 15-24-årige, der er eller har været i traditionel familiepleje, oftere har et uheldigt netværk sammenlignet med jævnaldrende unge, der er eller har været i slægtspleje. Dobbelt så mange tidligere eller nuværende plejebørn fra traditionelle plejefamilier (31 pct.) som tidligere eller nuværende slægtsanbragte (16 pct.) har angivet, at de i 'nogen', 'stor' eller 'meget stor' udstrækning omgås kammerater, der har problemer med kriminalitet, alkohol, hash, vold etc.²⁴ Plejeforældrene vurderer umiddelbart, at de 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn mindre hyppigt omgås kammerater med risikoadfærd. Ved anden

24. $P = 0,087$, $n = 122$ (tosidet Fisher's exact test).

dataindsamling vurderer de således, at 12 pct. af de 15-24-årige tidligere eller nuværende slægtsanbragte og 21 pct. af de 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn i traditionelle plejefamilier omgås et sådan uheldigt netværk (forskellen er ikke signifikant). Det kan afspejle, at plejeforældrene ikke ved, hvad deres tidligere eller nuværende plejebørn foretager sig, og hvem de er sammen med. Her må man dog holde sig for øje, at der indgår plejeforældre, hvis plejebørn ikke har deltaget i undersøgelsen, og unge, hvis plejeforældre ikke indgår i undersøgelsen. Plejeforældre og unge svarer altså ikke vedrørende nøjagtigt de samme unge.

KRIMINALITET OG MISBRUG

Ved den første dataindsamling havde vi kun plejeforældrenes angivelse af plejebarnets erfaringer med kriminalitet og rusmidler, hvilket giver grund til at forvente, at det faktiske omfang er underestimeret, da plejeforældrene – som andre forældre – næppe kender til alt, hvad plejebørnene foretager sig. Vi fandt, at de daværende 13-23-årige plejebørn i traditionelle plejefamilier signifikant oftere end unge i slægtspleje havde begået tyveri og hærværk. Med hensyn til, om den unge havde begået kriminalitet inden for det sidste år viste forskellen mellem plejefamilietyperne, sig dog kun at gælde for unge, der ikke tidligere havde været anbragt på døgninstitution eller opholdssted (Knudsen, 2009).

TABEL 7.2

Andelen af 15-24-årige tidligere og nuværende plejebørn, fordelt efter om de har begået kriminalitet inden for det sidste år, opdelt efter plejefamilietype. Særskilt efter kriminalitetstype. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Tyveri af personlig ejendom	4	10
Butikstyveri	0	7 (*)
Indbrud	0	3
Hærværk	0	7 (*)
Slagsmål	14	15
Total	51	72-73

Anm.: (*) $p < 0,1$ (tosidet Fisher's exact test).

Ved den anden dataindsamling 2 år senere har vi spurgt de 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn, om de har begået en række forskelli-

ge typer af kriminalitet inden for det sidste år. Som det fremgår af tabel 7.2, har de slægtsanbragte unge, der har besvaret spørgeskemaet, generelt begået meget lidt kriminalitet inden for det sidste år, bortset fra de 14 pct., der har været i slagsmål, og de 4 pct., der har begået tyveri.

Blandt de unge, der er eller har været i traditionel familiepleje, har flere i løbet af det sidste år haft erfaringer med forskellige typer af kriminalitet, om end forskellene kun er tilnærmelsesvist signifikante med hensyn til butikstyveri og hærværk. Selvom de unge tidligere eller nuværende plejebørn fra traditionelle plejefamilier oftere end de tidligere eller nuværende slægtsanbragte har angivet, at de har begået kriminalitet inden for det sidste år, så er der ikke signifikant forskel på andelen, der har været i kontakt med politiet angående en lovovertrædelse inden for det sidste år. Det er tilfældet for 10 pct. af de slægtsanbragte unge og 14 pct. af de unge fra de traditionelle plejefamilier. De kan dog også have været i kontakt med politiet, fordi de har været ofre for en forbrydelse.

Hvis traditionelle plejeforældre 2 år tidligere vurderede, at deres plejebarn i 'nogen', 'stor' eller 'meget stor' udstrækning omgik kammerater, der udgjorde en særlig risiko pga. (begyndende) kriminalitet, alkohol, hash, manglende voksenkontakt, vold, etc., så har de 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn med stor sandsynlighed begået en form for kriminalitet 2 år efter. Således har 57 pct. af de unge, der var anbragt i traditionelle plejefamilier, hvor plejeforældrene ved første dataindsamling angav, at den unge omgik sådanne kammerater, ifølge eget udsagn begået en form for kriminalitet inden for det sidste år op til anden dataindsamling. Blandt unge fra traditionelle plejefamilier, hvis plejeforældre vurderede, at de kun i lille udstrækning eller slet ikke omgik sådanne kammerater, har 18 pct. ifølge eget udsagn begået noget kriminelt inden for den samme periode. Forskellen er stærkt signifikant. Det er ikke muligt at afgøre, om den samme sammenhæng findes blandt de unge, der er eller har været i slægtspleje, da næsten ingen slægtsplejeforældre ved første dataindsamling vurderede, at den unge omgik kammerater med risikoadfærd.

Vi finder ingen sammenhæng mellem plejefamilytypen, og om der er sket ændringer i, om den unge ifølge plejeforældrene har begået kriminalitet i året op til de to dataindsamlinger eller ej. Udviklingen i de unges kriminalitet – hvad end den er ophørt eller opstået i den 2-årige undersøgelsesperiode – afhænger altså ikke af plejefamilytypen.

Ingen unge og kun én plejeforælder i undersøgelsen angiver, at et tidligere eller nuværende plejebarn aktuelt har et misbrug. Der er heller ingen – hverken unge eller plejeforældre – der angiver, at den unge har et dagligt forbrug/misbrug af hverken alkohol, hash/pot, narkotika/euforiserende stoffer eller af at sniffe lightergas/lim. Et forbrug af hash/pot forekommer i enkeltstående tilfælde hver uge, og en mindre del af de unge drikker alkohol hver uge, mens en så hyppig anvendelse ikke optræder for andre rusmidler. Ifølge de unges egne besvarelser ryger 2 pct. af de 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn hash/pot hver uge, og 17 pct. drikker alkohol hver uge. Fokuserer vi på anvendelsen af rusmidlerne hash/pot, narkotika/euforiserende stoffer og snifning af lightergas/lim, finder vi, at 13 pct. af de 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn i undersøgelsen ifølge deres egne angivelser har prøvet mindst et af disse stoffer mere end en eller to gange. Andelen varierer ikke afhængigt af, hvilken type plejefamilie den unge er eller har været anbragt i.

OPSAMLING

De fleste plejeforældre vurderer ligesom 2 år tidligere, at plejebarnet har et godt til usædvanlig godt *helbred*. Hvis der er sket væsentlige ændringer af deres vurdering af plejebarnets helbred mellem de to dataindsamlinger, er det dog som oftest i retning af et ringere snarere end et bedre helbred. Dette gælder uanset plejefamilietypen. De 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn selv vurderer heller ikke deres helbred forskelligt afhængigt af, om de har været i slægtspleje eller traditionel familiepleje.

Den første dataindsamling viste, at plejebørn i traditionelle plejefamilier oftere havde *psykiske og sociale problemer* uden for normalområdet. To tredjedele af plejebørnene har efter 2 år fortsat psykiske og sociale problemer på samme niveau som ved den første dataindsamling. For både anbragte i slægtspleje og traditionel familiepleje er ændringer i niveauet af psykiske og sociale problemer over den 2-årige undersøgelsesperiode dobbelt så hyppigt en positiv udvikling i retning af færre problemer frem for en negativ udvikling i retning af flere problemer, hvilket er et meget opløftende resultat. Desto højere et niveau af psykosociale problemer plejebarnet havde i udgangspunktet, desto hyppigere er anbringelser i traditionel familiepleje ophørt i løbet af undersøgelsesperioden. En sådan sammenhæng finder vi ikke blandt plejebørn i slægtspleje.

Da plejebørn med psykosociale problemer uden for normalområdet, hvis anbringelse i traditionel familiepleje er ophørt, almindeligvis efterfølgende er blevet anbragt på et andet anbringelsessted, tyder det på, at disse plejefamilier ikke har kunnet opfylde plejebarnets behov eller magte at have plejebarnet boende.

Stort set alle 15-24-årige plejebørn angiver, at de har én eller flere *gode venner*, som de er særligt knyttet til. Plejeforældrene til plejebørn ned til 7 år deler som hovedregel denne opfattelse, om end andelen, der ikke mener, at deres plejebarn har mindst én god ven, er lidt lavere. Plejeforældrene mener dog, at lidt flere plejebørn har fået mindst én god ven sammenlignet med situationen 2 år tidligere.

Kammeratskaber kan imidlertid også have en negativ betydning for plejebarnets udvikling, og her synes plejebørnene i traditionel familiepleje at være mest udsatte. Dobbelt så mange 15-24-årige tidligere eller nuværende anbragte i traditionel familiepleje sammenlignet med slægtspleje har således angivet, at de *omgås kammerater med problemer med kriminalitet, rusmidler, vold osv.* Plejeforældrene mener også, at de unge i traditionel familiepleje oftere end unge i slægtspleje har et uheldigt netværk, om end de mener, at de unge plejebørn generelt omgås kammerater med risikoadfærd i ringere grad, end de unge selv angiver. Blandt de unge i traditionel familiepleje, hvis plejeforældre ved første dataindsamling vurderede, at de havde kammerater med (begyndende) problemer med kriminalitet og anden risikoadfærd, har over halvdelen begået *kriminalitet* i året op til den anden dataindsamling. Da meget få slægtsplejeforældre vurderede, at deres plejebarn havde et sådan uheldigt netværk ved første dataindsamling, kan vi ikke analysere, om sammenhængen også gælder denne gruppe plejebørn. Der er ingen sammenhæng mellem plejeforældrenes opfattelse af udviklingen i de unges kriminalitet over den 2-årige undersøgelsesperiode og plejefamilietypen. Ingen unge, der har været i slægtspleje, angiver, at de har begået butikstyveri, indbrud eller hærværk inden for det sidste år, men særligt butikstyveri og hærværk optræder hyppigere i besvareelserne fra de unge, der har været i traditionel familiepleje.

Generelt er der en relativt begrænset anvendelse af *rusmidler* blandt de unge i undersøgelsen, uanset om de er eller har været i henholdsvis slægtspleje eller traditionel familiepleje.

PLEJEBØRNENES SKOLEGANG, UDDANNELSE OG BESKÆFTIGELSE

I dette kapitel gennemgår vi udviklingen i de undervisningstilbud, som plejebørn, der ved begge dataindsamlinger var i skolealderen, har modtaget. Vi undersøger ligeledes udviklingen i denne gruppe i forhold til, hvordan plejeførældrene vurderer plejebørnenes faglige skolepræstationer. Vi følger desuden op på den divergens i data fra den første dataindsamling mellem slægtsplejeførældre og traditionelle plejeførældres vurdering af plejebørnenes mulighed for at gennemføre folkeskolens afgangseksamen, ligesom vi ser på de faktiske uddannelsesmønstre for plejebørn, der er ældre end skolealderen (Knudsen, 2009). Endelig studerer vi forskelle i den aktuelle beskæftigelse for plejebørn ældre end skolealderen, der 2 år tidligere var anbragt i henholdsvis slægtspleje eller traditionel familiepleje.

PLEJEBØRNENES SKOLEUDDANNELSE

Blandt de plejebørn, der var i skolealderen ved den første dataindsamling i 2007, fandt vi, at signifikant flere af de slægtsanbragte gik i normalklasser i folkeskolen, friskoler eller privatskoler sammenlignet med plejebørn i traditionelle plejefamilier (71 pct. vs. 59 pct.). Til gengæld gik plejebørnene i de traditionelle plejefamilier signifikant oftere i specialklasser i folkeskolen eller på specialskoler (27 pct. vs. 15 pct.). Andelen af de to

grupper plejebørn, der gik i normalklasser, men med særlig støtte i visse fag eller perioder, var nogenlunde identisk (5-6 pct.), og det samme gjaldt andelen, der modtog et andet undervisningstilbud (8-9 pct.) (Knudsen, 2009). Blandt de plejebørn, der fortsat er i skolealderen ved den anden dataindsamling, går 71 pct. af dem, der 2 år tidligere gik i normalklasser uden særlig støtte, fortsat i normalklasser uden særlig støtte. De resterende elever i normalklasser har 2 år senere nogenlunde lige ofte fået særlig støtte i visse fag/perioder inden for normalklassen, er begyndt i specialklasse/specialscole eller modtager et andet undervisningstilbud som fx intern skole på en døgninstitution. Dette gør sig gældende, uanset om der er tale om børn og unge, som var i slægtspleje eller traditionel familiepleje. Plejebørn, der modtog særlig støtte i visse fag/perioder eller gik i specialklasser/på specialskoler, gør det som oftest også 2 år senere, men der er eksempler på, at disse plejebørn er blevet integreret i normalklasserne i løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode.

Et af resultaterne af den første deskriptive analyse efter den første dataindsamling var, at slægtsplejeforældre vurderede, at deres plejebørn alt i alt klarede sig signifikant bedre fagligt i skolen, end de traditionelle plejeforældre vurderede med hensyn til deres plejebørn. Ifølge plejeforældrene klarede 59 pct. af de slægtsanbragte børn sig således 'godt' eller 'meget godt', mens det samme var tilfældet for 43 pct. af plejebørnene i traditionel familiepleje. Efterhånden som de plejebørn, der fortsat er i skolealderen, er blevet ældre, er begge typer plejeforældre imidlertid blevet mere negative i vurderingen af plejebørnenes faglige skolepræstationer. 45 pct. af plejeforældrene vurderede ved anden dataindsamling, at plejebarnet alt i alt fagligt klarede sig på samme niveau, som de havde vurderet 2 år tidligere. Næsten lige så mange (42 pct.) vurderede derimod, at plejebarnet klarede sig dårligere end 2 år tidligere, mens 14 pct. vurderede, at plejebarnet nu klarede sig bedre. Der er ingen sammenhæng mellem plejefamilietype og udviklingen i plejeforældrenes vurdering af plejebarnets faglige skolepræstationer.

Traditionelle plejeforældre til plejebørn i skolealderen vurderede ved den første dataindsamling deres plejebarns mulighed for at gennemføre folkeskolens 9. eller 10. klasses afgangseksamen eller tilsvarende ringere, end slægtsplejeforældre vurderede for deres plejebørn. På trods af det viste analyserne efter den første dataindsamling ganske overraskende ingen sammenhæng mellem plejefamilietypen, ligesom der heller ikke er nogen sammenhæng mellem plejefamilietype, og hvilket klassetrin

plejebørnene ældre end skolealderen havde afsluttet deres skoleuddannelse på. Samme tendens gør sig gældende for deres uddannelse og beskæftigelse efter skolealderen (Knudsen, 2009). Dette resultat rejste spørgsmålet, om slægtsplejeførelde og traditionelle plejeførelde grundlæggende vurderer plejebørnene forskelligt i forhold til evner og præstationer. Det kunne vi dog ikke med sikkerhed konkludere, da det ikke var de samme plejebørn, der blev sammenlignet, men henholdsvis plejebørn i og over skolealderen.

Efter den anden dataindsamling har vi imidlertid mulighed for at se, hvordan det er gået de plejebørn, der siden første dataindsamling er blevet ældre end skolealderen, og sammenholde det med plejeførelde-nes vurdering af deres mulighed for at gennemføre folkeskolens 9. eller 10. klasses afgangseksamen eller tilsvarende. Datagrundlaget er meget begrænset (20 unge fra traditionelle plejefamilier), men vi finder, at en tredjedel af de plejebørn, hvis traditionelle plejeførelde angav, at de troede eller var helt sikre på, at plejebarnet ikke kunne gennemføre folkeskolens 9. eller 10. klasses afgangseksamen eller tilsvarende, 2 år senere faktisk har afsluttet folkeskolens 9. eller 10. klasse. Det er dog muligt at gennemføre 9. eller 10. klasse uden at tage selve afgangseksamenen, og vi har desværre ikke mulighed for at afdække, om eleverne faktisk har taget eksamenen, ej heller hvordan den i givet fald gik. En tredjedel af plejebørn i de traditionelle plejefamilier har afsluttet skolen efter 8. klasse eller lavere klassetrin, og den sidste tredjedel har afsluttet skolen efter et andet niveau (dvs. fra skoler uden klassesdelt undervisning). For de kun syv slægtsanbragte, der er ophørt med at være i skolealderen i løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode, er der derimod ingen uoverensstemmelser mellem slægtsplejeførelde-nes vurdering af deres plejebarns mulighed for at gennemføre folkeskolens 9. eller 10. klasses afgangseksamen, og efter hvilket klassetrin de faktisk har afsluttet skolen.

Dette resultat giver en indikation af, at en mindre del af de traditionelle plejeførelde er tilbøjelige til at vurdere deres plejebarns skoleevner mere negativt, end der måske er grund til, mens en tilsvarende tilbøjelighed ikke findes blandt slægtsplejeførelde. Vi kan altså ikke afvise, at nogen af de forskelle, der allerede ved første dataindsamling blev identificeret mellem børn og unge anbragt i slægtspleje og traditionel familiepleje, skyldes, at plejeførelde-ene vurderer deres plejebørn forskelligt i den betydning, at traditionelle plejeførelde er mere fokuserede

på plejebarnets problemer og udfordringer. Vi kan ikke afgøre, hvorvidt det skyldes:

- At de traditionelle plejeforældre har større kendskab til diagnoser, indlærings- og adfærdsvanskeligheder osv. i kraft af, at flere af dem dels har længere, dels socialfagligt relevante uddannelser bag sig.
- At de – modsat slægtsplejeforældre – netop kender barnet pga. barnets problemer og ikke forud for eller uafhængigt af problemerne.
- At de i kraft af selv generelt at have gennemført længere skoleuddannelser end slægtsplejeforældrene har en opfattelse af, hvad der skal til for at klare sig i skoleregi (se kapitel 9 og Knudsen, 2009).
- Eller at de er vant til at fremhæve problemerne, da de lægges til grund for, hvor mange plejevederlag de modtager.

Det positive ved resultatet er imidlertid, at de traditionelle plejeforældres negative forventninger til plejebørnenes mulighed for at gennemføre folkeskolen eller tilsvarende ikke blev til profetier. Resultatet er dog som nævnt baseret på meget få observationer, og vi kan derfor ikke med større sikkerhed fastslå, at der er tale om en generel tendens.

UDDANNELSE OG BESKÆFTIGELSE

Efter den første dataindsamling fandt vi ikke signifikante forskelle mellem uddannelse og anden beskæftigelse for unge over skolealderen i slægtspleje og traditionel familiepleje (Knudsen, 2009). Som det fremgår af tabel 8.1, er der heller ikke efter yderligere 2 år opstået væsentlige forskelle på dette område.

Den største forskel mellem de unge er, at lidt flere fra de traditionelle plejefamilier er i gang med en erhvervsuddannelse. Forskellen er dog ikke statistisk signifikant. Størstedelen af de plejebørn, der er ældre end skolealderen, er i gang med almindelige kompetencegivende erhvervsuddannelser, gymnasiale uddannelser eller videregående uddannelser, da det er tilfældet for 58 pct. af de unge, der 2 år tidligere var i slægtspleje, og 65 pct. af de unge, der var i traditionel familiepleje. Den næststørste gruppe bestående af 19 pct. af de slægtsanbragte unge og 22 pct. af de unge i traditionel familiepleje går på en uddannelse for unge med særlige behov eller vanskeligheder eller er i en form for støttet be-

skæftigelse. Kun en mindre del (9 pct. af begge grupper) er i almindeligt lønnet arbejde. Endelig er tre gange så mange af de slægtsanbragte ikke i ordinær beskæftigelse (14 pct. vs. 5 pct.), men der er dog lige så hyppigt periodisk uden for arbejdsmarkedet pga. almindelige aktiviteter som højskoleophold, længerevarende rejser eller aftjening af værnepligt, som de er arbejdsløse og jobsøgende. Fordelingen af unge fra henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje i forskellig uddannelse og beskæftigelse i tabel 8.1. tager ikke højde for, at de unge har forskellig problembelastning i udgangspunktet (for dette se kapitel 10).

TABEL 8.1

Tidligere og nuværende plejebørn over skolealderen, fordelt efter beskæftigelse, opdelt efter om de 2 år tidligere var anbragt i slægtspleje eller traditionel familiepleje. Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Uddannelser for unge med særlige behov/vanskeligheder ift. at indgå i det almindelige uddannelsessystem ¹	12	9
Erhvervsuddannelse ²	23	32
Gymnasial uddannelse (gymnasium, HF, HH, HTX)	28	25
Videregående uddannelse (universitet, professionshøjskole og lign.)	7	8
Almindeligt lønnet arbejde	9	9
Støttet beskæftigelse ³	7	12
Arbejdsløs og arbejdssøgende (inkl. i kommunal aktivering)	7	3
Højskoleophold, længerevarende rejse eller værnepligt	7	2
Total (pct.)	43 (100)	65 (100)

Anm.: Baseret på svar fra plejeforældrene, hvis ingen besvarelse fra den unge selv foreligger. Plejebørnene er op til 24 år.

1. Produktionsskole, specialundervisning for unge og voksne (ASV/CSV), STU (3-årig særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse for unge med særlige behov), EGU (2-årig erhvervsgrunduddannelse, der kvalificerer til at tage en egentlig erhvervsuddannelse) og EGU+ (erhvervsgrunduddannelse for unge over 18 år).
2. HG, teknisk skole, mesterlære, elev, landbrugsskole, SOSU-uddannelse.
3. Arbejde med løntilskud, beskæftigelsestilbud, beskyttet værksted, flexjob, førtidspension m. skånejob, praktiktilbud jf. serviceloven.

OPSAMLING

Den første dataindsamling viste, at børn og unge anbragt i slægtspleje hyppigere end plejebørn i traditionelle plejefamilier gik i normalklasser i folkeskole, på friskole eller privatskole (Knudsen, 2009). De skift, der

efterfølgende er sket, i forhold til de undervisningstilbud plejebørn i skolealderen modtager, adskiller sig derimod ikke for de to plejefamilietyper. *Mellem en tredjedel og en fjerdedel af de plejebørn, der gik i normalklasser, gør det fortsat 2 år senere.* Der er også eksempler på elever, der gik på specialskoler eller modtog andre særlige undervisningstilbud, som i løbet af undersøgelsesperioden er blevet integreret i normalklasserne, men disse skift er mindre hyppige.

Analyserne fra den første dataindsamling viste også, at slægtsplejeforældre generelt vurderede, at deres plejebørn fagligt klarede sig bedre i skolen, end traditionelle plejeforældre vurderede (Knudsen, 2009). Uanset plejefamilietypen vurderer plejeforældrene nu lige hyppigt, at plejebarnet klarer sig dårligere eller på samme niveau, sammenlignet med hvad de vurderede 2 år tidligere. *Kun en ud af syv plejeforældre vurderer, at plejebarnet klarer sig bedre i skolen, end det gjorde 2 år tidligere.*

Vi finder ingen signifikante forskelle på den aktuelle *beskæftigelse blandt unge ældre end skolealderen*, der 2 år tidligere var i slægtspleje og traditionel familiepleje. Cirka tre ud af fem af de unge er i gang med almindelige kompetencegivende uddannelser.

Endelig finder vi, at en del af de traditionelle plejeforældre ved første dataindsamling *vurderede deres plejebarns mulighed for at gennemføre folkeskolens 9. eller 10. klasses afgangseksamen mere negativt, end der var grund til.* Ca. en tredjedel af de plejebørn i traditionelle plejefamilier, hvis plejeforældre ikke forventede, at de kunne gennemføre 9. eller 10. klasse, har således i løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode afsluttet folkeskolen efter 9. eller 10. klasse. Blandt slægtsplejeforældre finder vi ingen lignende tenens til at vurdere plejebørnenes skoleevner ringere, end de viste sig at være. Analysen er dog baseret på et begrænset datagrundlag, da den kun angår de plejebørn, der er blevet ældre end skolealderen i løbet af undersøgelsesperioden.

PLEJEFORÆLDRENE OG DEN STØTTE, DE MODTAGER

Resultaterne præsenteret i den første delrapport viste, at slægtsplejeforældre på mange måder adskiller sig fra traditionelle plejeforældre. Samtidig fandt vi, at slægtsplejeforældre modtog mindre støtte i forbindelse med anbringelsen end de traditionelle plejeforældre (Knudsen, 2009). Vi vil i dette kapitel først kort uddybe disse resultater fra første dataindsamling, hvorefter vi undersøger sammenhængen mellem karakteristika ved plejeforældrene samt den støtte, de har modtaget, og forskellige outcomes af anbringelsen. Vi vil dog fremhæve, at der ikke er tale om en egentlig analyse af effekterne af de forskellige typer støtte til plejeforældre, da det ligger ud over denne rapports problemstilling.

PLEJEFORÆLDRENES KARAKTERISTIKA OG RESSOURCER

Resultaterne af den første dataindsamling viste, at der var langt større aldersmæssig spredning blandt slægtsplejeforældre end blandt traditionelle plejeforældre. Hvor 92 pct. af de traditionelle plejeforældre var 27-46 år ældre end deres plejebarn, så var det samme tilfældet for 55 pct. af slægtsplejeforældrene.²⁵ Der var både flere relativt yngre og flere relativt ældre slægtsplejeforældre sammenlignet med traditionelle plejeforældre.

25. Baseret på den centrale plejeforælder, der har udfyldt spørgeskemaet.

Slægtsplejeforældrene var desuden oftere enlige. Slægtsplejeforældrene havde oftere kun 8. klasse eller mindre som deres højeste gennemførte skoleuddannelse, og de var mindre hyppigt i ordinær beskæftigelse (Knudsen, 2009). I 14 pct. af slægtsplejefamilierne var én eller begge plejeforældre fuldtidsbeskæftiget som plejeforældre, mens det var tilfældet i 65 pct. af de traditionelle plejefamilier ved den første dataindsamling.

De fleste af plejeforældrene fra begge grupper bedømte deres husstands økonomiske situation til at være 'god'. Lidt flere af de traditionelle plejeforældre end af slægtsplejeforældrene mente endog, at deres økonomiske situation var 'særdeles god' (26 vs. 20 pct.), mens slægtsplejeforældre oftere bedømte deres økonomiske situation til at være 'nogenlunde' eller 'dårlig' (18 vs. 7 pct.). Endelig viste analyserne efter den første dataindsamling, at 73 pct. af slægtsplejeforældrene aldrig havde haft andre plejebørn end det, der indgår i denne undersøgelse, mens det samme gjorde sig gældende for 17 pct. af de traditionelle plejeforældre (Knudsen, 2009). Alt i alt har slægtsplejeforældre således færre ressourcer – såvel materielle, uddannelsesmæssige som erfaringsmæssige – at trække på som plejeforældre, og de må som udgangspunkt forventes at have sværere ved at sikre plejebarnets udvikling.

STØTTE TIL PLEJEFORÆLDRENE

De fleste slægtsplejeforældre modtog i overensstemmelse med serviceloven ikke plejevederlag, og de som gjorde, blev aflønnet ringere end de traditionelle plejeforældre. Lidt under halvdelen af slægtsplejeforældrene og tre fjerdedele af de traditionelle plejeforældre havde deltaget i mindst et kursus for plejeforældre ved den første dataindsamling. Den første dataindsamling viste også, at signifikant færre slægtsplejefamilier havde modtaget supervision inden for det sidste år, idet 50 pct. af slægtsplejeforældrene og 61 pct. af de traditionelle plejeforældre angav at have modtaget vejledning og sparring under denne form (Knudsen, 2009).²⁶

I forhold til tilsyn med plejefamilien som anbringelsessted viste analyserne efter den første dataindsamling ingen entydig sammenhæng

26. I forbindelse med aftalen om Barnets Reform i 2010 – dvs. efter vores dataindsamlinger – fik både traditionelle plejefamilier og netværksplejefamilier ret og pligt til at deltage i efteruddannelse svarende til 2 hele kursusdage om året. Kommunen skal endvidere sikre den fornødne supervision (Lovtidende A, 2010).

mellem plejefamilytypen og hyppigheden af disse tilsyn. Derimod blev der hyppigere foretaget tilsyn vedrørende plejebarnet i traditionelle plejefamilier end i slægtsplejefamilier, og den tilsynsførende talte hyppigere med plejebarnet alene uden plejeforældrenes tilstedeværelse i de traditionelle plejefamilier (Knudsen, 2009). På trods af at slægtsplejeforældrene i udgangspunktet har færre ressourcer, støttes de hermed betydeligt mindre og modtager færre tilsynsbesøg end traditionelle plejeforældre i varetagelsen af opgaven som plejeforældre.

SAMMENHÆNGE MED UDFALDET AF ANBRINGELSERNE

Vi finder efter anden dataindsamling ingen sammenhæng mellem hyppigheden af tilsyn vedrørende plejebarnet, og hvorvidt børn og unge anbragt i slægtspleje eller traditionel familiepleje fortsat bor hos plejefamilien 1 år senere. Derimod er der en svag signifikant tendens til, at plejebarnet sjældnere fortsat bor i den samme traditionelle plejefamilie 2 år senere, hvis der blev ført tilsyn med plejefamilien som anbringelsessted mindst hvert halve år (32 pct. vs. 17 pct.).²⁷ Ligeledes er plejebarnet oftere flyttet væk fra plejefamilien – uanset plejefamilytype – ved anden dataindsamling, hvis der ved første dataindsamling var samtaler mellem den tilsynsførende og plejebarnet alene mindst hvert halve år (35 pct. vs. 23 pct.).²⁸ Det kan selvsagt ikke tolkes i retning af, at tilsyn med plejefamilien og samtaler mellem den tilsynsførende og plejebarnet i sig selv udgør en risiko for kontinuiteten af anbringelsen. Det afspejler snarere, at der ved øget tilsyn er større sandsynlighed for at identificere anbringelser, der ikke bidrager positivt til plejebørnenes udvikling. Det kan ligeledes afspejle, at der blev ført øget tilsyn med plejefamilier til børn og unge med særlige vanskeligheder, og at disse vanskeligheder er med til at øge sandsynligheden for, at plejebarnet ikke forbliver anbragt eller fortsat bor hos plejefamilien i længden. Tilsvarende blev der måske ved første dataindsamling ført særligt mange samtaler mellem de tilsynsførende og netop de plejebørn, som trivedes dårligt i deres plejefamilier og måske dermed på længere sigt var på vej væk.

27. $P = 0,053$, $n = 140$ (tosidet Fisher's exact test).

28. $P = 0,064$, $n = 222$ (tosidet Fisher's exact test).

Aflønning af plejeforældre fastsættes blandt andet ud fra omfanget af plejebarnets vanskeligheder, og vi fandt efter den første dataindsamling, at jo flere psykiske og sociale problemer (målt ved SDQ-score) plejebarnet havde, desto flere plejevederlag modtog de aflønnede plejeforældre (Knudsen, 2009). Da også andre former for støtte til plejeforældre generelt må forventes at blive tildelt efter behov, er plejebarnets aktuelle niveau af psykosociale problemer – lige såvel som andre aktuelle outcomes – hermed et dårligt sammenligningsgrundlag for, om der er sammenhæng mellem den støtte, plejeforældrene modtager, og hvordan det går plejebørnene. Støtte til plejeforældre må uanset sin eventuelle effekt forventes at have en negativ sammenhæng med plejebørnenes aktuelle problembelastning og andre udfald af anbringelsen, som afhænger af problembelastningen (som illustreret med de negative sammenhænge mellem hyppigheden af tilsyn med plejefamilien samt af samtaler mellem tilsynsførende og plejebarn alene, og om plejebarnet fortsat bor hos plejefamilien). Da vi har oplysninger om plejebørnene fra to forskellige tidspunkter, har vi imidlertid mulighed for at undersøge sammenhængen mellem støtte til plejeforældrene, og hvordan barnet efterfølgende har udviklet sig; fx om der har været positive eller negative ændringer i niveauet af psykosociale problemer.

Når vi analyserer sammenhængen mellem den enkelte støttetype til plejeforældre²⁹ og udviklingen i niveauet af psykosociale problemer blandt plejebørn til og med 16 år, finder vi ikke desto mindre ingen signifikante sammenhænge. Hvor den enkelte støttetype ikke synes at ruste plejeforældrene til opgaven og give dem ressourcer i en grad, der afspejles i plejebarnets psykosociale udvikling, har det samlede niveau af støtte på flere fronter derimod en sådan sammenhæng med barnets udvikling. Der er således en positiv sammenhæng mellem den samlede støtte i form af samlede økonomiske ydelser med henblik på barnet, kurser og supervision, som plejeforældrene modtager, og udviklingen i deres plejebarns niveau af psykiske og sociale problemer.³⁰ Desto flere støttetyper pleje-

29. De analyserede støttetyper er: om plejeforældrene modtager plejevederlag og i så fald hvor mange, de samlede økonomiske ydelser, plejeforældrene modtager med henblik på barnet (plejevederlag eller kompensation for lønning og andre ydelser), om de har deltaget i kurser for plejeforældre og i så fald hvor mange forskellige typer, samt om de har modtaget supervision inden for det sidste år.

30. $\Gamma = 0,257$, $p < 0,1$, $n = 104$. Udviklingen i barnets niveau af psykosociale problemer er forskellen mellem SDQ-scoren i 2007 og 2009, baseret på svar fra plejeforældre. Kun børn og unge til og med 16 år indgår. Den samlede støtte er beregnet vha. et formativt indeks, hvor der

forældrene modtager, desto oftere har plejebarnet fået færre psykiske og sociale problemer mellem de to dataindsamlinger. Sammenhængen findes både blandt børn og unge anbragt i slægtspleje og traditionel familiepleje. Sammenhængen er dog kun svagt signifikant ($p = 0,062$). Til eksempel har næsten dobbelt så mange af plejebørnene, hvis forældre har modtaget to eller tre forskellige støttetyper, fået et lavere niveau af psykosociale problemer i løbet af undersøgelsesperioden sammenlignet med plejebørn, hvis plejeforældre ikke modtog nogen eller en kun en enkelt støttetype (27 pct. vs. 15 pct.).

Også tilsyn med plejefamilien som anbringelsessted og den løbende sparring og supervision, som tilsynet kan indebære, har en positiv sammenhæng med plejebarnets psykosociale udvikling ved anbringelser i slægten. Desto hyppigere slægtsplejefamilierne modtog tilsynsbesøg, desto hyppigere har plejebarnet reduceret sit niveau af psykosociale problemer.³¹ Således har 36 pct. af børnene anbragt i slægtsplejefamilier, der modtog tilsynsbesøg mindst hvert halve år, færre psykosociale problemer ved den anden dataindsamling end ved den første. Til sammenligning er det kun tilfældet for 8 pct. anbragt i slægtsplejefamilier med tilsynsbesøg en gang om året, sjældnere eller aldrig. Omvendt har ingen børn i slægtsplejefamilier med tilsynsbesøg hvert halve år eller hyppigere fået et højere niveau af psykosociale problemer, mens det er tilfældet for 31 pct. af børnene anbragt i slægtsplejefamilier med tilsynsbesøg maksimalt en gang om året. En forklaring på sammenhængen mellem tilsynshyppigheden og udviklingen i barnets niveau af psykosociale problemer kan være, at det ved tilsynene afdækkes, om plejebarnet har behov for særlig støtte, og at den særlige støtte, der eventuelt iværksættes, fremmer barnets udvikling. Der findes ingen signifikant sammenhæng mellem hyppigheden af tilsynsbesøg med plejefamilien som anbringelsessted og plejebørnenes psykosociale udvikling i traditionel familiepleje.

Et andet udfald af anbringelsen er, hvordan forældresamarbejdet, som er afgørende for plejebørnenes trivsel, har udviklet sig. Også på dette område finder vi, at det samlede niveau af støtte til plejeforældrene kan påvirke udviklingen i forældresamarbejdet, mens den enkelte støtte-

gives point for, om plejeforældrene har deltaget i kurser for plejeforældre, om plejeforældrene har modtaget supervision inden for det sidste år, og om plejeforældrene modtager mere end gennemsnittet for traditionelle plejefamilier i samlede økonomiske ydelser med henblik på barnet.

31. Gamma = 0,829, $p < 0,01$, $n = 27$.

type ikke i sig selv påvirker udviklingen signifikant. For børn anbragt i traditionel familiepleje er der således en svagt signifikant tendens til, at jo flere typer af støtte de har modtaget, desto bedre vurderer plejeforældrene samarbejdet med barnets forældre ved den anden dataindsamling set i forhold til den første.³² Tilsammen synes kurser for plejeforældre, supervision og samlede økonomiske ydelser af en vis størrelse hermed at give traditionelle plejeforældre redskaber og ressourcer til at forbedre deres samarbejde med barnets forældre.

TABEL 9.1

Udviklingen i slægtsplejeforældres vurdering af deres samarbejde med plejebarnets forældre fra 2007 til 2009, fordelt efter den primære plejeforælders højeste gennemførte skoleuddannelse. Procent.

	8. klasse eller mindre	9. klasse, 10. klasse eller realeksamen	Studenter-eksamen, HF, HTX og lign.
Forværret	43	14	13
Uændret	29	50	0
Forbedret	29	36	88
Total (pct.)	7 (101)	14 (100)	8 (101)

Anm.: Plejebørn, hvis plejeforældre har angivet 'andet' som højeste gennemførte skoleuddannelse, indgår ikke. Plejebørn, der i 2009 ikke længere er anbragt i den samme plejefamilie som i 2007, indgår ikke. Samarbejdet med plejebarnets forældre er baseret på den forælder, hvor samarbejdet fungerede dårligst i 2007.

Gamma = 0,582, $p < 0,05$.

Forældresamarbejdet ved slægtsanbringelser synes derimod at være bestemt af andre forhold. Ved anbringelser i slægten er der sammenhæng mellem plejeforældrenes egne ressourcer og forældresamarbejdets udvikling. Vi finder, at slægtsplejeforældre, der har gennemført længere skoleuddannelser, plejeforældre, der er i ordinær beskæftigelse eller under uddannelse, og plejeforældre, der vurderer deres husstands økonomiske situation relativt positivt, alle har tendens til at opfatte deres samarbejde med barnets forældre mere positivt ved anden dataindsamling, end de gjorde 2 år tidligere.³³ Sammenhængen mellem slægtsplejeforældrenes

32. Gamma = 0,260, $p < 0,1$, $n = 53$. Sammenhængen gælder den af barnets forældre, hvor samarbejdet fungerer dårligst.

33. Sammenhæng mellem om slægtsplejeforældrene er i ordinær beskæftigelse (inkl. beskæftigelse som fuldtidsplejeforælder) eller uddannelse eller ej og udviklingen i deres vurdering af samarbejdet med plejebarnets forældre: Gamma = 0,600, $p < 0,1$, $n = 28$. Sammenhæng mellem om plejeforældrene vurderer deres husstands økonomiske situation 'nogenlunde eller dårlig', 'god' eller

højeste gennemførte skoleuddannelse og udviklingen i forældresamarbejdet er illustreret i tabel 9.1.

På trods af det begrænsede datagrundlag viser tabellen en signifikant tendens til, at samarbejdet med plejebarnets forældre oftere har udviklet sig positivt i løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode, hvis slægtsplejeforældrene har gennemført en gymnasial eksamen, mens det oftere har udviklet sig negativt, hvis slægtsplejeforældrene højest har gennemført 8. klasse.

Umiddelbart kan sammenhængen mellem slægtsplejeforældrenes ressourcer og udviklingen i, hvordan de vurderer samarbejdet med barnets forældre, tilskrives, at særligt bedsteforældre er kendetegnet ved at have relativt færre personlige ressourcer, og at der samtidig er en tendens til, at forældresamarbejdet oftere udvikler sig i en positiv retning ved slægtsanbringelser hos andre familiemedlemmer end bedsteforældrene. Bedsteforældre har i kraft af deres alder generelt gennemført kortere skoleuddannelser end andre slægtsplejeforældre, og de er mindre hyppigt i ordinær beskæftigelse. Vi har imidlertid ikke mulighed for at teste, om det er pga., at de er plejebarnets bedsteforældre eller pga. den kortere skoleuddannelse, eller pga. at de ikke er i arbejde, at forældresamarbejdet mindre hyppigt udvikler sig positivt i løbet af undersøgelsesperioden. Til gengæld er der ingen sammenhæng mellem, om slægtsplejeforældre er barnets bedsteforældre eller andre familiemedlemmer, og deres vurdering af husstandens økonomiske situation. I hvert fald slægtsplejeforældrenes økonomiske ressourcer har hermed en selvstændig betydning for udviklingen af deres samarbejde med barnets forældre, som ikke kan tilskrives at bedsteforældre generelt har færre ressourcer end andre slægtsplejeforældre.

Plejeforældrene vurderede ved den første dataindsamling kvaliteten af deres samarbejde om plejebarnet med socialforvaltningen (tabel 9.2). Tabellen viser, at der ikke er forskel på, hvordan de to typer plejeforældre opfatter deres samarbejde med socialforvaltningen, og flertallet er relativt positive.

'særdeles god' og udviklingen i deres vurdering af samarbejdet med plejebarnets forældre: Gamma = 0,534, $p < 0,05$, $n = 30$.

TABEL 9.2

Plejebørn fordelt efter deres plejeforældres vurdering af deres samarbejde om plejebarnet med socialforvaltningen i 2007, opdelt efter plejefamilietype.

Procent.

	Slægtspleje	Traditionel familiepleje
Virkelig godt	16	17
Godt	47	42
Nogenlunde	19	22
Mindre godt	11	9
Dårligt	5	5
Ingen kontakt med forvaltningen om det anbragte barn	2	6
Total (pct.)	83 (100)	148 (101)

Netop samarbejdet med forvaltningen synes at have stor betydning i forhold til anbringelsernes stabilitet. Jo ringere eller decideret ikke-eksisterende plejeforældrene vurderede deres samarbejde med forvaltningen ved første dataindsamling, desto oftere er der i slægtsplejefamilierne sket sammenbrud af anbringelsen 2 år senere.³⁴ I de traditionelle plejefamilier finder vi ganske vist ingen signifikant sammenhæng mellem samarbejdet med forvaltningen og sammenbrud i anbringelserne. Men her er der til gengæld en signifikant tendens til, at plejebarnet sjældnere fortsat er anbragt hos eller bor hos plejefamilien 2 år senere, hvis plejeforældrene vurderede samarbejdet med socialforvaltningen relativt dårligt eller helt fraværende.³⁵

Hvorvidt plejebarnet stadig er anbragt hos eller bor hos plejefamilien 2 år senere, afhænger desuden af differencen mellem plejeforældrenes alder og plejebarnets alder. Desto større aldersforskellen mellem den centrale plejeforælder, der udfyldte spørgeskemaet ved første dataindsamling, og plejebarnet var, desto hyppigere bor plejebarnet fortsat hos plejefamilien 2 år senere. Sammenhængen findes i begge plejefamilietyper, men den er stærkest og mest signifikant i slægtsplejefamilierne.³⁶ Sammenhængen kan illustreres ved, at 28 pct. af plejebørn, hvis plejeforældre var 7-26 år ældre end dem selv, fortsat er anbragt hos eller bor hos plejefamilien 2 år senere, mens det samme gør sig gældende for 76 pct. af

34. Gamma = 0,748, $p < 0,05$, $n = 83$.

35. Gamma = - 0,307, $p < 0,05$, $n = 148$.

36. Slægtspleje: Pearson's $r = 0,342$, $p < 0,01$, $n = 82$. Traditionel familiepleje: Pearson's $r = 0,158$, $p < 0,1$, $n = 148$.

de plejebørn, hvis plejeforældre var 27-62 år ældre end plejebarnet. Forskellen er stærkt signifikant, og mønsteret er det samme i begge plejefamilietyper.³⁷ På baggrund af denne analyse kan vi dog ikke udelukke, at forskellen skyldes, at plejebørn, der anbringes hos plejeforældre, der er relativt unge i forhold til plejebarnet, har særlige karakteristika, som påvirker deres sandsynlighed for at blive boende hos plejefamilien i længere tid.

OPSAMLING

Resultaterne efter den førte dataindsamling viste, at slægtsplejeforældre på en lang række parametre som alder (flere meget unge og flere forholdsvis gamle), uddannelsesmæssige kvalifikationer, beskæftigelsessituation, civilstand (eneforsørgere), økonomisk situation og erfaringer med andre plejebørn har færre ressourcer i forhold til at sikre plejebarnets udvikling. Samtidig fandt vi, at slægtsplejeforældrene generelt fik mindre støtte i forhold til at varetage opgaven som plejeforælder, det være sig i form af manglende aflønning, mindre kursusdeltagelse, mindre supervision, færre tilsyn med plejebarnet og færre samtaler mellem den tilsynsførende og plejebarnet alene (Knudsen, 2009).

Vi finder umiddelbart, at plejebørn, hvor der har været ført hyppigt tilsyn med plejebarnet, eller hvor der har været hyppige samtaler mellem den tilsynsførende og plejebarnet, oftere er flyttet fra plejefamilien 2 år senere. Det skyldes øjensynligt, at der netop har været hyppigt tilsyn eller samtaler, hvis plejebarnet ikke trivedes i anbringelsen, eller at et øget tilsyn og flere samtaler øger sandsynligheden for at identificere anbringelser, der ikke bidrager positivt til plejebarnets udvikling.

Da tilsyn og støtte må forventes at blive tildelt efter behov, er det et bedre mål for betydningen af disse at kigge på deres sammenhæng med udviklingen i relevante anbringelsesudfald frem for de absolutte værdier. Når vi analyserer udviklingen i niveauet af psykiske og sociale problemer for plejebørn til og med 16 år, finder vi, at der oftere er foregået en positiv udvikling gennem den 2-årige undersøgelsesperiode, hvis der blev ført relativt hyppigt *tilsyn med slægtsplejefamilien* som anbringelsessted. Det samme gælder imidlertid ikke for de traditionelle plejefamilier.

37. $P < 0,001$, $n = 230$ (tosidet Fisher's exact test).

Tilsynet synes altså at bidrage til at give slægtsplejeforældre redskaber, der kan sikre deres plejebarn en positiv psykosocial udvikling.

Generelt er det *snarere den samlede flerfacetterede støtte end den enkelte støtteform, der bidrager positivt til anbringelsens udfald*. Hvor kurser for plejeforældre, supervision og samlede økonomiske ydelser af en vis størrelse hver for sig ikke påvirker udviklingen i plejebarnets niveau af psykiske og sociale problemer, er der oftere foregået en positiv udvikling, hvis plejeforældrene har modtaget flere af disse støttetyper. I de traditionelle plejefamilier gælder det samme princip, om at det ikke er den enkelte støtteform, men summen af dem, der er afgørende, også i forhold til *udviklingen i plejeforældrenes vurdering af deres samarbejde med barnets forældre*. Desto flere støtteformer de har modtaget, desto oftere har samarbejdet med den af barnets forældre, hvor det fungerer dårligst, udviklet sig positivt mellem de to dataindsamlinger.

I slægtsplejefamilierne synes udviklingen i samarbejdet med plejebarnets forældre til gengæld oftere at være bestemt af plejeforældrenes egne ressourcer. Slægtsplejeforældre i ordinær beskæftigelse eller under uddannelse, som har gennemført en længere skoleuddannelse eller vurderer deres økonomiske situation relativt positivt, har således oftere oplevet, at samarbejdet med plejebarnets forældre er blevet forbedret i løbet af de 2 år, undersøgelsen varede. Bedsteforældre er i sammenligning med andre slægtsplejeforældre kendetegnet ved korte skoleuddannelser og for en stor dels vedkommende at stå uden for arbejdsmarkedet, og netop bedsteforældre vurderer ofte, at samarbejdet med plejebarnets forældre er blevet forværret mellem de to dataindsamlinger. Det skyldes måske, at der er en forventning til, at det vil være uproblematisk, men det spidser til pga. de mange følelser på spil og roller, der skal redefineres. Bedsteforældre vurderer imidlertid ikke deres økonomiske situation systematisk anderledes end andre slægtsplejeforældre, så i hvert fald de materielle ressourcer og det overskud, der følger heraf, synes at have en selvstændig betydning for udviklingen i forældresamarbejdet.

Endelig finder vi, at *plejeforældrenes oplevelse af deres samarbejde med socialforvaltningen påvirker anbringelsens stabilitet*. Der er foregået flere sammenbrud i anbringelserne i de slægtsplejefamilier, hvor samarbejdet omkring barnet med forvaltningen fungerede relativt dårligt, eller hvor der ifølge plejeforældrene slet ikke var noget samarbejde. I de traditionelle plejefamilier bor plejebarnet sjældnere fortsat hos den samme plejefamilie, hvis plejeforældrene vurderede deres samarbejde negativt eller helt

fraværende. Disse resultater kan være et udtryk for den samme tendens, som man fandt i en tidligere undersøgelse, der viste, at der sker flere sammenbrud i anbringelser af unge, hvis der er mange sagsbehandlerskift i sagen (Egelund & Vitus, 2007). Et godt samarbejde synes således oftere at udvikle sig hen over årene med en velkendt sagsbehandler, end hvis sagsbehandleren ofte skiftes ud.

EFFEKTER AF SLÆGTSPLEJE

Den deskriptive undersøgelse på baggrund af den første dataindsamling blandt plejeforældre viste, at plejebørn anbragt i slægtspleje og traditionel familiepleje adskiller sig på en lang række områder, og at de har gjort det allerede forud for anbringelsen (Knudsen, 2009). Når vi ønsker at bestemme effekten af at blive anbragt hos medlemmer af slægten, som barnet har en positiv relation til i udgangspunktet, frem for hos en for barnet ukendt plejefamilie, må vi derfor korrigere for de forskelle, der var på de to grupper af plejebørn, allerede inden anbringelsen begyndte. Ellers kan vi fejlagtigt tolke de initiale forskelle mellem børn anbragt i slægtspleje og traditionel familiepleje som effekter af plejefamilietyper. Til denne korrektion anvender vi som uddybet i kapitel 2 *propensity score matching*, hvorved hver slægtsanbragt barns eller ungs persons udviklingsudfald sammenlignes med udviklingsudfaldet hos børn og unge anbragt i traditionel familiepleje, men som ligner den slægtsanbragte med hensyn til en lang række karakteristika ved barnet, barnets forældre og anbringelsesforløbet forud for anbringelsen. På denne baggrund har vi beregnet den relative effekt af at være i slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje, dvs. forskellen i udviklingsudfald for børn og unge anbragt i de to plejefamilietyper, men for børn og unge, som havde mest muligt identiske karakteristika forud for anbringelsen.

TABEL 10.1

Relative effekter af slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje målt på 7-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn, der 2 år tidligere var anbragt i pleje.

	ATT	
1 - Anbringelsen er brudt sammen (ophørt uplanlagt)	-0,040	
2 - Plejebarnet er anbragt på et andet anbringelsessted	0,011	
3 - Plejebarnet har alt i alt ikke et godt helbred	-0,018	
4 - Plejebarnet har psykiske problemer ¹	-0,182	**
5 - Plejebarnet har koncentrationsbesvær ¹	-0,042	
6 - Plejebarnet modtager ordinær undervisning eller er i ordinært arbejde ²	0,013	
7 - Plejebarnet er under uddannelse eller i arbejde inkl. særligt støttede uddannelsesforløb, skånejobs osv.	-0,080	*
8 - Plejebarnet dyrker ingen fritidsinteresser uden for skole- eller arbejdstiden	0,077	
9 - Plejebarnet har ikke en eller flere gode venner, som han/hun er særligt knyttet til og sammen med	0,007	
10 - Plejebarnet omgås i høj eller meget høj grad kammerater med problemer med kriminalitet, alkohol, hash, vold etc.	0,013	
11 - Plejebarnet ryger hash/pot, tager narko/euforiserende stoffer eller sniffer lightergas/lim af og til eller oftere	-0,027	
12 - Plejebarnet har inden for det sidste år begået tyveri, butikstyveri, indbrud eller hærværk, været i slagsmål eller været i kontakt med politiet i forbindelse med en lovovertrædelse	0,002	
13 - Plejebarnet har kontakt til mindst én af sine forældre mindst én gang om måneden	0,130	*
14 - Plejebarnet har ikke kontakt til nogen af sine forældre	-0,245	**
15 - Plejebarnet ser andre familiemedlemmer end sine forældre (f.eks. helsøskende, halvsøskende, bedsteforældre, mostre, morbrødre, fastre, farbrødre)	0,088	*
16 - Plejebarnet er stadig anbragt hos, bor hos eller har kontakt til sine tidligere plejeforældre mindst én gang om måneden	0,073	
17 - Plejebarnet har et tæt eller særdeles tæt forhold til mindst én af sine plejeforældre	0,090	*
<i>Total:</i>		
Slægtspleje	84	
Traditionel familiepleje	140	

Anm.: Der er anvendt propensity score matching, hvor hver slægtsanbragt er matchet med de plejebørn fra traditionelle plejefamilier, der har samme sandsynlighed som dem selv +/- 5 pct. for at være anbragt i slægtspleje frem for traditionel familiepleje.

(*) p < 0,1, * p < 0,05, ** p < 0,01.

1. Forekomsten af psykiske problemer og koncentrationsproblemer er baseret på, at daginstitution, skole eller arbejde inden for det sidste år har påpeget, at plejebarnet har disse problemer.
2. Med ordinær undervisning menes normalklasser i folkeskole/privatskole/efterskole (dog med mulighed for støtte i enkelte fag/perioder), ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse.

I dette kapitel gennemgår vi de relative effekter af at være anbragt i slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje i forhold til en lang

række udviklingsudfald. Det være sig stabilitet i anbringelsen, plejebarnets helbred og psykiske problemer, plejebarnets uddannelse og beskæftigelse, plejebarnets fritid og kammeratskaber, plejebarnets eventuelle risikoadfærd, plejebarnets kontakt til sine forældre og andre familiemedlemmer samt plejebarnets relation til sine plejeforældre.

Tabel 10.1 viser *average treatment effect om the treated* (ATT) i forhold til alle de udviklingsudfald, vi måler på. ATT er vores mål for den relative effekt af slægtspleje og angiver forskellen på andelen af børn og unge, der er eller har været i henholdsvis slægtspleje og i traditionel familiepleje, hvor det nævnte udviklingsudfald forekommer. Tallenes størrelse angiver forskellen i forekomst af det enkelte anbringelsesudfald blandt de to grupper plejebørn. Positive værdier angiver, at forekomsten er større blandt de slægtsanbragte end blandt de børn og unge i traditionel familiepleje, der ligner dem, mens negative værdier angiver, at forekomsten er størst blandt plejebørn i traditionelle plejefamilier. Tabellens indhold gennemgås her.

STABILITET OG KONTINUITET I ANBRINGELSEN

Talrige internationale studier har vist, at der sker færre sammenbrud i slægtsanbringelser end i andre plejefamilieanbringelser. Anbringelserne i slægtspleje varer typisk længere, og plejebarnet bliver mindre hyppigt anbragt på et nyt anbringelsessted efter en hjemgivelse (fx Vinnerljung, Sallnäs & Kyhle-Westermarck, 2001; Lernihan & Kelly, 2006).

Som det blev præsenteret i kapitel 4 er både slægtsanbringelserne og de traditionelle anbringelser, som data til denne undersøgelse er baseret på, overordentligt stabile. I hvert fald har plejebørnene i de traditionelle plejefamilier, der fortsat indgår i undersøgelsen efter anden dataindsamling, været anbragt betydeligt længere end den gennemsnitlige anbringelse i familiepleje for samme aldersgruppe i Danmark (se kapitel 2). Vi sammenligner hermed slægtsanbringelser med relativt lange anbringelser i traditionel familiepleje frem for med helt gennemsnitlige familieplejeanbringelser, da de meget korte anbringelser, som trækker gennemsnitsvarigheden ned, ikke indgår her.

Man kan anvende forskellige mål for stabilitet og kontinuitet i anbringelser. Vi kunne eksempelvis have valgt at fokusere på anbringelsernes varighed, eller hvorvidt den er ophørt. Men en lang eller fortsat igangværende anbringelse er ikke nødvendigvis et ønskeligt udfald, hvis eksempelvis forældrene efter en kort krise hurtigt kommer på fode igen,

og barnet kan hjemgives, eller den unge anbragte har alder og modenhed til at flytte for sig selv. Vi har derfor valgt at fokusere på to entydigt negative udfald: Nemlig, at anbringelsen er brudt sammen uden forudgående planlægning, og at det tidligere plejebarn 2 år senere er anbragt på et andet anbringelsessted, hvilket indikerer, at matchet mellem plejebarn og plejefamilie i udgangspunktet ikke var rigtigt. Med hensyn til sammenbrud i anbringelserne, ser vi, at der efter 2 år er sket lidt flere sammenbrud i anbringelserne i de traditionelle plejefamilier. Nærmere bestemt har 4,0 procentpoint flere plejebørn i traditionelle plejefamilier oplevet, at anbringelsen brød sammen, sammenlignet med plejebørnene i slægtsplejefamilier, hvilket dog ikke er en signifikant forskel (tabel 10.1, nr. 1). Med hensyn til andelen af plejebørn fra hver plejefamilietype, der 2 år senere er anbragt på et andet anbringelsessted, er der kun en minimal forskel på plejefamilietyperne, idet det forekommer hos 1,1 procentpoint flere af plejebørnene, der var i slægtspleje ved første dataindsamling, hvilket langt fra er en signifikant forskel (tabel 10.1, nr. 2).

HELBRED OG PSYKISKE PROBLEMER

Vi har som nævnt i kapitel 2 matchet plejebørnene i slægtspleje og i traditionel familiepleje med hensyn til, om de er psykisk udviklingshæmmede, og om de er anbragt pga. psykiske lidelser. Vi har desværre ikke kendskab til, om plejebørnene forud for anbringelsen havde psykiatriske eller somatiske diagnoser, som var årsag eller medvirkende årsag til anbringelsen, så vi har ikke ved matchingen kunne korrigere for eventuelle forskelle på disse områder. Ved den første dataindsamling fandt vi, at børn anbragt i traditionel familiepleje på det tidspunkt generelt har flere diagnoser på handicaps og langvarige sygdomme end plejebørn i slægtsplejefamilier, om end hovedparten (72-84 pct.) af plejebørn i begge typer familiepleje slet ingen diagnoser havde. Vi fandt imidlertid også, at psykisk udviklingshæmning var den hyppigst forekommende enkelt diagnose og den eneste enkelt diagnose, der optrådte signifikant hyppigere blandt plejebørnene i traditionel familiepleje (18 pct.) end blandt børn og unge i slægtspleje (7 pct.). Netop psykisk udviklingshæmning kan dårligt betragtes som et outcome af anbringelsen, og derfor er dette forhold inddraget i matchingen, selvom oplysningerne herom ikke stammer fra før anbringelsen blev iværksat. Hermed bør plejebørnene, på trods af at der er relevante forhold, der ikke kunne indgå i matchingen, have relativt iden-

tiske udgangspunkter forud for anbringelsen med hensyn til deres fysiske og psykiske trivsel.

Med hensyn til det generelle helbred finder vi, at udviklingen blandt plejebørn i henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje har været stort set ens, idet andelen, der ikke har et godt helbred, stort set er identisk (tabel 10.1, nr. 3). Med hensyn til den psykiske trivsel ser det til gengæld ganske forskelligt ud, afhængigt af om barnet/den unge 2 år tidligere var i slægtspleje eller traditionel familiepleje. Inden for det sidste år før den afsluttende dataindsamling har daginstitution, skole eller arbejdsplads hos 18,2 pct. flere af plejebørnene i de traditionelle plejefamilier sammenlignet med plejebørnene i slægtspleje påpeget, at barnet/den unge har psykiske problemer (tabel 10.1, nr. 4). De har også lidt oftere påpeget, at plejebørnene i de traditionelle plejefamilier har koncentrationsproblemer, om end forskellen i forhold til de slægtsanbragte ikke er signifikant på dette område (tabel 10.1, nr. 5).

SKOLE, UDDANNELSE OG BESKÆFTIGELSE

Når vi sammenligner, hvor stor en andel af de tidligere og nuværende plejebørn der modtager ordinær undervisning i betydningen, at de går i normalklasser i folkeskole, privatskole eller efterskole og maksimalt modtager specialundervisning i enkelte fag eller perioder her, at de er i gang med ordinære kompetencegivende ungdomsuddannelser, videregående uddannelser eller er i ordinær beskæftigelse, finder vi ingen forskelle mellem de to plejefamilietyper. Slægtspleje og traditionel familiepleje synes altså i lige høj grad at få plejebørnene ind på eller fastholde dem på vejen mod selvforsørgelse som voksne (tabel 10.1, nr. 6).

Den første dataindsamling viste imidlertid, at en del af plejebørnene allerede på dette tidspunkt havde faglige problemer i skolen, som på længere sigt potentielt kan give dem problemer med at klare sig i det ordinære skole- og uddannelsessystem (Knudsen, 2009). Sammenligner vi plejefamilietypernes evne til at fastholde plejebørnene i skole, uddannelse og beskæftigelse generelt, uden at begrænse det til det ordinære system, finder vi imidlertid, at de traditionelle plejefamilier har haft større succes end slægtsplejefamilierne. Blandt plejebørn fra traditionelle plejefamilier er 8 procentpoint flere end fra slægtsplejefamilier i gang med skole, uddannelse eller i beskæftigelse, når specialklasser, uddannelsesforløb med særlig støtte, arbejde med løntilskud, på beskyttede værksteder og lign. inkluderes (tabel 10.1, nr. 7). Umiddelbart kan det fremstå nega-

tivt, at flere fra de traditionelle plejefamilier ekskluderes fra det ordinære skole-, uddannelses- og beskæftigelsessystem, men i forhold til alternativet (at de slet ikke modtager undervisning eller er i beskæftigelse) er det meget positivt.

Dette resultat er overraskende i lyset af, at de unge i en kvalitativ undersøgelse af slægtspleje påpeger, at der er et stort fokus på uddannelse i slægtsplejefamilierne (Egelund, Jakobsen & Steen, 2010). De interviewede i den kvalitative undersøgelse er dog ikke nødvendigvis repræsentative for gruppen i slægtspleje generelt.

Undersøgelsen viser hermed, at de svageste unge anbragt i slægtspleje i ringere grad får fodfæste i uddannelsessystemet. Dette resultat må sættes i relation til, at de slægtsanbragte også i ringere grad fortsat var anbragt som efterværnsforanstaltning efter myndighedsalderen (se kapitel 4). I en ny dansk undersøgelse vurderer de professionelle i efterværnsforanstaltninger og kommunale forvaltninger nemlig, at efterværn skaber gunstige resultater, når det gælder om at sikre, at de unge kommer i gang med en ungdomsuddannelse (Jakobsen, Hammen & Steen, 2010). Det er hermed sandsynligt, at den mere bratte udlusning fra slægtsanbringelserne har negative konsekvenser for de svageste slægtsanbragtes mulighed for at komme i gang med en uddannelse. En anden forklaring kan være, at slægtsplejeforældrene i kraft af deres eget generelle lavere uddannelsesniveau ikke er i stand til at støtte de svageste unge tilstrækkeligt uddannelsesmæssigt, en forklaring, der ligeledes peger på et øget behov for ekstern støtte i forhold til at sikre fremtidsudsigterne for de svageste børn og unge i slægtspleje.

Det er dog en svaghed ved denne undersøgelse, at vi ikke har haft mulighed for at matche plejebørnene ud fra, om de eksempelvis havde forskellige former for indlæringsvanskeligheder forud for anbringelsen, ud over hvad der følger af psykisk udviklingshæmning og psykiske lidelser. Vi har ganske vist matchet dem med hensyn til, om de er anbragt pga. skoleproblemer, men der kan godt have været skoleproblemer til stede forud for anbringelsen, uden at de nødvendigvis var årsag til anbringelsen. Desuden er en del af plejebørnene anbragt før skolealderen, hvilket udelukker skoleproblemer som anbringelsesårsag. Alt i alt er det hermed muligt, at plejebørnene i slægtspleje og plejebørnene i traditionel familiepleje ikke er helt sammenlignelige i udgangspunktet med hensyn til indlæring og skolepræstationer.

FRITID, KAMMERATER OG RISIKOADFÆRD

Tidligere anbragte har i andre undersøgelser påpeget, at fritidslivet kan udgøre et helle i livet som anbragt, hvor man ikke er stigmatiseret, men indgår på lige fod med de andre børn og unge (Nielsen, 2005). Desuden kan det generelt virke som en beskyttelsesfaktor, når et socialt udsat barn har en fritidsinteresse, som det går meget op i (Werner & Smith, 2001). I den henseende synes de traditionelle plejefamilier at være bedst til at sikre plejebørnene et aktivt fritidsliv, idet næsten 8 procentpoint flere fra denne gruppe dyrker en eller flere fritidsinteresser uden for skole- eller arbejdstid. Effekten er dog ikke statistisk signifikant (tabel 10.1, nr. 8).

Ligesom fritidslivet er det en vigtig beskyttelsesfaktor, at plejebarnet har en eller flere gode venner, som det er knyttet til (ibid.). Som beskrevet i kapitel 7 er der imidlertid relativt få børn og unge i undersøgelsen, som ikke har en eller flere gode venner, og vi finder ingen effekt af plejefamilietyper i forhold til at støtte op om dette (tabel 10.1, nr. 9).

I kapitel 7 så vi ligeledes, at både 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn og deres plejeforældre angav, at plejebørnene fra de traditionelle plejefamilier oftere omgås et uheldigt netværk af kammerater med problemer med kriminalitet, alkohol, hash, vold etc. Af tabel 10.1, nr. 10 fremgår det imidlertid, at forskellen mellem plejebørnenes omgang med kammerater med sådan risikoadfærd stort set forsvinder, når plejebørnene matches, så grupperne havde lignede karakteristika forud for anbringelsen. Det samme mønster finder vi med hensyn til, om de unge har begået kriminalitet inden for det sidste år, hvor resultaterne i kapitel 7 viste, at visse kriminalitetstyper forekommer hyppigere blandt de unge, der 2 år tidligere var i traditionel familiepleje end blandt unge, der var i slægtspleje. Når plejebørnene matches på deres karakteristika forud for anbringelsen, finder vi ingen signifikant relativ effekt af at være i slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje med hensyn til at forebygge, at plejebørnene kommer ind på en kriminel løbebane. Efter matchingen af plejebørnene, så de er sammenlignelige, har en anelse flere (2,7 procentpoint, tabel 10.1, nr. 10) af de tidligere eller nuværende slægtsanbragte begået kriminalitet inden for det sidste år, men forskellen er langt fra signifikant. Heller ikke med hensyn til at forebygge misbrugsproblemer blandt plejebørnene er der forskel på plejefamilietypernes succes, som må siges at være relativt stor i begge grupper, da kapitel 7 viste, at der ikke er betydelige misbrugsproblemer blandt plejebørnene. Analyserne af kriminalitet og misbrug i kapitel 7 inkluderer dog kun de

ældste plejebørn, mens effektanalysen her i kapitlet inkluderer hele spekteret af 7-24-årige.

KONTAKT TIL FORÆLDRE OG ØVRIGE FAMILIEMEDLEMMER

Vi finder klare effekter af at være anbragt i slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje i forhold til barnets kontakt til sine forældre og sin familie i bredere forstand. Når den initiale forskel på plejebørnene er reduceret ved hjælp af matching, finder vi, at en signifikant større andel af børn og unge, der er eller har været i slægtspleje, har kontakt med mindst én af deres forældre mindst en gang om måneden. Hvadend plejebarnet fortsat er anbragt eller er flyttet hjemmefra, har 13 procentpoint flere af de slægtsanbragte mindst månedlig kontakt med en af forældrene, hvis det har været i slægtspleje frem for i traditionel familiepleje (tabel 10.1, nr. 13). Vi ved fra den første dataindsamling, at de slægtsanbragte børn oftest er anbragt i deres mødres familie, og at nogen af dem har en meget hyppig besøgskontakt med deres mødre (Knudsen, 2009). Adskilles analysen i, om der er månedlig kontakt til henholdsvis mor og far, er der imidlertid ikke en signifikant relativ effekt af slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje i forhold til kontakten til nogen af de to isoleret set. Slægtspleje er altså bedre til at sikre en regelmæssig kontakt mellem plejebarnet og mindst én af forældrene men ikke i forhold til at sikre regelmæssig kontakt til henholdsvis far eller mor isoleret set (tabel 10.1, nr. 14).

Vores analyser viser derudover en endnu stærkere effekt af slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje med hensyn til at sikre, at barnet har kontakt til minimum én af sine forældre i det hele taget – selv hvis det er en sjælden eller uregelmæssig kontakt. Næsten 25 pct. flere fra gruppen i traditionel familiepleje har slet ingen kontakt til nogen af deres forældre, sammenlignet med gruppen i slægtspleje. Effekten er af nogenlunde samme styrke og signifikans, uanset om der fokuseres på manglende kontakt med moren eller faren isoleret set.

Endelig finder vi en signifikant effekt i forhold til, at også kontakten til plejebarnets udvidede familienetværk er bedre sikret ved anbringelser i slægtsplejefamilier frem for ved traditionelle plejefamilier. Næsten 9 procentpoint flere af de tidligere eller nuværende slægtsanbragte ser også andre familiemedlemmer end deres forældre som fx søskende, bedsteforældre på mors eller fars side, mostre, fastre, morbrødre, farbrødre osv (tabel 10.1, nr. 15). Dette er dog ikke overraskende, da en del

af disse familiemedlemmer også er slægtsplejeforældrenes familiemedlemmer.

KONTAKT OG RELATION TIL PLEJEFORÆLDRENE

Også i forhold til kontakten og relationen til de tidligere plejeforældre er der positive effekter af slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje. Som beskrevet i kapitel 4 er de unge, der var i slægtspleje 2 år tidligere, oftere flyttet hjemmefra end de unge, der var i traditionel familiepleje. Når vi samlet set analyserer, om plejebarnet fortsat er anbragt hos plejeforældrene, bor hos de tidligere plejeforældre uden formelt at være anbragt der, eller har kontakt til sine tidligere plejeforældre mindst én gang om måneden, finder vi imidlertid, at de slægtsanbragte børn og unge oftere har en sådan kontakt med deres plejeforældre. Selvom flere slægtsanbragte plejebørn er flyttet hjemmefra, er der alligevel 7,3 procentpoint flere fra denne gruppe end blandt plejebørnene fra traditionelle plejefamilier, der har kontakt med deres plejeforældre mindst én gang om måneden (tabel 10.1, nr. 16). Forskellen er dog ikke statistisk signifikant.

For at få en indikation af kvaliteten af kontakten mellem plejebørnene og deres tidligere eller nuværende plejebørn har vi desuden analyseret effekten af plejefamilytypen på, hvor tæt en relation der er mellem plejebarn og plejeforældre. Resultatet er, at selvom færre af de slægtsanbragte børn og unge fortsat er anbragt hos eller bor hos plejefamilien ved den anden dataindsamling, hvor effekterne måles, så er der alligevel 9 procentpoint flere fra denne gruppe, der har en tæt eller særdeles tæt relation med deres tidligere eller nuværende plejeforældre, sammenlignet med plejebørn fra traditionelle plejefamilier (tabel 10.1, nr. 17).

OPSAMLING

I strid med internationale undersøgelser finder vi ikke, at der er signifikant færre *sammenbrud* i slægtsanbringelser sammenlignet med traditionelle plejefamilier. Vi finder heller ingen indikationer af, at der skulle være mere *kontinuitet* i de slægtsanbragtes anbringelsesforløb, idet der ikke er forskel på, hvor stor en andel af plejebørn i henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje der 2 år senere er anbragt på et nyt anbringelsessted. Vi ved dog, at slægtsplejebørnene forud for anbringelsen har haft

færre anbringelser og forskellige omsorgsmiljøer (Knudsen, 2009), men denne kontinuitet videreføres altså ikke efter slægtsanbringelsen.

Vi finder ingen relative effekter i forhold til plejebørnenes *helbred generelt*. Plejebørnene i traditionel familiepleje udvikler imidlertid markant flere *psykiske problemer*, der volder dem vanskeligheder i en grad, så de er blevet påpeget af deres dagsinstitution, skole eller arbejdsplads.

Vores resultater viser ingen relativ effekt i forhold til at *fastholde plejebarnet i det ordinære uddannelsessystem eller i ordinær beskæftigelse*. Hvis vi derimod inkluderer *særligt støttede uddannelsesforløb og beskæftigelsestilbud*, synes de traditionelle plejefamilier at være bedre til at fastholde plejebørnene i skole, uddannelse eller beskæftigelse i bredeste forstand.

Undersøgelsen viser ingen signifikante effekter i forhold til at sikre, at plejebarnet *dyrker fritidsinteresser, har gode venner, ikke omgås kammerater med risikoadfærd eller selv har misbrugs- eller kriminalitetsproblemer*.

De stærkeste effekter af slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje ser vi i forhold til *bevarelsen af plejebarnets familienetværk og i forhold til dets relation til plejeforældrene*. Uanset om plejebørnene er flyttet hjemmefra eller ej, så har børn og unge, der 2 år tidligere var i slægtspleje, hyppigere kontakt til mindst én af deres forældre mindst én gang om måneden. Ligeledes er det langt færre af de slægtsanbragte, som slet ikke har nogen form for kontakt til nogen af deres forældre. Ikke overraskende ser de tidligere og nuværende plejebørn i slægtsplejefamilier også hyppigere andre familiemedlemmer ud over deres forældre sammenlignet med plejebørn i traditionelle plejefamilier.

Selvom en større del af de børn og unge, der 2 år tidligere var i slægtspleje, ikke længere bor hos plejefamilien, har de en tæt eller særdeles tæt *relation til de tidligere plejeforældre*. Alt i alt tegner det et billede af, at slægtspleje er bedre end traditionel familiepleje i forhold til at sikre barnet et netværk med varige relationer til både plejeforældre, forældre og andre familiemedlemmer. Resultatet er også i overensstemmelse med den meget klare fremhævelse i interview med unge i slægtspleje af, at det netop er relationerne, der er det afgørende element af en anbringelse i slægten, og som gør den bæredygtig i forhold til andre udfordringer og bedre end andre alternativer (Egelund, Jakobsen & Steen, 2010).

KONKLUSION OG VIDERE PERSPEKTIVER

METODISKE MULIGHEDER OG BEGRÆNSNINGER

Det er altid dristigt at konkludere, at forskellen på plejebørns udvikling er en effekt af, om de har været anbragt i slægtspleje eller traditionel familiepleje, medmindre man fuldstændigt tilfældigt har visiteret plejebørnene til de to typer af plejefamilier. Selvom vi her har benyttet propensity score matching til at korrigere for de forskelle, der var mellem plejebørnenes og deres forældres karakteristika allerede forud for anbringelsen, kan man altid indvende, at der er relevante forhold, vi ikke har korrigeret for.

En anden indvending retter sig imod, i hvor høj grad resultaterne kan generaliseres til alle plejebørn i henholdsvis slægtspleje og traditionel familiepleje, eller om de kun gælder for en undergruppe af disse. I forhold til denne undersøgelse er det fx værd at overveje, om de slægtsanbringelser, hvis relative effekt vi undersøger, overhovedet ligner de anbringelser i slægtspleje, som børn og unge i Danmark visiteres til på nuværende tidspunkt. Selvom der kun er gået 4 år, siden undersøgelsen blev påbegyndt, er der grund til at tro, at praksis omkring visitation til anbringelse i slægtspleje er forandret, i og med at slægtsanbringelse nu altid skal overvejes i forbindelse med anbringelse af et barn. Der er endvidere grund til at tro, at børn og unge med en anden problemprofil visiteres til slægtspleje (hidtil har der ikke været den store stigning i antal-

let af slægtsplejeanbragte – øgningen har primært været i omfanget af netværksanbragte uden for slægten pr. 31.12). Det skyldes, at de slægtsanbragte plejebørn i undersøgelsen blev identificeret ved hjælp af registeroplysninger fra 31. december 2006, dvs. kun 1 år efter, at slægts- og netværkspleje formelt blev indført med anbringelsesreformen. Efterfølgende har kommunerne altid skullet overveje, om slægtspleje er en mulighed ved anbringelse af børn og unge uden for hjemmet. Majoriteten af plejebørnene i undersøgelsen er imidlertid anbragt før implementeringen af anbringelsesreformen, og under den første dataindsamling fik vi mange tilbagemeldinger fra slægtsplejeforældre om, at det havde været en kamp med forvaltningen at få lov at tage barnet i pleje. Det indikerer, at kun slægtsplejeforældre med særlige ressourcer kunne gennemtvinge at få et barn i slægtspleje forud for anbringelsesreformen. Den første delrapport fra denne undersøgelse af slægtspleje viste også, at selvom børn og unge anbragt i slægtspleje havde en betydelig problembelastning sammenlignet med den gennemsnitlige børnebefolkning, så havde de på mange områder færre udfordringer end deres jævnaldrende i traditionel familiepleje (Knudsen, 2009). Undersøgelsen påpegede dermed, at slægtspleje kun kunne komme på tale i sager om anbringelse af børn og unge med en relativt mindre problemtunge forud for anbringelsesreformen. I dag kan vi derimod forvente en opblødning af disse praksisser, når forvaltningen skal overveje muligheden for slægtspleje i alle anbringelsessager.³⁸

Denne undersøgelse kan heller ikke generaliseres til mindre børn, da de slet ikke er inkluderet i datagrundlaget.³⁹ Det er ligeledes vigtigt at huske, at der analyseres på anbringelser over en vis minimumsvarighed og altså ikke på den gennemsnitlige anbringelse i hverken slægtspleje eller traditionel familiepleje. Dette skyldes, at de mange anbringelser, der bryder sammen kun kort tid efter, de er påbegyndt, ganske enkelt ikke indgår i undersøgelsen, da plejebarnet i de tilfælde for længst var flyttet, da plejeforældrene modtog det første spørgeskema. I

38. Antallet af børn og unge i slægtspleje er dog svagt faldende ifølge Ankestyrelsens anbringelsesstatistik, mens antallet af netværksanbragte uden for slægten er stærkt stigende (Ankestyrelsen, 2010).

39. Det skyldes, at anbringelsesfrekvensen blandt mindre børn er relativt lav, hvorved der i absolutte tal er meget få slægtsanbragte mindre børn. Da der samtidig må forventes at gøre sig særlige forhold gældende med hensyn til anbringelser af mindre børn (fx at de måske endnu ikke har en tilknytning til deres forældre), har vi valgt slet ikke at inddrage dem.

denne undersøgelse sammenligner vi således effekten af de længerevarende – og dermed sandsynligvis også de mere velfungerende – anbringelser i traditionel familiepleje og slægtspleje.

Vi fik en relativt god svarprocent på 72 pct. ved den første dataindsamling, og der var kun en svag underrepræsentation af besvarelser vedrørende de ældste plejebørn, drenge og slægtsanbragte. Bortfaldet mellem første og anden dataindsamling er i det store hele heller ikke præget af skævhed. Med hensyn til besvarelser fra plejeforældre til børn og unge, der 2 år tidligere var i traditionel familiepleje, eller andre voksne, som plejebarnet aktuelt bor sammen med eller sidst har boet sammen med, er der dog en svag overrepræsentation af besvarelser vedrørende yngre børn, der har været anbragt i den samme plejefamilie fra en tidlig alder. Desuden er besvarelser vedrørende plejebørn, hvis plejeforældre fandt deres relation mindre tæt, underrepræsenteret for både slægtsanbragte og plejebørn i traditionelle plejefamilier. Sidstnævnte skævhed gælder også besvarelserne fra de 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn selv. Der er endvidere en underrepræsentation af besvarelser fra unge, hvis plejeforældre 2 år tidligere tilkendegav, at de i ringe grad kunne håndtere og rumme den unges problemer, mens besvarelser fra unge, der har været anbragt tidligt og længe i den samme plejefamilie, er overrepræsenteret. Til gengæld er det imponerende, at der ikke er et større bortfald blandt unge, hvis plejeforældre 2 år tidligere angav, at de havde betydelige udfordringer i hverdagen i form af skoleproblemer eller psykosociale problemer sammenlignet med unge uden disse problemer.

UNDERSØGELSENS KONKLUSIONER

Under forudsætning af disse forbehold og begrænsninger viser undersøgelsen på linje med internationale studier, at anbringelser i slægtspleje er meget stabile, i hvert fald indtil plejebarnet fylder 18 år. Til forskel fra internationale undersøgelser adskiller slægtsanbringelserne i vores undersøgelse sig imidlertid ikke fra traditionel familiepleje på dette område, da de også viser sig overordentligt stabile i denne undersøgelse. Her må man dog holde sig for øje, at anbringelser, der bryder sammen inden for kort tid og dermed trækker gennemsnitsvarigheden meget ned, ikke indgår i denne undersøgelse.

For de ældste plejebørn finder vi, at plejebørnene i traditionel familiepleje oftere forbliver anbragt i plejefamilien, efter de er fyldt 18 år, mens de slægtsanbragte – i hvert fald pigerne – oftere flytter hjemmefra. Fokuserer vi på effekten af plejefamilytypen ved at se på anbringelsesforløbet, når der er korrigeret for forskelle mellem plejebørnene forud for anbringelsen, finder vi ingen forskelle mellem slægtspleje og traditionel familiepleje med hensyn til, om plejebørnene ved anden dataindsamling var blevet anbragt på et nyt anbringelsessted. Plejebørn fra begge plejefamilytyper har i lige høj eller ringe grad oplevet manglende kontinuitet i form af (endnu) et skift i omsorgsmiljø. Der er heller ikke sket signifikant flere sammenbrud blandt anbringelserne i traditionelle plejefamilier sammenlignet med slægtsplejefamilier.

Generelt vurderer både plejeforældre og de ældste plejebørn selv, at plejebørnene har et godt helbred, og vi finder ingen effekt af plejefamilytypen i forhold til at styrke plejebørnenes helbred. Blandt plejebørn under 17 år finder vi, at de oftest har sociale og psykiske problemer på samme niveau som 2 år tidligere, dvs. at plejebørnene i traditionel familiepleje oftere har problemer uden for normalområdet. Uanset plejefamilytypen er der dog oftere sket forbedringer end forværringer i løbet af den 2-årige undersøgelsesperiode. Anbringelser i traditionel familiepleje – men ikke i slægtspleje – er desuden oftere ophørt, hvis plejebarnet 2 år tidligere havde psykiske og sociale problemer uden for normalområdet. Når der er korrigeret for den initiale forskel på de to grupper af plejebørn, finder vi en stærk effekt af slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje i forhold til at forebygge, at plejebarnet udvikler psykiske problemer i et omfang, så dagtilbud, skole eller arbejdsplads har gjort opmærksom på det.

Langt de fleste plejebørn har én eller flere gode venner, de er særligt knyttet til. En mindre del af plejebørnene har dog også uheldige netværk af kammerater med problemer med kriminalitet, rusmidler, vold osv. Dette synes umiddelbart mest udbredt blandt de unge i traditionel familiepleje, men når vi korrigerer for forskelle forud for anbringelsen, er der ingen forskel på plejefamilytyperne. Det samme gælder i forhold til de unges eventuelle kriminelle adfærd. Der forekommer ikke meget misbrug blandt de unge i undersøgelsen, og ingen plejefamilytype har vist sig signifikant bedre eller dårligere til at forebygge dette.

Vi finder heller ingen relativ effekt af slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje i forhold til at fastholde plejebørnene i skole,

uddannelse eller arbejde, så længe vi alene fokuserer på ordinær uddannelse og beskæftigelse. Inkluderer vi derimod specialklasser og særligt støttede uddannelsesforløb og beskæftigelsestilbud, så har den traditionelle familiepleje de bedste resultater. Givet at vores matching fuldstændigt korrigerer for de forskelle, der kan være på plejebørnene forud for anbringelsen, som også kan påvirke plejebørnenes senere tilknytning til uddannelsessystem og arbejdsmarked, så viser slægtspleje sig dårligere til at fastholde de svageste plejebørn i skole, uddannelse og arbejde. Resultatet kan dog være påvirket af, at vi ikke har kunnet korrigere for plejebørnenes indlæringsniveau forud for anbringelsen.

Den væsentligste effekt af slægtspleje i vores undersøgelse er, at den i højere grad end traditionel familiepleje har været i stand til at sikre plejebørnenes netværk, uanset om de fortsat er anbragt eller ej. En større andel af de tidligere eller nuværende slægtsanbragte ser således mindst én af deres forældre en gang om måneden, og en langt mindre andel end blandt plejebørn fra traditionelle plejefamilier har slet ingen kontakt med hverken deres mor eller far. Ligeledes ser flere af de tidligere eller nuværende slægtsanbragte andre familiemedlemmer ud over forældrene. Uanset om anbringelsen er ophørt eller igangværende, har de slægtsanbragte desuden oftere en tættere relation til deres plejeforældre end de anbragte i traditionel familiepleje, og det på trods af at de oftere er flyttet hjemmefra, sammenlignet med plejebørn fra traditionelle plejefamilier.

SLÆGTSPLEJE SOM SOCIALPOLITISK PRAKSIS

Slægtspleje viser sig i denne undersøgelse at være på linje med ordinær familiepleje, hvad børnenes udvikling angår. På nogle punkter ser slægtsplejen også ud til at have nogle træk, der kan være heldige for børnenes/de unges nutid og fremtid. Der tænkes her specielt på nære relationer og bevarelse af relationer – i bedste fald med Triseliotis' ord: 'Familien for livet'. Vi ved fra en række undersøgelser (ikke mindst 'Leaving care' forskningen, se fx Bakketeig & Backe-Hansen, 2008), at et fattigt netværk (både familie og venner) er et kardinalproblem for mange unge, der udskrives af forsoget. Netværk er ikke bare et psykisk gode, det er også praktisk hjælp, vejledning, fælles aktiviteter, forbindelser mv., så det er et yderst væsentligt aspekt af unge menneskers liv i overgangen til en selvstændig tilværelse.

Til trods for den forsigtighed, man – jf. ovenfor – skal omgå resultaterne med, kan man på baggrund af disse resultater drage nogle konklusioner for praksis. Vi vil pege på følgende:

- Slægtspleje er ikke et Columbus-æg, der løser alle anbringelsens problemer. Det er værd at huske på, at slægtsplejeforældre ofte er ældre/gamle mennesker i en beskeden eller vanskelig social situation. Det er også en lærdom fra dette projekt (jf. Egelund m.fl., 2010), at slægtsplejeforældre ofte på forhånd har andre belastende omsorgsopgaver, ikke mindst i forhold til barnets forældres misbrug, sindslidelse mv.
- Når det er sagt, er det værd, som lovgivningen også foreskriver, seriøst at undersøge, om der i barnets familie findes mennesker, der med tilstrækkelig støtte har lyst til og kan påtage sig opgaven med at pleje et barnebarn, en nevø, en lillesøster mv.
- Der er beretninger om (ibid.), at forvaltninger pr. automatik er tvivlende over for slægtsanbringelse, og at slægtsplejeforældrene skal kæmpe for at blive taget i betragtning. Der er ud fra denne undersøgelse grund til at tage det alvorligt og ikke være så skeptisk, når familiemedlemmer tilbyder sig som plejeforældre – i øvrigt ofte støttet af barnets mor (ibid.).
- I den sammenhæng skal det huskes, at det tyder på, at familiemedlemmer føler en stærk moralsk forpligtelse (ibid.) til at tage sig af børnene, således at det nøje skal vurderes, om familiemedlemmer ikke blot *vil*, men også *kan* tage en så stor opgave på sig.
- Undersøgelsen viser, at slægtsplejeforældre er lige så effektive til at støtte almindelig skolegang hos deres plejebørn som andre plejeforældre, men er måske svagere, når det drejer sig om at mobilisere særlige ressourcer og service i forbindelse med særundervisning og anden hjælp til skolegang. Det peger på, at skolegang kan være et særligt vigtigt punkt i handleplanlægning, tilsynsbesøg og supervision over for slægtsplejeforældre. Vi har spekuleret over, hvorfor børn (piger) i slægtspleje flytter tidligere ud af pleje end børn i ordinære plejefamilier. Det kunne måske skyldes, at slægtsplejeforældre i mindre grad formår at mobilisere de efterværnsressourcer, som en langsommere udslusning er. Vi kan ikke ud fra denne undersøgelse sige, om det er tilfældet, men vi kan pege på, at der er grund til at være

opmærksom på efterværnsbehovet for børn, der er anbragt i slægtspleje.

- Der er i denne undersøgelse tegn på, at støtte til plejeforældre direkte har positiv indflydelse på børnenes udviklingsudfald. Det er ikke den enkelte støtteform (vederlag, supervision, kurser osv.), der slår ud i bedre udviklingsresultater hos barnet, men summen af dem, dvs. både et ordentligt vederlag, kursusdeltagelse, jævnlige tilsynsbesøg, supervision og rådgivning, der tilsammen skaber et bedre resultat. Det er klart af undersøgelsen (Knudsen, 2009), at slægtsplejeforældre i alle henseender får mindre støtte end andre plejefamilier. Det er derfor et centralt socialpolitisk diskussionspunkt, om slægtsplejeforældre, der på forhånd er socialt disfavoriserede, ikke bør ligestilles med andre plejeforældre – ikke for ligestillingens, men for børnenes udviklingsudfalds skyld.

APPENDIX

BORTFALDSANALYSE FOR VOKSENBE SVARELSERNE

Ud af de 428 besvarelser fra plejeforældre til børn og unge i slægtspleje eller traditionel familiepleje fra den første dataindsamling har vi ved anden dataindsamling 2 år senere modtaget en besvarelse fra plejeforældre, forældre eller kontaktpædagoger for 196 – eller 46 pct. – af de tidligere eller nuværende plejebørn.

Generelt er der få systematiske skævheder mellem de plejebørn og deres plejefamilier tilbage i 2007, som vi har oplysninger om fra begge dataindsamlinger, og de plejebørn og deres plejefamilie, hvor vi kun har oplysninger fra den første dataindsamling. Disse skævheder gennemgår vi nedenfor.

KARAKTERISTIKA VED ANBRINGELSEN

Der foreligger lidt oftere en besvarelse vedrørende de børn og unge, som var anbragt i traditionel familiepleje ved første dataindsamling, end for de børn og unge, som var anbragt i slægtspleje. Hvor 41 pct. af besvarelserne ved den første dataindsamling angik børn og unge i slægtspleje i 2007, udgjorde de 35 pct. af besvarelserne ved anden dataindsamling. Forskellen er dog ikke signifikant.

Der er ingen signifikant sammenhæng mellem, hvor længe barnet eller den unge havde været anbragt i plejefamilien ved første dataindsamling, og om der foreligger en besvarelse fra de voksne, som barnet

eller den unge bor sammen med eller sidst har boet sammen med ved anden dataindsamling. Derimod betyder det noget, hvor gammelt barnet var, da det blev anbragt i plejefamilien, og hvor det boede ved den første dataindsamling. Tendensen gælder dog kun de børn og unge, der var i traditionel familiepleje ved første dataindsamling. Desto yngre barnet var, da det blev anbragt i plejefamilien, desto oftere foreligger der også en opfølgende besvarelse fra anden dataindsamling.⁴⁰ Plejebørnene, som var i traditionel familiepleje ved første dataindsamling, og hvor der foreligger en opfølgende besvarelse fra anden dataindsamling, var i gennemsnit 5,3 år, da de blev anbragt i plejefamilien, mens plejebørnene, hvor der ikke foreligger en besvarelse fra anden dataindsamling, gennemsnitligt var 6,9 år, da de blev anbragt i plejefamilien.

KARAKTERISTIKA VED PLEJEBARNET

Uanset om der er tale om børn og unge, der har været i slægtspleje eller traditionel familiepleje, betyder det tidligere eller nuværende plejebarns køn meget lidt, i forhold til om der er en opfølgende voksenbesvarelse fra anden dataindsamling. Hvor 48 pct. af besvarelserne omhandlede piger ved første dataindsamling, udgjorde de 51 pct. ved anden dataindsamling. Forskellen er ikke statistisk signifikant.

Foruden den nævnte betydning af plejebarnets alder ved anbringelsen i plejefamilien betyder plejebarnets aktuelle alder også noget for svarprocenten i de traditionelle plejefamilier. Blandt de børn og unge, som var i traditionel familiepleje ved første dataindsamling, er der en statistisk signifikant – om end relativt svag – tendens til, at jo yngre plejebørnene er, desto hyppigere foreligger der en opfølgende voksenbesvarelse fra den anden dataindsamling.⁴¹ En sådan tendens ses derimod ikke for de børn og unge, som var i slægtspleje. Plejebørn fra traditionel familiepleje, hvor en plejeforælder, forælder eller kontaktpædagog har besvaret spørgeskemaet ved anden dataindsamling, var gennemsnitligt 15,1 år ved anden dataindsamling. Plejebørnene, der havde været i traditionel familiepleje, hvor ingen voksen har besvaret skemaet ved anden dataindsamling, var derimod gennemsnitligt 16,2 år.⁴²

40. Pearson's $r = -0,174$, $p < 0,01$, $n = 258$.

41. Pearson's $r = -0,130$, $p < 0,05$, $n = 264$.

42. $P < 0,05$, $n = 264$ (t-test for forskel på gennemsnit).

Også plejebarnets etniske oprindelse synes at påvirke sandsynligheden for, at der også ved anden dataindsamling er blevet udfyldt et spørgeskema vedrørende de plejebørn, der var i traditionel familiepleje ved første dataindsamling. Blandt de plejebørn, hvor der også er oplysninger fra anden dataindsamling, har forældrene til 92 pct. begge dansk oprindelse, mens det er tilfældet for 79 pct. af plejebørnene, hvor der alene er oplysninger fra den første dataindsamling.⁴³ Der er altså et betydeligt større bortfald blandt plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund. En sådan sammenhæng mellem etnicitet og bortfald findes ikke blandt de børn og unge, som var i slægtspleje ved første dataindsamling. Børnene med rent dansk baggrund udgjorde imidlertid en større del af de slægtsanbragte i udgangspunktet, hvorfor det større bortfald blandt plejebørn med anden etnisk baggrund fra de traditionelle plejefamilier i praksis kan gøre de to grupper af plejebørn mere sammenlignelige på denne parameter.

For at få en indikation af betydningen af plejebarnets problembelastning i dagligdagen for bortfaldet fra undersøgelsen mellem de to dataindsamlinger har vi undersøgt sammenhængen mellem henholdsvis børnenes faglige skolepræstationer og af deres niveau af psykosociale problemer ved første dataindsamling og bortfaldet. For de plejebørn, der var i skolealderen ved første dataindsamling, finder vi imidlertid ingen sammenhæng mellem plejeforældrenes vurdering af, hvordan barnet klarede sig fagligt i skolen, og hvorvidt det opfølgende andet spørgeskema er besvaret eller ej. For de plejebørn, der var under 17 år ved første dataindsamling, målte vi barnets niveau af psykosociale problemer ved hjælp af The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ – for nærmere uddybning, se kapitel 7). Her finder vi heller ingen sammenhæng mellem, om barnet havde problemer inden for normalområdet, i grænseområdet eller helt uden for normalområdet, og om barnets plejeforældre eller andre voksne har bidraget med oplysninger ved anden dataindsamling. Dette afspejler, at lige så mange plejebørn uden særlige problemer i dagligdagen som plejebørn med mange daglige udfordringer er udgået af undersøgelsen pga. manglende oplysninger fra anden dataindsamling.

43. $P = 0,036$, $n = 142$ (tosidet Fisher's exact test).

KARAKTERISTIKA VED PLEJEFORÆLDRENE

Vi finder ingen sammenhæng mellem plejeforældrenes skoleuddannelse, erhvervsuddannelse og beskæftigelse, og om de – eller undtagelsesvist andre voksne, som den unge nu måtte bo sammen med eller sidst have boet sammen med – har besvaret det opfølgende spørgeskema. Dette gælder uanset, om der er tale om traditionelle plejeforældre eller slægtsplejeforældre.

Der betyder heller ikke noget for sandsynligheden for, at der foreligger oplysninger fra anden dataindsamling, om plejeforældrene selv har børn, eller om de aktuelt eller tidligere har haft andre plejebørn, end det som er udtrykket til denne undersøgelse.

Selvom slægtsplejeforældre, der deltaget i kursusaktivitet med henblik på rollen som plejeforældre, lidt hyppigere også har besvaret spørgeskemaet fra anden dataindsamling, så er der ingen signifikant sammenhæng for hverken disse plejeforældre eller de traditionelle plejeforældre. Heller ikke plejeforældrenes grad af tilfredshed eller utilfredshed med den støtte, de har modtaget fra kommunen med henblik på barnet, har sammenhæng med bortfaldet ved anden dataindsamling. Ligesom det samme gælder plejeforældrenes opfattelse af, i hvor høj grad de er i stand til at håndtere og rumme barnets problemer.

RELATIONEN MELLEML PLEJEBARN OG PLEJEFORÆLDRE

Der er ingen sammenhæng mellem plejeforældrenes vurdering af, om barnet ved første dataindsamling opfattede deres forældre⁴⁴, plejeforældrene eller begge forældrepar som sin nærmeste familie, og om de eller andre voksne også har besvaret det opfølgende spørgeskema.

Derimod har plejeforældre eller andre voksne oftere deltaget ved anden dataindsamling, desto tættere en relation mellem plejebarnet og den primære plejeforælder, der blev angivet ved første dataindsamling, uanset om der var tale om slægtspleje eller traditionel familiepleje.⁴⁵ Blandt de plejebørn, der var i traditionel familiepleje, bestyrkes denne tendens af, at spørgeskemaet fra anden dataindsamling oftere er blevet besvaret, hvis plejeforældrene ved første dataindsamling angav, at plejebarnet var fuldstændigt som en del af deres familie. Ud af de plejebørn, hvor plejeforældrene angav, at de var fuldstændigt som en del af famili-

44. Med forældre menes biologiske forældre eller adoptivforældre.

45. Gamma = 0,264, $p < 0,01$, $n = 416$.

en, har 80 pct. af de voksne besvaret det opfølgende spørgeskema. Det er tilfældet for 62 pct. af de plejebørn, hvor plejeforældrene angav en ringere integration i plejefamilien.⁴⁶ For de børn, der var i slægtspleje, betyder plejeforældrenes opfattelse af deres integration i plejefamilien ikke noget i forhold til bortfaldet mellem de to dataindsamlinger. Der var dog også langt mindre variation i slægtsplejeforældrenes vurdering af barnets integration i plejefamilien, da langt størstedelen fandt, at barnet var fuldstændigt som en del af plejefamilien.

Hvor nærheden i relationen mellem plejebarn og forældre spiller ind på bortfaldet ved anden dataindsamling, er der derimod ingen sammenhæng mellem det niveau af konflikter, som plejefamilien ved første dataindsamling oplevede i deres dagligdag med plejebarnet, og om der er indkommet en besvarelse ved anden dataindsamling. Der er heller ingen sammenhæng mellem bortfaldet og plejeforældrenes vurdering af deres samarbejde til barnets forældre.

Generelt er sammensætningen af gruppen af tidligere og nuværende slægtsanbragte børn og unge, der kan indgå i denne opfølgning af undersøgelsen, fordi der også ved anden dataindsamling er indkommet oplysninger fra deres plejeforældre eller andre voksne, meget lidt anderledes end sammensætningen af gruppen af slægtsanbragte børn og unge, som blev analyseret i den første deskriptive undersøgelse. Bortfaldet blandt de slægtsanbragte er meget lidt skævt. Kun de slægtsanbragte, hvis plejeforældre angav en mindre nær relation mellem den primære plejeforælder og plejebarnet ved første dataindsamling, er lidt underrepræsenteret ved anden dataindsamling.

For de børn og unge, der var i traditionel familiepleje, er bortfaldet ved anden dataindsamling stikprøven lidt mere skævt i forhold til første dataindsamling. Her ser vi nu en svag overrepræsentation af de yngre plejebørn, af plejebørn, der blev anbragt i plejefamilien i en tidlig alder, samt af plejebørn af ren dansk oprindelse. Bortfaldet blandt de børn og unge, der var i traditionel familiepleje, er desuden større blandt de plejebørn, hvis plejeforældre ikke mente, at de var fuldstændigt som en del af plejefamilien ved første dataindsamling. Ligesom de plejebørn, hvis plejeforældre angav en mindre tæt relation mellem plejebarnet og den primære plejeforælder, lidt hyppigere er faldet fra.

46. $P = 0,002$, $n = 265$ (tosidet Fisher's exact test).

Alt i alt synes bortfaldet mellem de to dataindsamlinger relativt unbiased. Det er dog i særlig grad problematisk, at plejebørn, der havde en mindre nær relation til plejeforældrene ved første dataindsamling, er blevet underrepræsenteret ved anden dataindsamling, da netop relationen mellem plejebarn og plejeforældre må forventes at have stor betydning for plejebarnets udvikling.

BORTFALDSANALYSE FOR UNGEBESVARELSERNE

Vi fik besvarelser retur fra 127 af de 257 af de 15-24-årige tidligere eller nuværende plejebørn ved anden dataindsamling, hvilket er en svarprocent på 49. Bortfaldet inkluderer også 7 unge, som vi af forskellige årsager ikke kunne identificere, fx fordi de er flyttet til udlandet, som dermed aldrig har modtaget spørgeskemaet.

KARAKTERISTIKA VED ANBRINGELSEN

- 12 Der er ingen forskel på andelen af unge, der har været i slægtspleje og i traditionel familiepleje, i forhold til, om de har besvaret spørgeskemaet.

De tidligere eller nuværende slægtsanbragte unge udgør 42 pct., og de unge, som er eller har været i traditionel familiepleje, udgør 58 pct.

For de unge, som er eller har været i slægtspleje, er der en signifikant positiv sammenhæng mellem varigheden af anbringelsen i slægtsplejefamilie, hvor barnet boede ved første dataindsamling, og sandsynligheden for, at den unge har besvaret spørgeskemaet.⁴⁷ Desto længere den unge har været anbragt i plejefamilien, desto oftere har de besvaret spørgeskemaet. De unge, der har besvaret skemaet, havde gennemsnitligt været anbragt i plejefamilien i 8,3 år på tidspunktet for den første dataindsamling, mens de unge, som ikke har svaret, havde været anbragt 5,8 år.⁴⁸ Da lange anbringelsesforløb forudsætter, at den unge er blevet anbragt tidligt i livet, er det ikke overraskende, at der blandt de slægtsanbragte unge også er en signifikant sammenhæng mellem barnets alder ved anbringelsen i plejefamilien, og om de har besvaret spørgeskemaet. Desto yngre den unge var ved anbringelsens start, desto hyppigere har han/hun besvaret skemaet.⁴⁹ De slægtsanbragte unge, der har besvaret

47. Pearson's $r = 0,256$, $p < 0,01$, $n = 102$.

48. $P < 0,01$, $n = 102$ (t-test for forskel på gennemsnit).

49. Pearson's $r = 0,204$, $p < 0,05$, $n = 102$.

skemaet, var gennemsnitligt 8,4 år, da de blev anbragt i plejefamilien, hvor de boede i 2007. Dem, der ikke har besvaret skemaet, var derimod 10,4 år, da de blev anbragt i slægtsplejefamilien.⁵⁰ For de unge, der var i traditionel familiepleje ved første dataindsamling, er der ingen sammenhæng mellem anbringelsens varighed eller den unges alder ved anbringelsens start.

KARAKTERISTIKA VED PLEJEBARNET

De unge var i gennemsnit 18,6 år på tidspunktet for anden dataindsamling, og der er ingen sammenhæng mellem deres alder, og hvorvidt de har svaret på spørgeskemaet. Der er heller ikke forskel på de unge mænds og kvinders tilbøjelighed til at besvare spørgeskemaet. Kønsfordelingen blandt de unge i undersøgelsen er næsten lige, idet pigerne udgør 51 pct. Der er heller ingen signifikant sammenhæng mellem bortfaldet blandt de unge i undersøgelsen og deres etniske oprindelse opgjort ved, om begge den unges forældre har dansk oprindelse eller ej.

Overraskende nok har heller ikke de unges daglige udfordringer i form af faglige skoleproblemer eller psykosociale problemer betydning for deres sandsynlighed for at besvare spørgeskemaet. Der er således ingen sammenhæng mellem, om de unge har besvaret spørgeskemaet, og hverken deres plejeforældres vurdering af, hvordan de klarede sig fagligt i skolen ved første dataindsamling, eller den unges niveau af psykosociale problemer målt ved SDQ-score på baggrund af plejeforældrenes svar ved første dataindsamling.⁵¹

KARAKTERISTIKA VED PLEJEFORÆLDRENE

Uanset plejefamilytypen finder vi ingen effekt af plejeforældrenes skoleuddannelse, erhvervsuddannelse og beskæftigelse i forhold til, om de unge har besvaret spørgeskemaet eller ej. Det spiller heller ingen rolle på de unges bortfald fra undersøgelsen, om plejeforældrene selv har børn.

Støtten, som plejeforældrene har modtaget, har ikke direkte påvirket de unges sandsynlighed for at besvare spørgeskemaet. Der er såle-

50. $P < 0,05$, $n = 102$.

51. Analysen af sammenhængen med de unges faglige skoleproblemer omhandler kun unge, der var i skolealderen ved første dataindsamling ($n = 147$). Analysen af sammenhængen med de unges niveau af psykosociale problemer omhandler kun de unge, som var under 17 år ved første dataindsamling ($n = 150$), da screeningsredskabet The Strengths and Difficulties Questionnaire kun er valideret for denne aldersgruppe.

des ingen sammenhæng mellem, om plejeforældrene har deltaget i kurser for plejeforældre eller deres grad af tilfredshed med den kommunale støtte givet med henblik på den unge, og om den unge efterfølgende har besvaret spørgeskemaet. Derimod er der en signifikant tendens til, at desto mere plejeforældrene ved første dataindsamling følte sig i stand til at håndtere og rumme den unges problemer, desto mere sandsynligt er det, at den unge har besvaret det efterfølgende spørgeskema.⁵² Tendensen findes for både unge i traditionel familiepleje og unge i slægtspleje, men den er stærkest blandt de unge i slægtspleje.

RELATIONEN MELLEM PLEJEBARN OG PLEJEFORÆLDRE

Det betyder ikke noget i forhold til de unges bortfald fra undersøgelsen, hvem de ifølge deres plejeforældre opfattede som deres nærmeste familie ved den første dataindsamling. Ligesom der ikke er sammenhæng mellem plejeforældrenes vurdering af, om den unge var fuldstændigt som en del af plejefamilien ved første dataindsamling, og om de unge efterfølgende har deltaget i undersøgelsen. Derimod er der en signifikant sammenhæng mellem plejeforældrenes vurdering af, hvor tæt deres relation til plejebarnet var ved første dataindsamling, og om plejebarnet efterfølgende selv har besvaret spørgeskemaet ved anden dataindsamling. Desto tættere en relation, der fandtes mellem plejeforældrene og den unge, desto større er sandsynligheden for, at den unge har deltaget i undersøgelsen.⁵³ Tendensen er stærkest blandt de unge, som har været i traditionel familiepleje.

Vi finder ingen sammenhæng mellem niveauet af konflikter mellem den unge og plejefamilien i dagligdagen ved første dataindsamling eller plejeforældrenes vurdering af deres samarbejde med den unges forældre og de unges bortfald fra undersøgelsen.

Samlet set har vi ikke fundet nogen skævheder mellem de unge, som har besvaret spørgeskemaet, sammenlignet med alle unge, som vi havde oplysninger om fra første dataindsamling blandt plejeforældrene i forhold til karakteristika ved den unge selv. Særligt overraskende er det i den sammenhæng, at unge, som vi har indikationer på har daglige udfordringer i form af faglige skoleproblemer eller psykosociale problemer, har besvaret spørgeskemaet i lige så høj grad som andre unge.

52. Gamma = 0,276, $p < 0,05$, $n = 254$.

53. Gamma = 0,254, $p < 0,05$, $n = 249$.

Heller ikke i forhold til plejeforældrenes karakteristika og den støtte, de har modtaget, er bortfaldet af unge, som ikke har besvaret spørgeskemaet, synderligt skævt. Dog finder vi her en tendens til, at unge, hvis plejeforældre tilkendegav, at de i ringere grad var i stand til at håndtere og rumme den unges problemer ved første dataindsamling, mindre hyppigt selv svaret. Denne tendens findes ikke tilsvarende i bortfaldet blandt de voksne respondenter ved anden dataindsamling.

Desværre har vi i lighed med voksenbesvarelsene fra anden dataindsamling en skævhed i ungebesvarelsene i form af en underrepræsentation af besvarelser fra unge, hvis plejeforældre ved første dataindsamling havde angivet, at deres relation til den unge var mindre tæt. Andre forhold vedrørende relationen mellem plejebørn og plejeforældre synes derimod ikke at have påvirket de unges bortfald fra undersøgelsen.

Endelig er slægtsanbragte unge, som blev anbragt i deres tidligere eller nuværende slægtsplejefamilie relativt tidligt og har været anbragt der relativt længe, overrepræsenteret blandt de unge, som har deltaget i undersøgelsen, mens det ikke er tilfældet blandt de unge, som var i traditionel familiepleje. Denne skævhed i bortfaldet kan resultere i, at slægtspleje fremstår mere stabil end traditionel familiepleje alene på baggrund af systematiske forskelle mellem de unge, som har besvaret spørgeskemaet. Heldigvis har vi i kraft af besvarelsene fra plejeforældrene, hvis bortfald ikke er skævt i denne retning, mulighed for at tage højde for dette i vores konklusioner.

Alt i alt må bortfaldet af de unge dog siges at være meget lidt skævt.

LITTERATUR

- Aldgate, J. & M. McIntosh (2006): *Looking after the Family: A Study of Children Looked after in Kinship Care in Scotland*. Edinburgh: Social Work Inspection Agency.
- Ankestyrelsen (2010): *Børn og unge anbragt uden for hjemmet. Kommunale afgørelser, årsstatistik 2009*. København: Ankestyrelsen.
- Bakketeig, E. & E. Backe-Hansen (red.) (2008): *Forskningskunnskap om ettervern*. Oslo: NOVA, Rapport 17/08.
- Bengtsson, T.T., L. Knudsen & V.L. Nielsen (2009): *Kortlægning af kommunernes foranstaltninger til udsatte unge*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:30.
- Berridge, D. & H. Cleaver (1987): *Foster Home Breakdown*. Oxford: Basil Blackwell.
- Biehal, N. & J. Wade (1996): "Looking Back, Looking Forward: Care Leavers, Families and Change" i *Children and Youth Services Review*, 18, 4/5, 425-445.
- Egelund, T. (1997): *Beskyttelse af barndommen. Socialforvaltningers risikovurdering og indgreb*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Egelund, T. & K. Vitus (2007): *Sammenbrud i anbringelser af unge. Risikofaktorer hos de unge, forældre, anbringelsessteder og i sagsbehandlingen*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 07:24.

- Egelund, T., T.B. Jakobsen & L. Steen (2010): "Det er jo min familie". *Beretninger fra børn og unge i slægtspleje*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:34.
- Egelund, T. m.fl. (2010): *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:06.
- Farmer, E. & S. Moyers (2008): *Kinship Care. Fostering Effective Family and Friends Placements*. London: Jessica Kingsley.
- Flynn, R. (2002): Research Review: Kinship Foster Care. *Child & Family Social Work*, 7, 311-321.
- Ford, T. m.fl. (2007): Psychiatric Disorder among British Children Looked after by Local Authorities: Comparison with Children Living in Private Households. *British Journal of Psychiatry*, 190.
- Goodman R. (1997): "The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note" i *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38, 581-586.
- Havik, T. & E. Backe-Hansen (1998): *Kunnskapsstatus for fosterhjemsarbeidet*. Bergen: Barnevernets Utviklingscenter.
- Hessle, S. & B. Vinnerljung (1999): *Child Welfare in Sweden – an Overview*. Stockholm: Stockholm University, Department of Social Work, Stockholm Studies of Social Work: 15.
- Holtan, A. (2008): Family Types and Social Integration in Kinship Foster Care. *Children and Youth Services Review*, 30, s. 1022-1036.
- Holtan, A. (2004): *Slektsfosterhjem. Artikkelsamling*. Temahefte 17, Norsk Fosterhjemsforening.
- Hunt, J. m.fl. (2008): *Keeping Them in the Family. Outcomes for Children Placed in Kinship Care through Care Proceedings*. London: British Association for Adoption and Fostering (BAAF).
- Jakobsen, T.B., I. Hammen & L. Steen (2010): *Efterværn – støtte til tidligere anbragte unge*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:31.
- Knudsen, L. (2009): *Børn og unge anbragt i slægten. En sammenligning af slægtsanbringelser og anbringelser i traditionel familiepleje*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:26.
- Knudsen, L. & V.L. Nielsen (2010): *Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:13.

- Lernihan, U. & G. Kelly (2006): "Kinship Care as a Route to Permanent Placement" i Iwaniec, D. (red.): *The Child's Journey through Care: Placement Stability, Care Planning, and Achieving Permanency*. John Wiley & Sons, Ltd.
- Lindemann, A. & A.-D. Hestbæk (2004): *Slægtsanbringelser i Danmark. En pilotundersøgelse*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:21.
- Linderot, S. (2006): *At placera eller inte placera i släktinghem, det är frågan: en studie kring familjehemsplaceringar – lagstiftning, attityder och handläggning inom socialtjänsten*. Lund: Socialhögskolan.
- Lovtidende A (2010): *Lov nr. 628 af 11/06/2010: Lov om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og forældreansvarsloven (Barnets Reform)*.
- Nielsen, F. (2002): *"Som plejeforældrene ser det" – kortlægning og analyse af foranstaltningen "familiepleje" i Københavns Kommune*. København: Københavns Universitet, Institut for Statskundskab.
- Nielsen, H.E. (red.) (2005): *TABUKA – Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*. København: Forlaget Børn & Unge.
- Newton, R.R., A.J. Litrownik & J.A. Landsverk (2000): "Children and Youth in Foster Care: Disentangling the Relationship between Problem Behaviors and Number of Placements" i *Child Abuse & Neglect*, vol. 24, no. 10, pp. 1363-1374.
- Ottosen, M.H. & P.S. Christensen (2008): *Anbragte børns sundhed og skolegang*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:21.
- Ottosen, M.H. m.fl. (2010): *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2010*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:20.
- Sallnäs, M., B. Vinnerljung & P.K. Westermark (2004): "Breakdown of Teenage Placements in Swedish Foster and Residential care" i *Child and Family Social Work*, 9, 2, pp. 141-152.
- Sinclair, I. m.fl. (2007): *The Pursuit of Permanence. A Study of the English Child Care System*. London: Jessica Kingsley.
- Socialministeriet (2006): *Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier. Vejledning nr. 3 til serviceloven*. København: Socialministeriet.
- Strijker, K. m.fl. (2003): Kinship Foster Care and Foster Care in the Netherlands. *Children and Youth Services Review*, Vol. 25, no. 11, pp. 843-862.

- Vinnerljung, B. (1993): Släktningsplaceringar i fosterbarnsvården. *Sociomen*, Forsknings supplement, 3, 3-10.
- Vinnerljung, B., M. Sallnäs & P. Kyhle-Westermark (2001): *Sammanbrott vid tonårsplacering: om ungdomar i fosterhem och på institution: en rapport från CUS*. Stockholm: Socialstyrelsen, Centrum för utvärdering av socialt arbete.
- Webster, D., R.P. Barth & B. Neddle (2000): "Placement Stability for Children in Out-of-Home Care: A Longitudinal Analysis" i *Child Welfare* 79(5), pp. 614-632.
- Werner, E.E. & R.S. Smith (2001): *Journeys from Childhood to Midlife. Risk, Resilience, and Recovery*. Cornell: Cornell University Press.
- Winokur, M., A. Holtan & D. Valentine (2009): *Kinship Care for the Safety, Permanency and Well-being of Children Removed from Home for Maltreatment*. Oslo: The Campbell Collaboration.
- Ziminski, J. (2007): Dilemmas in Kinship Care: Negotiating Entitlements in Therapy. *Journal of Family Therapy*, 29: 438-453.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2010

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 10:01 Henriksen, A.C.: *Coaching af sygedagpengemodtagere. En pilotundersøgelse med eksperimentelt design.* 69 sider. ISBN: 978-87-7487-961-9. Kr. 70,00.
- 10:02 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H. & Jensen, V.M.: *Introduktion til dialogprojektet. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 1.* 97 sider. ISBN: 978-87-7487-962-6. Kr. 100,00.
- 10:03 Christensen, E.: *Grønlandske børn i Danmark.* 87 sider. ISBN: 978-87-7487-963-3. Kr. 90,00.
- 10:04 Henriksen, A.C.: *Veje til beskæftigelse. En kvalitativ undersøgelse af indsatser over for ikke-arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere.* 132 sider. ISBN: 978-87-7487-964-0. Kr. 130,00.
- 10:05 Gensby, U. & Thuesen, F.: *På vej mod job efter en arbejdsskade. En evaluering af arbejdsskadestyrelsens Fastholdelsescenter.* 128 sider. ISBN: 978-87-7487-965-7. Kr. 120,00.
- 10:06 Egelund, T., Jakobsen, T.B., Hammen, I., Olsson, M. & Høst, A.: *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag.* 376 sider. ISBN: 978-87-7487-966-4. Kr. 375,00.

- 10:07 Bach H.B. & Henriksen A.C.: *Gravidens sygefravær*. 126 sider. ISBN: 978-87-7487-967-1. Kr. 130,00.
- 10:08 Bach H.B.: *Gravid og Fængselsbetjent*. 36 sider. ISBN: 978-87-7487-968-8. Netpublikation.
- 10:09 Madsen, M.B, Holt, H., Jonassen, A.B. & Schademan, H.K.: *Kvinder og mænd i den offentlige sektor. Karrieremønstre, lederønsker og ledermuligheder*. 274 sider. ISBN: 978-87-7487-969-5. Kr. 270,00.
- 10:10 Larsen, M.: *Lønforskelle mellem kvinder og mænd i 2007. Analyser for lønkommissionen*. 86 sider. ISBN: 978-87-7487-970-1. Kr. 90,00.
- 10:11 Thuesen, F.: *Ledelsen og motivation i den offentlige sektor. Et litteraturstudium*. 100 sider. ISBN: 978-87-7487-971-8. Kr. 100,00.
- 10:12 Deding, M. & Holt, H. (red.): *Hvorfor har vi lønforskelle mellem kvinder og mænd? En antologi om ligeløn i Danmark*. 246 sider. ISBN: 978-87-7487-972-5. Kr. 250,00.
- 10:13 Knudsen, L. & Nielsen, V.L.: *Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge. Forebyggende foranstaltninger i eget miljø sammenlignet med anbringelse uden for hjemmet*. 152 sider. ISBN: 978-87-7487-973-2. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 10:14 Lausten, M., Hansen, H. & Albæk Nielsen, A.: *Udsatte børnefamilier i Danmark*. 212 sider. ISBN: 978-87-7487-976-3. Netpublikation.
- 10:15 Christensen, G., Mikkelsen, M.F., Pedersen, K.B. & Amilon, A.: *Boligsociale indsatser og buslejestøtte. Kortlægning og programevaluering af Landsbyggefondens 2006-10-pulje*. 164 sider. ISBN: 978-87-7487-977-0. Vejledende pris 160,00 kr.
- 10:16 Bengtsson, S., Mateu, N.C. & Høst, A.: *Blinde børn – integration eller isolation? Blinde børns trivsel og vilkår i hjemmet, fritiden og skolen*. 136 sider. ISBN: 978-87-7487-978-7. Vejledende pris 140,00 kr.
- 10:17 Bengtsson, S., Mateu, N.C. & Høst, A.: *Blinde og stærkt svagsynede. Barrierer for samfundsdeltagelse*. 122 sider. ISBN: 978-87-7487-979-4. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 10:18 Ellerbæk, L.S. & Thuesen, F.: *Projekt arbejdsplads for højtuddannede. Følgforskning for Region Midtjylland*. 99 sider. ISBN: 978-87-7487-980-0. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:19 Jakobsen, V. & Ellerbæk, L.S.: *Løn- og arbejdsforhold for kvinder og mænd i køkefaget*. 71 sider. ISBN: 978-87-7487-981-7. Netpublikation.

- 10:20 Ottesen, M.H., Andersen, D., Nielsen, L.P., Lausten, M. & Sta-
ge, S.: *Børn og unge i Danmark. Velfærd og Trivsel 2010*. 155 sider.
ISBN: 978-87-7487-982-4. Vejledende pris: 260,00 kr.
- 10:21 Kofod, J.E., Benwell, A.F., Kjær, A.A.: *Hjemvendte soldater. En
interviewundersøgelse*. 76 sider. ISBN: 978-87-7487-983-1. Net-
publikation.
- 10:22 Lausten, M, Mølholt, A.-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. &
Aaquist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 0-4 år. Dialoggruppe – om fo-
rebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 2*. 184 sider. ISBN:
978-87-7487-984-8. Vejledende pris: 195,00 kr.
- 10:23 Christensen, E., Lindstrøm, M. & Mølholt, A.-K.: *Efterværn for
voldsudsatte kvinder. Krisecentrenes støtte og hjælp til kvinder, som flytter
fra centrene*. 95 sider. ISBN: 978-87-7487-985-5. Vejledende pris:
100,00 kr.
- 10:24 Jensen, V.M. & Nielsen, L.P.: *Væje til ungdomsuddannelse 1. Statisti-
ske analyser af folkeskolens betydning for unges påbegyndelse og gennem-
førelse af en ungdomsuddannelse*. 211 sider. ISBN: 978-87-7487-986-
2. Netpublikation.
- 10:25 Espersen, L.D.: *Bekymrende identiteter. Ph.d.-afhandling*. 260 sider.
ISBN: 978-87-7487-987-9. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:26 Høgelund, J., Tørslev, M.K. & Weibel, K.: *Sygemeldte og fortidspen-
sionister med handicap. Jobcentermedarbejderes perspektiver på jobcentrenes
indsats*. 101 sider. ISBN: 978-87-7487-986-6. Vejledende pris:
100,00 kr.
- 10:27 Lyk-Jensen, S.V., Jacobsen, J. & Heidemann, J.: *Soldater – før,
under og efter udsendelse. Et litteraturstudie*. 92 sider. ISBN: 978-87-
7487-989-3. Netpublikation.
- 10:28 Thuesen, F., Holt, H., Jensen, S. & Brink Thomsen, L.:
Virksomheders sociale engagement. 172 sider. ISBN: 978-87-7487-
990-9. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 10:29 Jakobsen, V. & Liversage, A.: *Køn og etnicitet i uddannelsessystemet.
Litteraturstudier og registerdata*. 175 sider. ISBN: 978-87-7487-991-
6. Vejledende pris: 176,00 kr.
- 10:30 Christoffersen, M.N.: *Børnemishandling i hjemmet*. 120 sider. ISBN:
978-87-7487-992-3. Netpublikation.
- 10:31 Jakobsen, T.B., Hammen, I. & Steen, L.: *Efterværn – støtte til tidli-
gere anbragte unge*. 94 sider. ISBN: 978-87-7487-993-0. Vejledende
pris: 90,00 kr.

- 10:32 Korzen, S., Fisker, L. & Oldrup, H.: *Vold mod børn og unge i Danmark. En spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasses-elever*. 127 sider. ISBN: 978-87-7487-994-7. Netpublikation.
- 10:33 Mateu, N.C.: *Hjælpe linjen for spilleafhængige. Kortlægning af telefonsamtaler i Danmark og Norge i perioden 2008-2009*. 50 sider. ISBN: 978-87-7487-995-4. Netpublikation.
- 10:34 Egelund, T., Jakobsen, T.B. & Steen, L.: *"Det er jo min familie!" Beretninger fra børn og unge i slægtspleje*. 126 sider. ISBN: 978-87-7487-996-1. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 10:35 Christensen, E.: *Alkoholproblemer og partnervold*. 48 sider. ISBN: 978-87-7487-997-8. Vejledende pris: 50,00 kr.
- 11:01 Liversage, A., Jakobsen, V. & Rode Hansen, I.: *"Det var ikke nemt, men jeg klarede det!" Interviewundersøgelse med etniske minoritetskvinder om uddannelse*. 156 sider. ISBN: 978-87-7119-000-7. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 11:02 Filges, T. & Holt, H.: *AC-arbejdskraft i den vestlige del af Region Midtjylland. Muligheder og barrierer*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-001-4. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:03 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. & Aaquist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 5-9 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 3*. 184 sider. ISBN: 978-87-7119-002-1. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 11:04 Jacobsen, J. & Lindstrøm, M.: *Lokal integration af førtidspensionister*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-003-8. Vejledende pris: 110 kr.
- 11:05 Deding, M. (red.): *Forskning om tvang i misbrugsbehandling. En kortlægning foretaget af SFI Campbell*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-004-5. Netpublikation.
- 11:06 Oldrup, H., Lindstrøm, M. & Korzen, S.: *Vold mod førskolebørn. Praksis og barrierer for opsporing og underretning*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-005-2. Netpublikation.
- 11:07 Christensen, E.: *Væk fra Grønland. Udsatte grønlandere, der er flyttet til Danmark med deres børn*. 88 sider. ISBN: 978-87-7119-006-9. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:08 Thomsen, L.B. & Høgelund, J.: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2010*. 140 sider. ISBN: 978-87-7119-007-6. Vejledende pris: 140,00 kr.

- 11:09 Bengtsson, S., Hansen, H. & Røgeskov, M.: *Børn med en funktionsnedsættelse og deres familier. Den første kortlægning i Norden*. 108 sider. ISBN: 978-87-7119-008-3. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 11:10 Vitus, K. & Kjær, A.A.: *PSP-samarbejdet. En kortlægning af PSP-Frederiksberg, Odense, Amager og Esbjerg*. 201 sider. ISBN: 978-87-7119-009-0. Netpublikation.
- 11:12 Andersen, D., Thomsen, R., Langhede, A.P., Albæk Nielsen, A. & Toft Hansen, A.: *Skolernes samarbejde. Kortlægning af skolernes kontakt med kommunale forvaltninger og andre institutioner*. 249 sider. ISBN: 978-87-7119-011-3. Netpublikation.
- 11:14 Christoffersen, M.N. & Hammen, I.: *ADHD-indsatser. En forskningsoversigt*. 129 sider. ISBN: 978-87-7119-013-7. Vejledende pris: 130,00 kr.
- 11:15 Oldrup, H., Korzen, S., Lindstrøm, M. & Christoffersen, M.N.: *Vold mod børn og unge. Hovedrapport*. 95 sider. ISBN: 978-87-7119-014-4. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:20 Knudsen, L. & Egelund, T.: *Effekter af slægtspleje. Slægtsanbragte børn og unges udvikling sammenlignet med plejebørn fra traditionelle plejefamilier*. 161 sider. ISBN: 978-87-7119-019-9. Vejledende pris: 160,00 kr.

EFFEKTER AF SLÆGTSPLEJE

SLÆGTSANBRAGTE BØRN OG UNGES UDVIKLING SAMMENLIGNET MED PLEJEBØRN FRA TRADITIONELLE PLEJEFAMILIER

Slægtspleje er en relativt ny anbringelsesform i Danmark, og den anvendes endnu kun i beskedent omfang.

Denne rapport sammenligner effekterne af slægtspleje med effekterne af traditionel familiepleje, og den har til formål at danne et vidensgrundlag for den socialpolitiske diskussion om slægtsplejen og fungere som afsæt for yderligere forskning.

Rapporten viser bl.a., at slægtsanbringelser er lige så stabile som anbringelser i traditionel familiepleje, og at slægtsanbragte har stærkere netværk og færre psykiske problemer end børn og unge anbragt i traditionelle plejefamilier. Den peger desuden på, at det er vigtigt at støtte plejefamilierne til de slægtsanbragte børn og unge.

Undersøgelsen er den anden og sidste kvantitative undersøgelse af slægtspleje sammenlignet med traditionel familiepleje. Den bygger på spørgeskemabesvarelser fra unge, som tidligere har været i slægtspleje eller traditionel familiepleje samt plejeforældre og i enkelte tilfælde forældre eller kontaktpædagoger til børn og unge, der har været anbragt i en af plejefamilietyperne.

Rapporten er bestilt og finansieret af Socialministeriet